

GUVERNUL ROMÂNIEI

HOTĂRÂRE

privind aprobarea Strategiei pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu și lung orizont 2020-2030

În temeiul art.108 din Constituția României, republicată, și al art.11 lit.f) din Legea nr. 90/2001 privind organizarea și funcționarea Guvernului României și a ministerelor, cu modificările și completările ulterioare,

Guvernul României adoptă prezenta hotărâre

Articol unic. Se aprobă Strategia pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu și lung orizont 2020-2030, denumită în continuare Strategie, prevăzută în anexa care face parte integrantă din prezenta hotărâre.

PRIM-MINISTRU,

Dacian Julien CIOLOȘ

Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale

Strategia pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu și lung orizont 2020-2030

ACRONIME ȘI ABREVIERI

ANCPI	Agenția Națională de Cadastru și Publicitate Imobiliară
APIA	Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură
CAEN	Clasificarea Activităților din Economia Națională a României
	CO ₂ Dioxid de carbon
	DCA Directiva cadru pentru apă
FAO	Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură
FEADR	Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală
	FEGA Fondul European de Garantare Agricolă
	GAL Grupuri de acțiune locală
	GES Gaze cu efect de seră
	Gg Gigagram
IACS	Sistemul Integrat de Administrare și Control
	IMM Întreprinderi mici și mijlocii
	INS Institutul Național de Statistică
MADR	Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale
	MAI Ministerul Afacerilor Interne
MDRAP	Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice
MECS	Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice
	MFP Ministerul Finanțelor Publice
MMFPSPV	Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice
	MMAF Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor
	NUTS Nomenclatorul unităților teritoriale de statistică
	NSM Noi state membre
OECD	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
	OMG Organism modificat genetic
	PAC Politica Agricolă Comună
	PIB Produs intern brut
PNDR	Programul Național de Dezvoltare Rurală
	PNDC Plăți naționale directe complementare
	PS Producție Standard
RICA	Rețeaua de Informații Contabile Agricole
	SAU Suprafață Agricolă Utilizată
SIPPAA	Sistemul Informațional pentru Piața Produselor Agricole și Alimentare
SMIGRA	Sistemul de informare, managementul riscului și avertizare
SNACP	Sistemul Național Antigridină și de Creștere a Precipitațiilor
	TIC Tehnologia informației și comunicații
	UE Uniunea Europeană
	UAM Unitate Anuală de Muncă
	UVM Unitate vită mare
	VAB Valoarea adăugată brută
	ZD Zone defavorizate

CUPRINS

I. Preambul

- I.1. Argument
- I.2. Procesul de elaborare
- I.3. Principii

II. Provocări și factori care influențează politicile agroalimentare și de dezvoltare rurală

- Contextul global/mondial
- Contextul european
- Contextul național

III. Viziune, direcții și obiective strategice

- III.1. Viziune 2020/2030
- III.2. Direcții și obiective strategice
 - A. Creșterea competitivității sectorului agroalimentar
 - B. Asigurarea managementului durabil al resurselor naturale
 - C. Îmbunătățirea standardelor de viață în zonele rurale
 - D. Stimularea unei agriculturi bazate pe cunoaștere și flexibilizarea administrației agricole

IV. Implicații financiare

V. Implementare, monitorizare, evaluare

- Anexa 1: Analiza SWOT a sectorului agroalimentar și de dezvoltare rurală din România
- Anexa 2 : Obiective strategice și surse de finanțare
- Anexa 3: Glosar și definiția principalilor indicatori

I.Preambul

I.1.Argument

Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale are ca prioritate elaborarea și implementarea unor politici agroalimentare adecvate pentru cetățenii României în calitate de consumatori, fermieri și procesatori, pentru sprijinirea creșterii competitivității agroalimentare și a dezvoltării durabile a spațiului rural, în condiții de siguranță alimentară și mediu înconjurător protejat.

MADR s-a angajat într-un proces de reformă cuprinzător care vizează fundamentarea măsurilor ce vor fi transpuse în reglementări (politici publice și legislație) referitoare la obiectivele și atribuțiile ministerului și ale administrației agricole.

Strategia pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu și lung - orizont 2020/2030 (Strategia) vizează valorificarea inteligentă și durabilă a potențialului agroalimentar și dezvoltarea spațiului rural, fiind un document suport vizionar, care susține progresul agriculturii și dezvoltării rurale în România. Strategia constituie baza noii perioade de programare financiară europeană 2014-2020, ca angajament al României față de UE pentru realizarea PAC.¹

I.2.Procesul de elaborare

În vederea elaborării și aprobării *Strategiei* au fost inițiate mai multe demersuri, astfel:

a) au fost analizate /studiate documente relevante: rapoartele de evaluare a implementării Programului Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) 2007-2013 (ex-ante, intermediare), analiza socio-economică a spațiului rural românesc, identificarea nevoilor și analiza SWOT elaborate în vederea pregătirii PNDR 2014-2020, Cadrul național strategic pentru dezvoltarea durabilă a sectorului agroalimentar și a spațiului rural în perioada 2014-2020-2030, cadrul normativ și strategic european, regulamentele cu privire la activitățile agroalimentare și dezvoltarea spațiului rural, Strategia Europa 2020, Strategia UE pentru Regiunea Dunării, politicile de mediu și reglementările referitoare la schimbările climatice, recomandările specifice de țară, documente strategice naționale pentru următoarea perioadă de programare 2014-2020 (Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României-orizonturi 2013-2020-2030, Strategia națională pentru competitivitate, Strategia națională de cercetare, dezvoltare și inovare, Strategia națională a României privind schimbările climatice etc), date statistice, studii și rapoarte tehnice din domeniile agroalimentar, socio-economic, mediu, sănătate, elaborate de către instituții și organizații naționale și internațional, etc;

b) a fost parcurs un amplu proces de consultare ce a avut loc în perioada iulie - septembrie 2013. Demersul de consultare a unui număr mare și relevant de actori cheie din domeniu a avut scopul de a stabili un cadru instituțional pentru continuarea discuțiilor și implicarea părților interesate în elaborarea unui document de viziune în ceea ce privește dezvoltarea sectorului agroalimentar și a spațiului rural din România. Procesul de elaborare /dezvoltare a viziunii și a strategiei a inclus 3 sesiuni de consultări la nivel central și opt conferințe regionale care au avut loc la Cluj, Constanța, Craiova, Iași, Pitești, Sibiu, Timișoara și București. Consultările la nivel central au beneficiat de participarea și îndrumarea strategică a conducerii MADR, a mediului academic și a specialiștilor din cadrul Comisiei prezidențiale, în timp ce conferințele regionale au reunit peste 700 de participanți din administrația publică locală, administrația agricolă, cadre universitare, fermieri, procesatori și agenți economici din domeniu. La acest demers s-a adăugat și un amplu proces consultativ realizat prin intermediul unui sondaj pe bază de chestionare, aplicat participanților la conferințele regionale. În timpul consultărilor desfășurate au fost identificate direcțiile strategice pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar și a spațiului rural.

¹ Banca Mondială a asistat MADR în elaborarea viziunii pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu și lung - orizont 2020/2030 .

Rezultatele consultărilor publice

Consultările publice (workshop-urile și sondajul) au relevat următoarele:

- **Cele mai importante trei priorități care trebuie urmărite sunt:**
 - (i) consolidarea terenurilor, a fermelor și eliminarea constrângerilor de pe piața terenurilor (34,4% din participanți);
 - (ii) creșterea valorificării potențialului agricol al țării (22,1%) și
 - (iii) reducerea sărăciei rurale (16,5%).
- **În vederea îmbunătățirii competitivității, trebuie avute în vedere:**
 - (i) produsele cu specific regional (19,5%),
 - (ii) îmbunătățirea lanțului agro-alimentar – în principal prin dezvoltarea formelor asociative (asociații și organizații de piață) 14,1% și
 - (iii) intensificarea producției, acordând o atenție deosebită zootehniei (10,6%).
- **Principalele constrângeri în dezvoltarea spațiului rural sunt:**
 - (i) acces insuficient la finanțare (44,9%),
 - (ii) fragmentarea terenurilor (14,7%),
 - (iii) populația îmbătrânită (11,5%) și
 - (iv) lipsa de competențe (9,33%).
- **Principali factori pentru sărăcia rurală sunt:**
 - (i) lipsa oportunităților de angajare (30,1%),
 - (ii) acces redus la credite pentru dezvoltarea de activități productive (27,8%) și
 - (iii) îmbătrânirea populației rurale (22,8%).
- **Îmbunătățirea cadrului instituțional și de politici trebuie să urmărească:**
 - (i) sprijinirea cooperării dintre fermieri (30,8%),
 - (ii) îmbunătățirea eficienței administrației agricole (26,2%) și
 - (iii) modernizarea sistemului de cercetare-educație precum și a serviciilor de consultanță din mediul rural (23,4%).

I.3.Principii

Pentru a-și aduce contribuția la dezvoltarea sectorului agroalimentar și de dezvoltare rurală, dar și pentru a îmbunătăți furnizarea de servicii publice, acest document de politică publică are la bază următoarele principii:

- (i) *Participare și transparență* - au fost luate în considerare punctele de vedere și perspectivele diferiților actori de la nivel local, regional și național;
- (ii) *Complementaritate și corelare cu alte documente strategice* – în elaborarea direcțiilor și obiectivelor strategice s-a avut în vedere corelarea cu celelalte programe, strategii și proiecte derulate de ministerele avizatoare precum și realizarea sinergiei cu alte documente strategice naționale și europene;
- (iii) *Adiționalitatea fondurilor*- strategia propune o combinație de resurse bugetare naționale și europene pentru îndeplinirea obiectivelor strategice propuse;
- (iv) *Eficiență* - încurajarea colaborării orizontale cu alte instituții guvernamentale în vederea maximizării eficienței implementării, reducând suprapunerile și promovând schimbul de cunoștințe și utilizarea eficientă a infrastructurii.

Prezentul document de politică publică promovează și încurajează o dezvoltare durabilă a sectorului agroalimentar și a zonelor rurale din România prin prisma nevoii de a stabili un echilibru între dezvoltarea economică și impactul agriculturii asupra mediului.

Principalele obiective propuse în strategie contribuie la realizarea obiectivelor interne și externe ale Uniunii Europene în domeniul dezvoltării durabile prin:

- (i) încurajarea acțiunilor de diminuare a efectelor schimbărilor climatice și de adaptare la acestea,
- (ii) promovarea practicilor de producție durabile, inclusiv folosirea de surse de energie regenerabile și
- (iii) promovarea incluziunii sociale în zonele rurale.

De asemenea, prezentul document oferă o viziune pe termen lung asupra dezvoltării durabile a spațiului rural din România printr-o abordare sistemică ce ține cont de interconexiunile dintre economie, societate și mediu.

Acest document de politică publică recunoaște și promovează nevoia de coeziune socială, principiile egalității de șanse, non discriminării și ale diversității.

II. Provocări și factori care influențează politicile agroalimentare și de dezvoltare rurală

Contextul global/mondial

La nivel mondial se înregistrează un proces de transformare structurală, ca urmare a apariției de noi provocări globale cu efect pe termen lung, care necesită elaborarea unei viziuni strategice în domeniu și realizarea de acțiuni concrete din partea autorităților competente din țara noastră. Populația globală din ce în ce mai numeroasă, creșterea presiunii asupra resurselor naturale și încălzirea globală determină un nou cadru de lucru la nivel național și internațional. În Europa, procesul de îmbătrânire a populației constituie, de asemenea, o provocare suplimentară.

Toate aceste aspecte vor avea implicații profunde asupra agriculturii și zonelor rurale. Cererea mondială de alimente este în creștere, urbanizarea sporită, prețurile tot mai mari la input-uri, presiunea exercitată asupra resurselor de apă și creșterea vulnerabilității culturilor și animalelor la schimbările climatice vor limita producția alimentară.

Se previzionează că, la nivel global, cererea de alimente va crește cu 70% până în 2050ⁱ, ca urmare a populației din ce în ce mai numeroase și a sporirii veniturilor. Țările în curs de dezvoltare vor contribui cel mai mult la această tendință, cererea lor de hrană urmând a se dubla în următorii ani. Se estimează că populația mondială va crește de la 7 miliarde, cât este în prezent, la 9 miliarde până la mijlocul acestui secol, iar 95% din această creștere va avea loc în țările cele mai puțin dezvoltate (în 50 dintre cele mai puțin dezvoltate țări din întreaga lume)ⁱⁱ. Veniturile globale în creștere vor fi în cea mai mare parte asociate cu urbanizarea sporită (se așteaptă ca 70% din populația lumii să locuiască în mediul urban până în 2050, față de 49% în prezentⁱⁱⁱ) și cu o creștere economică rapidă, în unele dintre cele mai populate țări (de exemplu, Brazilia, China, India și Rusia).

Pentru sectorul agroalimentar, aceste aspecte constituie atât o oportunitate, cât și o provocare. Perspectivele de creștere a pieței agro-alimentare constituie un avantaj semnificativ pentru fermierii din întreaga lume. Cu toate acestea, se preconizează că infrastructurile de piață imperfecte și vulnerabilitățile socio-economice din zonele cele mai dens populate ale lumii vor spori insecuritatea alimentară. În plus, sistemele agricole mondiale se vor confrunta din ce în ce mai mult cu efectele negative ale schimbărilor climatice (schimbarea modelelor de precipitații, fenomenele meteorologice extreme, penuria de apă) precum și cu volatilitatea prețurilor. Pe de altă parte, creșterea productivității agricole poate fi obținută prin investiții, cercetare și inovare, bune practici agricole și politici publice adecvate.

În acest context global, emisfera nordică (inclusiv Europa) va fi bine poziționată în vederea continuării aprovizionării piețelor globale cu numeroase produse agroalimentare esențiale. Perspectivele sunt pozitive, de exemplu, pentru producția de cereale în zonele temperate și zonele favorabile pentru producția vegetală s-ar putea extinde chiar spre nord pe măsură ce temperatura va crește. La rândul lor, țările din emisfera sudică, precum și cele din zonele (sub)tropicale uscate vor fi probabil puternic afectate de schimbările climatice, prin scăderea randamentelor și creșterea frecvenței fenomenelor climatice extreme (secetă și inundații).

Deși agricultura s-a axat întotdeauna pe securitatea alimentară și a fost un motor pozitiv de creștere economică, preocuparea crescândă a societății pentru mediu din ultimele decenii a afectat politicile agricole la nivel mondial. Începând cu Summit-ul Pământului al Națiunilor Unite din 1992, dezvoltarea durabilă a primit recunoaștere la nivel mondial, iar consumatorii au început să se

preocupe din ce în ce mai mult de sustenabilitatea ambientală a agriculturii. Dorința de a ști de unde provine hrana, cum a fost produsă și dacă practicile agricole respectă mediul înconjurător sunt doar câteva dintre exigențele consumatorilor de astăzi.

La nivel mondial se înregistrează o cerere în creștere pentru produse alimentare în timp ce oferta este relativ aceeași. România are un acces facil la piețele mondiale prin porturile de la Marea Neagră și Dunăre, iar aderarea la UE oferă acces la o finanțare substanțială, precum și acces la piețe importante. Cererea internă este puternică și este satisfăcută atât prin producția națională, cât și prin realizarea de importuri de produse agricole procesate.

În același context al creșterii cererii pentru produse alimentare, semnalăm problema risipei alimentare, anul 2014 fiind declarat anul reducerii risipei alimentare la nivel european. Conform celor mai recente studii realizate de FAO și OECD, acest deziderat trebuie luat în considerare de toate statele lumii.

Contextul european

Spre deosebire de tendința la nivel mondial, se preconizează că populația europeană va îmbătrâni și va stagna. Îmbătrânirea populației este considerată a fi una dintre provocările socio-economice fundamentale ale Europei în următorii cincizeci de ani^{iv}. Cu o vârstă medie de 46,8 ani^v, și cu peste 27,8% din populația sa în vârstă de cel puțin 65 de ani, această provocare ajunge la niveluri fără precedent. De asemenea, pe măsură ce generația născută în perioada de creștere însemnată a ratei natalității iese la pensie, este de așteptat ca populația activă să scadă. În același timp, numărul de persoane cu vârsta de peste 60 de ani va crește de două ori mai repede decât înainte de 2007, cu circa 2 milioane pe an. Până în 2050^{vi}, se estimează că populația totală din UE-27 va crește doar cu 5% față de nivelul din 2008 și va ajunge la puțin peste 515 milioane de persoane.

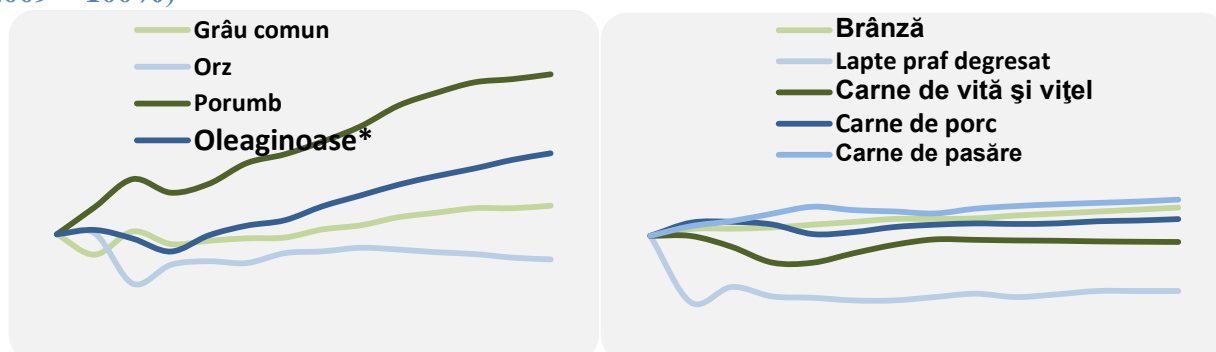
România va fi una dintre țările afectate de această tendință. Până în 2050, este de așteptat ca populația totală să scadă la puțin peste 18 milioane, ceea ce reprezintă o scădere cu 10% față de 2011. Aceasta este una dintre cele mai puternice scăderi din UE-27, fiind depășită numai de Bulgaria (-22,5%), Letonia (-20,5%) și Lituania (-18,7%). Deși se încadrează în tendința generală care afectează NSM (-10,5%), acest lucru contrastează cu previziunile pentru vechile state membre (+8,3%). Îmbătrânirea populației va afecta, de asemenea, România mai mult decât Europa în medie, iar până în 2050, vârsta medie va ajunge la 51,4 ani, cu o populație în vârstă de 65 de ani reprezentând 30,8% din total.

Comparativ cu mediul urban, zonele rurale din Europa se confruntă cu cele mai mari amenințări demografice^{vii}. În conformitate cu tendințele globale, Europa va înregistra o creștere a urbanizării. Comparativ cu nivelurile din 2011, este de așteptat ca populația totală urbană a Europei să crească cu aproximativ 10%, în timp ce populația rurală va scădea cu 2,7%. Migrația în exterior, mai degrabă decât sporul negativ, ar fi un factor motrice. O populație rurală tot mai puțin numeroasă va restrânge oferta de muncă în agricultură și va amenința vitalitatea zonelor rurale per ansamblu.

Aceste tendințe au implicații serioase în ceea ce privește cererea de produse agroalimentare, deoarece se preconizează că piețele europene vor oferi posibilități limitate de extindere. Pentru culturile arabile, perspectivele pe termen mediu privind mărfurile în Europa (în 2022)^{viii} sugerează doar creșteri ușoare ale consumului în UE-27. Cererea de alimente și furaje va fi supusă unei creșteri lente, cu excepția notabilă a biocarburanților, care vor continua să fie un segment de piață dinamic. Consumul de biocarburanți în UE este de așteptat să crească între 2014 și 2022.

Semințele oleaginoase prezintă o perspectivă pozitivă pe termen mediu determinată de cererea puternică, dar carnea (în special cea roșie) și produsele lactate sunt de așteptat să scadă (Figura 1). Aceste previziuni pentru produsele de origine animală reflectă într-o mare măsură, efectele negative ale recesiunii economice recente din Europa, dar și înăsprirea cerințelor privind bunăstarea animalelor și reducerea emisiilor de carbon (în special în sectorul creșterii bovinelor, porcilor și păsărilor).

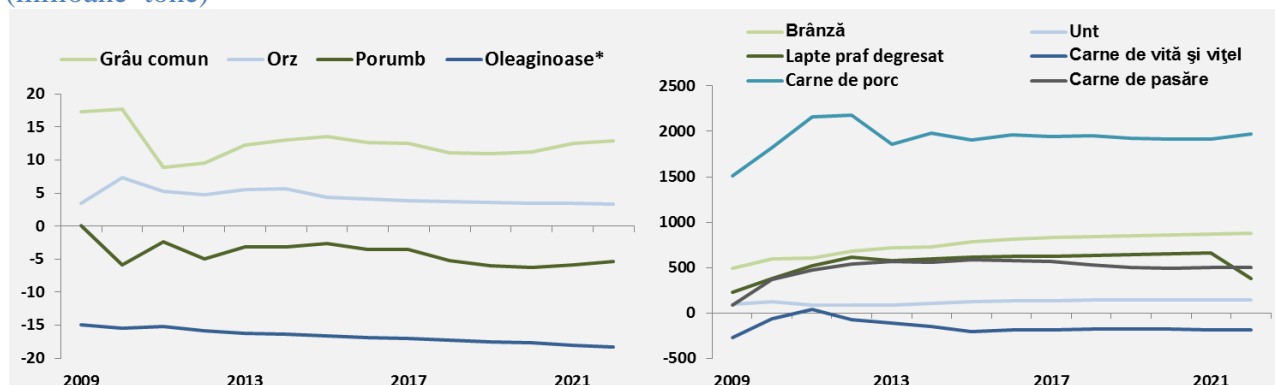
Figura 1 : Consumul de produse vegetale și animale în UE - proiecții până în 2022 (2009 = 100%)

Sursa: Comisia Europeană

Producătorii din UE se vor orienta astfel tot mai mult spre satisfacerea cererii alimentare din ce în ce mai mari la nivel mondial. Acest lucru va fi mai pregnant pentru produsele din carne și produsele lactate, care se bucură de o cerere stabilă din partea economiilor mari din Asia, America Latină și Orientul Mijlociu. Per ansamblu, UE ar trebui să rămână un exportator net de carne până în 2022, cu o balanță comercială pozitivă netă determinată de carnea de pasăre și de porc. Pentru produsele lactate, cererea mondială de brânzeturi din UE va crește considerabil în principalele țări importatoare (de exemplu cu 65% în Statele Unite, cu 52% în Mexic și cu 33% în Rusia), în timp ce pentru laptele praf degresat din UE, este de așteptat să crească cu 90% în China și 27% în Rusia. De asemenea, se preconizează că UE va menține o balanță comercială pozitivă confortabilă pe termen mediu pentru produsele sale lactate. Cu toate acestea, perspectivele sunt mai puțin promițătoare pentru anumite culturi arabile. Deși va continua să fie un exportator net de grâu, este de așteptat ca UE să-și mărească deficitul comercial la porumb și semințe oleaginoase.

Figura 2 : Comerțul net al UE cu produse agricole vegetale și animale – proiecții până în 2022 (milioane tone)

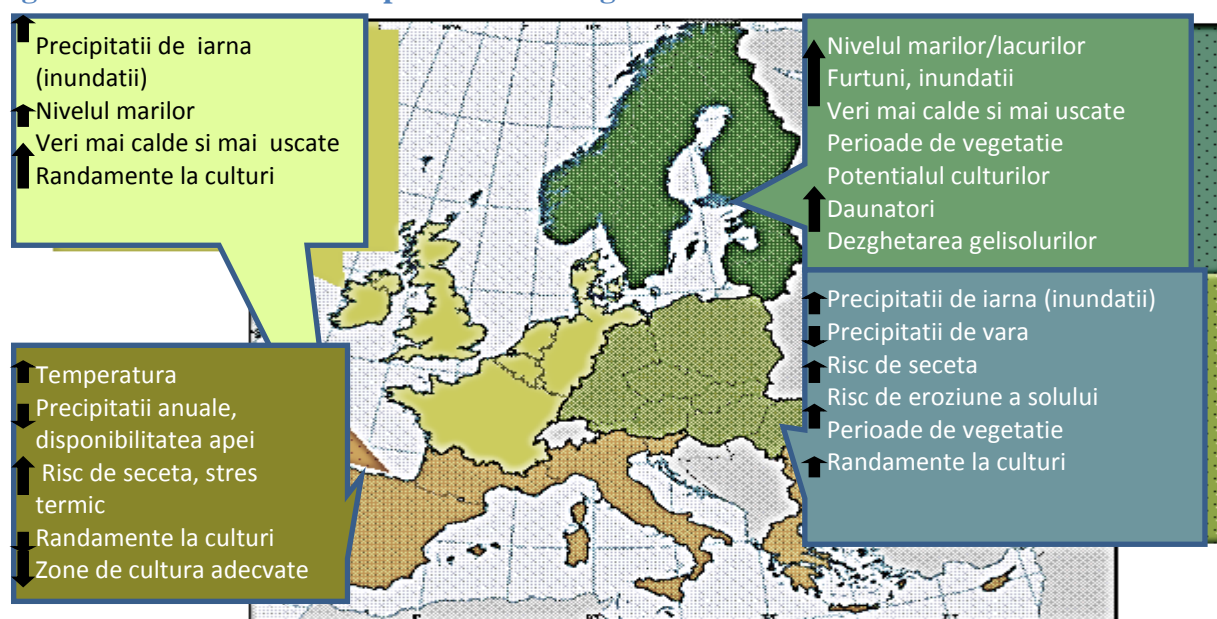

Sursa: Comisia Europeană

Notă: * - Semințe de rapiță, soia, semințe de floarea soarelui, semințe de bumbac și arahide

Schimbările climatice vor avea un impact din ce în ce mai mare asupra securității alimentare a UE în general. Se așteaptă ca încălzirea globală să genereze efecte mixte și inegal distribuite în întreaga UE. Într-un scenariu de încălzire moderată, se preconizează că Europa va beneficia în ansamblu de mici creșteri de productivitate în sectorul vegetal, în paralel cu existența unor variații regionale. Europa de Nord și zonele înalte (mai ales regiunile alpine) vor înregistra inițial o creștere a productivității și o expansiune a culturilor și a terenului agricol, dar regiunile sudice vor fi afectate în mod negativ de încălzirea globală și de deficitul de apă. Totuși, este de așteptat ca aceste beneficii inițiale să fie depășite de inundații mai frecvente și de instabilitate a solului în zonele menționate anterior.

Figura 3 : Efectele climatice preconizate în agricultura UE

Sursa: Comisia Europeană

Se preconizează că pe termen mediu și lung schimbările climatice vor afecta din ce în ce mai mult România și sectorul său agricol. România va trebui să se aștepte la o creștere constantă a temperaturii medii anuale, asemănătoare cu proiecțiile pentru Europa, care poate varia între 0,5 °C și 1,5 °C până în 2029 și între 2,0 °C și 5,0 °C până în 2099, în funcție de scenariul global.

Este de așteptat ca modelele de precipitații să se schimbe în mod semnificativ și să producă un impact teritorial diferențiat în România. Partea de nord a țării va obține probabil câștiguri de productivitate a culturilor pe termen mediu, dar va fi supusă la inundații mai mari pe timpul iernii și la probleme din cauza lipsei de apă în timpul verii. Sudul și sud-estul României vor fi mai grav afectate, iar valurile de căldură și de secetă vor duce la o scădere generală a productivității și a producției din sectorul vegetal.

Mai precis, unele modele climatice^{ix} prevăd că, în absența acțiunilor de atenuare a efectelor schimbărilor climatice, recoltele și randamentele individuale ar putea fi afectate în modul următor:

-*Porumb*: într-un scenariu „cald”, UE se confruntă cu o posibilă scădere a producției cu 9%, comparativ cu o valoare inițială din 2000, iar acest lucru va afecta în principal Franța, România, Italia, Ungaria și Spania. Într-un scenariu „rece”, totuși, România s-ar putea chiar să înregistreze o creștere de 15-20% a producției de porumb.

-*Floarea soarelui*: atât în scenariul cald cât și în cel rece, România trebuie să se aștepte la o scădere a producției de floarea-soarelui de până la aproximativ 14% până în 2030. Se preconizează că și alți producători din UE (Bulgaria și Ungaria) vor fi afectați în mod similar.

-*Grâu*: România ar putea fi afectată în mod semnificativ în scenariul rece (-25% până în 2030), dar aceasta ar putea beneficia de fapt de o creștere a producției în cadrul unui scenariu cald (7%). Comparativ, un scenariu cald ar afecta Europa de Nord și de Vest (Franța, Belgia, nordul Germaniei, Polonia, Lituania) și ar favoriza țările din sud, în timp ce un scenariu rece ar afecta cel mai semnificativ Polonia și anumite părți ale Germaniei.

Pentru a putea răspunde numeroaselor preocupări sociale, Politica Agricolă Comună a fost nevoită să se adapteze în mod constant. Istoria PAC arată modul în care prioritățile *economice* se transformă în priorități *sociale*, iar apoi în preocupări *ambientale*.

Priorități economice: Din momentul în care a fost creată, acum 50 de ani, PAC s-a concentrat atât pe productivitatea în agricultură, cât și pe furnizarea de hrană suficientă la prețuri rezonabile. Aceste obiective au fost „depășite” în anii 1980, cantitățile mari de produse agricole

punând o presiune mare asupra bugetului intern, precum și asupra eficacității sistemului în arena politică internațională. Astăzi, agricultorii din cele 28 de state membre ale UE garantează securitatea alimentară a peste 500 de milioane de consumatori. Abundența, accesibilitatea, siguranța și calitatea alimentelor sunt doar câteva atribute oferite de cele circa 14 milioane de fermieri din UE. În plus, în urma recentelor crize alimentare și economice, securitatea alimentară a revenit în prim-planul agendei PAC. În viitor, Europa își va continua angajamentele asumate la nivel internațional (Organizația Mondială a Comerțului și acordurile de liber schimb) cu privire la satisfacerea nevoilor alimentare, prin îmbunătățirea capacităților sale de producție, respectiv consolidarea relațiilor comerciale și va continua să reprezinte unul dintre cei mai importanți exportatori mondiali de produse agricole procesate și cu valoare adăugată mare.

Priorități sociale: UE a recunoscut faptul că agricultura nu înseamnă numai producția de alimente ci și spațiul în care trăim, mediul rural și populația rurală. Spațiile rurale oferă resursele naturale care trebuie să fie menținute și protejate, iar agricultorii sunt considerați "gestionarii" zonelor rurale. În consecință, asigurarea unei perspective pentru agricultori și zonele rurale este un element esențial abordat de PAC. În 1992, au fost introduse mai multe măsuri cu scopul de a reduce cheltuielile PAC, dar, în același timp, acestea au avut efect asupra standardelor de viață ale agricultorilor, care au devenit dependenți de sprijin continuu. S-au acordat plăți directe ca o compensare pentru scăderea prețurilor, punându-se astfel bazele unei politici sociale în care, în prezent, un agricultor al UE nu mai trebuie nici măcar să producă pentru a primi un venit fix din agricultură.

Priorități de mediu: În ceea ce privește așteptările tot mai mari cu privire la dezvoltarea durabilă, s-au introdus criterii de mediu în procesul de reformă al PAC. Deși măsurile de agro-mediu au fost introduse de reforma MacSharry în 1992, Agenda 2000 a fost cea care a stabilit programul de dezvoltare rurală ca al doilea pilon al PAC. Bilanțul de Sănătate din 2008 a consolidat obiectivele de mediu sub forma celei de-a doua axe a programului de dezvoltare rurală. În următoarea perioadă de programare, „înverzirea” pare să fie cuvântul de ordine a politicii agricole europene ca o reacție evidentă la provocările de mediu și un slogan excelent pentru a explica de ce o treime din bugetul european este încă alocat agriculturii. Prin „înverzirea” plăților directe, cea mai recentă reformă a PAC din 2013 a inclus în primul pilon (plăți directe și organizările comune de piață) preocupările privitoare la protecția mediului.

Contextul național

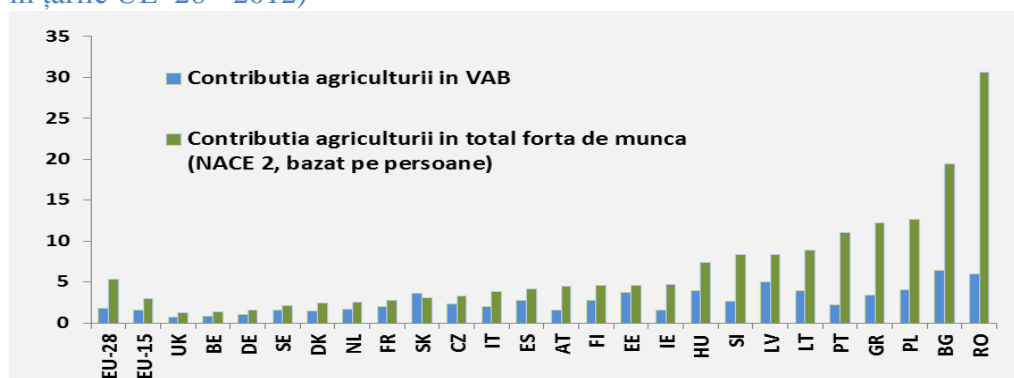
Agricultura joacă un rol important în România, raportat la mărimea populației rurale și la gradul de ocupare a forței de muncă. Aproximativ 45,7% din populația din România locuiește în mediul rural, comparativ cu aproximativ 23,6% în statele membre UE. Aproximativ 30% din populație este angajată în agricultură, comparativ cu aproximativ 2% în vechile state membre (UE-15) și 3-14% în noile state membre (UE-8). Există diferențe majore între zonele rurale și cele urbane, primele fiind marcate de un nivel de sărăcie semnificativ mai mare și de un nivel de trai corespunzător mai mic.

Dezvoltarea agriculturii și furnizarea de bunuri publice în zonele rurale este prin urmare esențială pentru integrarea europeană a României și pentru îndeplinirea obiectivelor de coeziune socială.

În comparație cu alte țări din UE, sectorul agricol din România are o pondere relativ ridicată în valoarea adăugată brută (VAB), dar a rămas în urmă în ceea ce privește productivitatea muncii. (Figura 4).

Figura 4: Importanța agriculturii în VAB

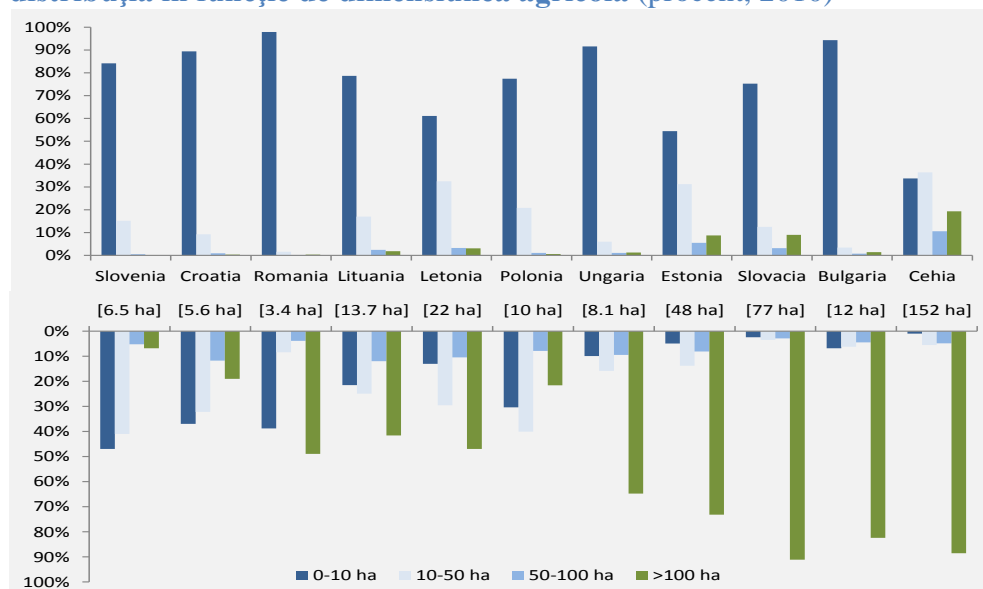
(procent din VAB totală și ponderea în totalul forței de muncă, pe categorii CAEN în țările UE 28 - 2012)

Sursa: Eurostat

La 5,3%, ponderea agriculturii, silviculturii și pescuitului în VAB total este semnificativ mai mare decât în alte state membre ale Uniunii Europene (UE-27 = 1,8% în 2012). Totuși, în perioada 2000 - 2012, ponderea agriculturii în totalul valorii adăugate brute a scăzut de la un interval de 12-14% la 5%, în timp ce ponderea în totalul forței de muncă a scăzut de la peste 40% la circa 30%. Productivitatea muncii a rămas astfel în urmă în comparație cu alte sectoare din economia românească și este, de asemenea, mult în urma mediei UE. Productivitatea românească este de doar 4.719 euro pe echivalent normă întreagă comparativ cu o medie de 18.925 euro în UE-27 (2010-2012).

România suferă din cauza uneia dintre cele mai pronunțate diviziuni structurale ale terenurilor agricole dintre toate statele membre UE și, în special, dintre noile SM (Figura 5). Se disting mai multe tipuri de distribuție a terenurilor agricole. Dintre noile state membre, Slovenia deține cel mai mare procent din suprafața sa arabilă cultivată de multe ferme mici. România, Croația, Polonia, Letonia și Lituania au terenul distribuit relativ mai uniform între diferitele categorii de ferme, dar România iese în evidență prin lipsa unei categorii ”de mijloc”. Ungaria, Estonia, Bulgaria și, într-o anumită măsură, Slovacia, au mai mult de jumătate din suprafața lor agricolă cultivată de ferme de peste 100 ha, dar toate dețin și un număr relativ semnificativ de exploatații mici. În schimb, Cehia se caracterizează prin producția agricolă cel mai puternic orientată spre exploatații de scară mare.

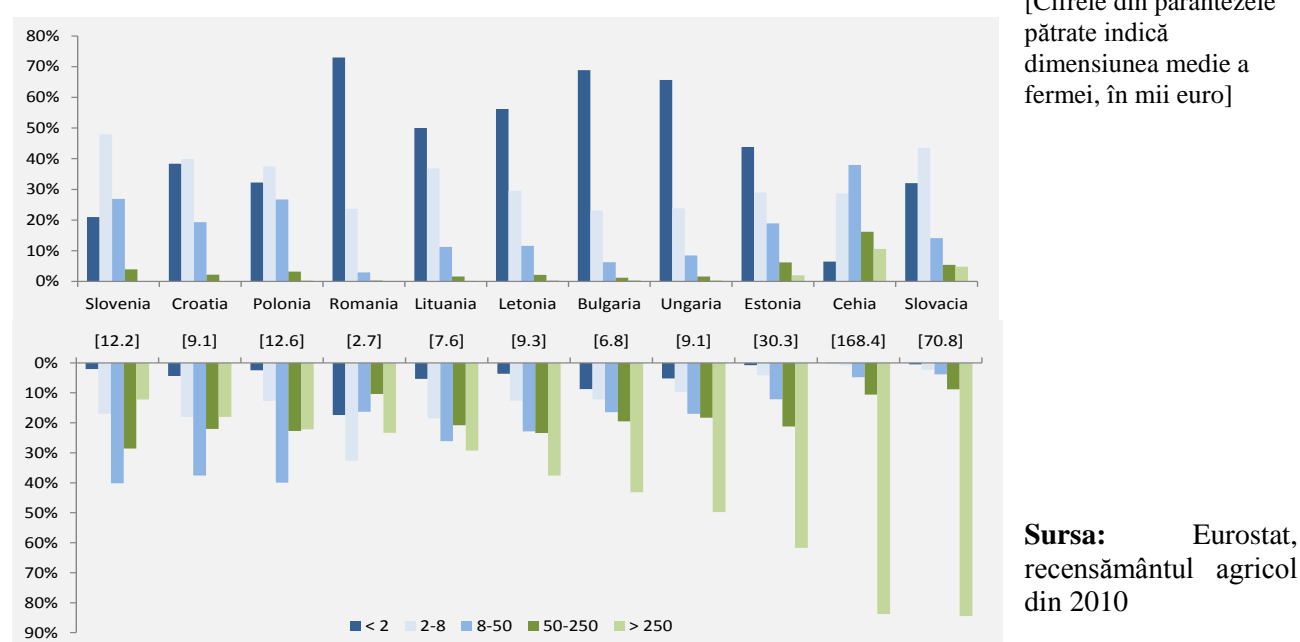
Figura 5 : Exploatațiile agricole (panelul superior) și terenul agricol (panelul inferior): distribuția în funcție de dimensiunea agricolă (procent, 2010)

[Cifrele din parantezele pătrate indică dimensiunea medie a fermei]

Sursa: Eurostat, recensământul agricol din 2010

O analiză a structurii fermelor în funcție de dimensiunea lor economică subliniază și mai mult subutilizarea potențialului agricol din noile state membre și mai ales din România (Figura 6). Fermele care generează mai puțin de 2.000 de euro producție standard sunt întâlnite frecvent în noile state membre. Însă ponderea lor în numărul total de exploatații este extrem de ridicată în România, Bulgaria și Ungaria, unde depășește două treimi din total. Mai mult, România se remarcă prin a fi singurul nou stat membru unde jumătate din producția standard totală este realizată de ferme care realizează mai puțin de 8.000 de euro anual. În majoritatea celorlalte noi state membre, aceste ferme nu contribuie la mai mult de 15-20% din producția standard totală. Această situație reflectă amploarea și complexitatea contextului socio-economic din sectorul agricol și rural din România, precum și potențialul pe care acest sector l-ar putea atinge o dată ce deficiențele structurale sunt rezolvate.

Figura 6 : Exploatațiile agricole (panelul superior) și producția standard (panelul inferior): distribuția în funcție de dimensiunea economică (procent, 2010)

Schimbarea demografică va continua să fie un factor cu impact mare asupra structurilor agricole din România pe termen mediu și lung. Până în 2030, aproximativ 1,5 milioane de ferme care utilizează 3 milioane de hectare din SAU vor fi supuse transferului între generații. În același timp, alte 1,5 milioane de fermieri care utilizează 6,7 milioane de hectare vor atinge sau depăși pragul de pensionare (65 de ani). Gestionarea acestei tranziții demografice, fără a pune în pericol potențialul producției agricole și asigurând în același timp echitate socială, va constitui o preocupare-cheie pentru factorii de decizie în următoarele două decenii.

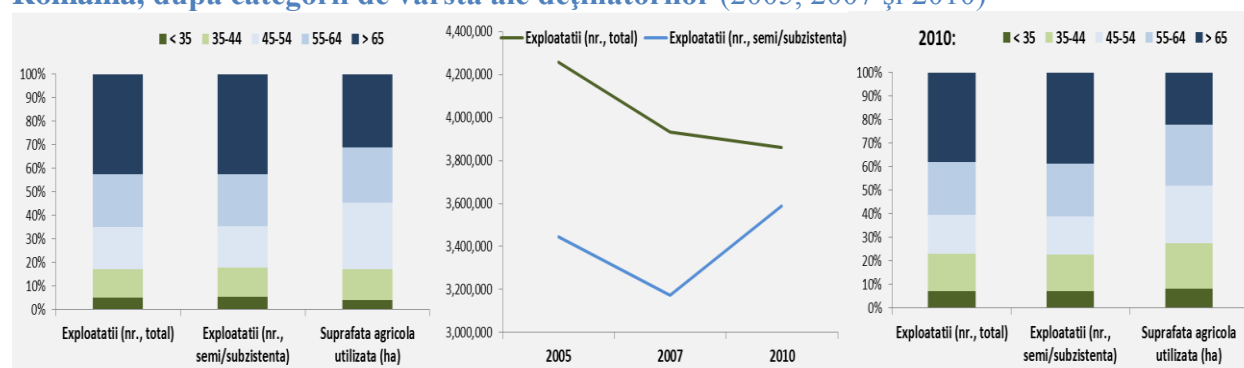
Discrepanțele considerabile constatate între potențialul agriculturii românești și contribuția sa la dezvoltarea durabilă și reducerea gradului de sărăcie au fost evidențiate în mai multe studii efectuate de autori naționali și internaționali. Terenurile agricole ocupă aproape 62% din suprafața României și aproape două treimi din acesta este arabil. Deși o treime din suprafața agricolă utilizată a fost clasificată ca ZD (majoritatea situată în zona montană și în Delta Dunării), celelalte două treimi sunt în mare parte soluri de calitate medie și înaltă.

România prezintă anumite caracteristici structurale asemănătoare cu cele ale sectoarelor agricole din celelalte state membre UE, dar este unică prin mărimea decalajului dintre categoria fermelor mari și aceea a fermelor mici, precum și prin prevalența agriculturii de subzistență/semisubzistență. În 2010, 93% din exploatațiile din România se încadrau în aceste

categorii; din acestea, trei sferturi operau pe mai puțin de 2 hectare și mai mult de un sfert erau gestionate de fermieri cu vârsta mai mare de 65 de ani. Din punct de vedere al mărimii economice, 73% din toate exploatațiile generau în parte mai puțin de 2.000 de euro de PS, ceea ce plasează aproximativ 2,7 milioane de exploatații în categoria fermelor neviabile economic. Acestea operează 22% din SAU. Prin comparație, exploatațiile care generează mai puțin de 2.000 de euro de PS cultivă 5% din SAU a UE. În consecință, un procent semnificativ al SAU din România este legat de activități agricole sub-optimale, ceea ce împiedică atingerea adevăratului potențial al sectorului. Condițiile economice grele de după criza din 2009 au făcut în așa fel încât 120.000 de ferme să revină în categoria de sub 2.000 de euro de PS (în comparație cu 2007) și au cauzat un pas înapoi de la status-quo-ul care limita procentul acestora la două treimi din total (Figura 7).

Un aspect pozitiv a fost acela că tranziția demografică din agricultură a adus transformări pozitive: în perioada 2005-2010, agricultura românească s-a diminuat cu 400.000 de ferme și a fost martora unei creșteri a numărului de tineri manageri de fermă (23% din fermieri au mai puțin de 45 de ani în comparație cu numai 17% în 2005). De asemenea, tinerii manageri contribuie din ce în ce mai mult la producția agricolă standard: 29% în 2010, în comparație cu doar 18% în 2005. Cu toate acestea, mărimea medie a fermei a crescut modest (de la 3,11 ha în 2002 ha la 3,45 ha în 2010 și la 3,6 ha în 2013), ceea ce se datorează fenomenului de diminuare a suprafeței agricole utilizate (SAU) dar și unei comasări a terenurilor. Implementarea schemei de rentă viageră, care a favorizat un transfer mai degrabă prin arendă (247 mii ha) decât prin vânzare (82 mii ha) a avut de asemenea un rol pozitiv.

Figura 7 : Structura exploatațiilor agricole, a producției standard și a utilizării terenurilor în România, după categorii de vârstă ale deținătorilor (2005, 2007 și 2010)

Sursa: Eurostat

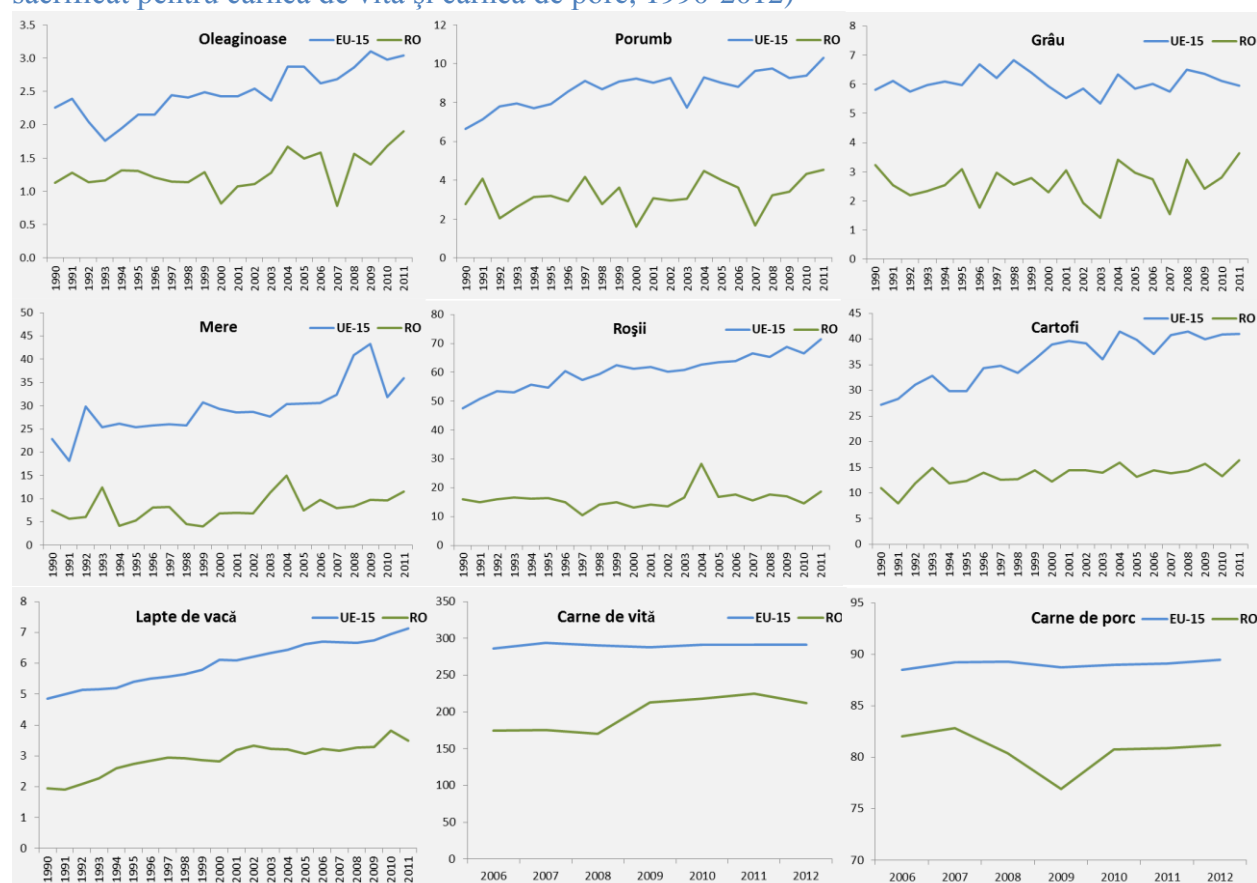
Următoarele elemente sunt considerate a fi de importanță strategică:

- (i) sprijinirea de către instituțiile statului a înregistrării sistematice a imobilelor din mediul rural, prin înscrierea acestora în sistemul integrat de cadastru și carte funciară, cu efecte benefice asupra clarificării situației juridice a acestora, ceea ce va genera un aport considerabil asupra facilitării accesului la credite;
- (ii) elaborarea unor politici adecvate pentru fermierii români, pornind de la structura duală a sectorului agricol, astfel încât să răspundă nevoilor specifice fiecărui segment (ferme mari și mijlocii stimulate pentru a deveni și mai competitive dar și soluții pentru dezvoltarea agriculturii la scară mică);
- (iii) asigurarea unor soluții viabile și echitabile pentru fermierii care părăsesc sectorul (în primul rând prin protecție socială, dar și prin locuri de muncă alternative și condiții de trai îmbunătățite în mediul rural). Adoptarea unor politici eficiente va fi importantă pentru limitarea riscului de abandonare a terenurilor (cu efecte economice și de mediu negative) și a riscului de sărăcire a persoanelor în vârstă din mediul rural (cu consecințe sociale nedorite);
- (iv) randamentele din agricultura românească sunt mici, deși potențialului agricol este considerabil, fapt care indică o utilizare mult mai redusă decât cea optimă a factorilor de producție.

Randamentele medii agricole din România pentru principalele produse agricole sunt doar de o treime sau de jumătate din cele înregistrate în UE-15: pentru grâul obișnuit, 2,6 tone/ha, comparativ cu 6,1 tone/ha, pentru porumb, 3,2 tone/ha, comparativ cu 8,7 tone/ha și pentru semințe oleaginoase 1,3 tone/ha, comparativ cu 2,4 tone/ha (randamentele medii pentru anii 1990-2012). Secetele recente, extrem de severe, alternând cu ploii abundente și inundații, au adâncit aceste deficite (Figura 8). De asemenea, pentru produsele de origine animală, există deficite de productivitate considerabile, care sunt relevate de randamentele produselor lactate: 2,9 tone/animal în România față de 6 în UE-15. Chiar dacă pentru produsele din carne decalajul pare mai mic, acest lucru se datorează faptului că statisticile reflectă numai carnea produsă în abatoare.

Odată cu aderarea României la UE în 2007, producția totală de carne a scăzut foarte mult, deoarece multe unități de sacrificare a animalelor nu au fost în măsură să respecte standardele europene stricte. Abatoarele rămase sunt cele care operează la niveluri mai ridicate de performanță. În 2011, valoarea producției animale a reprezentat 28% din valoarea producției agricole (Eurostat), în scădere drastică de la 44% cât se înregistra în 1998. Populația de bovine (aproximativ 2 milioane de capete în 2012, utilizate în special pentru producția de lapte) este concentrată în principal în partea de nord și nord-est a câmpiei sudice.

Figura 8 : Randamentele pentru culturile și produsele de origine animală principale din România comparativ cu UE-15 (tone/ha pentru culturi, tone/cap vacă pentru lapte și kg/animal sacrificat pentru carnea de vită și carnea de porc, 1990-2012)

Sursa: Eurostat

România nu are o industrie suficient de robustă aferentă producției de carne de vită pentru a îndeplini cerințele comercializării cu amănuntul a unei cantități semnificative de producție. Cea mai mare parte a producției de lapte este în prezent realizată în circa 800 mii de ferme cu doar 1 sau 2 vaci. Laptele livrat la unitățile de procesare nu corespunde în totalitate standardelor UE (doar 80% din laptele crud, satisfacea aceste standarde la sfârșitul anului 2011, conform MADR).

La culturile arabile, în medie, se identifică înregistrarea a prea puține progrese în creșterea randamentelor: între 1999 și 2012 recoltele de grâu și porumb au stagnat și s-au produs fluctuații din cauza condițiilor meteorologice nefavorabile (de exemplu, seceta din 2007 a avut un efect sever). Aceste cifre trebuie privite în lumina structurii duale a exploatațiilor agricole: este probabil ca un număr mic de ferme eficiente și competitive să obțină surplusuri de producție și o rată de productivitate mare, în timp ce majoritatea să rămână și mai mult în urmă.

În contextul randamentelor obținute la ha, trebuie adus în discuție domeniul organismelor modificate genetic - un subiect sensibil și foarte dezbătut la nivel european. La nivel mondial culturile modificate genetic au ocupat în anul 2012, o suprafață de 170 milioane ha. În UE, în același an, s-a înregistrat o suprafață record de 129.071 ha de porumb modificat genetic MON810 în cinci state (Spania, Portugalia, Republica Cehă, Slovacia și România), cu 13% mai mult decât în 2011. Spania a fost de departe țara cu cea mai mare suprafață cultivată (90% din totalul porumbului MON810 din UE). Potrivit legislației UE, doar două evenimente de transformare au fost autorizate pentru cultivare: porumbul MON810 rezistent la sfredelitorul porumbului și cartoful Amflora modificat genetic pentru creșterea conținutului de amilopectină din amidon, destinat industriei, a cărui Decizie de autorizare a fost anulată la finele anului 2013 de Tribunalul UE, întrucât Comisia și-a încălcat obligațiile rezultate din normele fundamentale de procedură. În UE, ritmul autorizării importurilor de produse agroalimentare modificate genetic în vederea consumului, este mult mai rapid decât cel al autorizării cultivării plantelor modificate genetic. Această situație poate diminua competitivitatea UE în ceea ce privește unele produse agricole. Nu în ultimul rând, subliniem faptul că OMG creează unele posibilități de reducere a efectelor schimbărilor climatice și a emisiilor GES, prin reducerea semnificativă a numărului de lucrări mecanizate, a cantităților de pesticide utilizate și prin creșterea productivității.

III. Viziune, direcții și obiective strategice

Ca răspuns la provocările noului context, PAC pentru orizontul 2020 s-a angajat într-un proces de transformare, asumându-și obligații ferme în ceea ce privește abordarea problemelor legate de securitatea alimentară, gestionarea durabilă a resurselor naturale și dezvoltarea teritorială echilibrată. Actorii publici și privați vor acționa în mod concertat pentru a contracara amenințările identificate la nivel mondial și european precum și pentru a valorifica noile oportunități. UE a prezentat o ambițioasă strategie Europa 2020, care susține creșterea inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii. Strategia Europa 2020 stabilește tonul și obiectivele la care toate strategiile naționale și sectoriale trebuie să răspundă pentru stimularea potențialului de creștere durabilă și de competitivitate al UE.

În acest context, România, prin prezenta strategie, definește o serie de abordări strategice, cu privire la viitorul agriculturii și zonelor rurale, prin care va fi valorificat inteligent potențialul său, reacționând astfel, cu succes, la mediul global și european în schimbare.

III.1. Viziune 2020/2030

România va avea un sector agroalimentar durabil și competitiv, centrat pe exportul de produse cu valoare adăugată înaltă, rezistent la provocările globale, care asigură bunăstare și condiții de viață în mediul rural apropiate cu cele din mediul urban

În prezent, România se află într-un moment important în care trebuie să adopte o poziție strategică față de provocările și oportunitățile de anvergură. În acest sens, România trebuie să valorifice la maximum tendințele globale și europene favorabile, precum și propriile avantaje competitive. De asemenea, România trebuie să maximizeze oportunitățile și beneficiile pe care le poate obține prin implementarea PAC și prin participarea pe piața UE și a țărilor terțe. În același

timp, România va gestiona principalele constrângeri interne și va identifica modalitățile optime de abordare a unor factori externi, cum ar fi schimbările climatice.

Sectorul agroalimentar a avut mult timp nevoie de o viziune pe termen mediu și lung. Atât înainte, cât și după aderarea la UE, sectorul a beneficiat de numeroase inițiative de reformă. Unele dintre acestea s-au îndreptat în direcții divergente (Tabelul 1).

Tabel 1 : Modul în care a evoluat viziunea pentru sectorul ADR în perioada 1990-2011

Perioada	Principalul obiectiv al politicilor ADR
1990-1992	Agricultura ca „tampon social”
1993-1996	Obținerea autosuficienței agroalimentare
1997-2000	Promovarea fermelor familiale
2001-2004	Promovarea fermelor mari
2005-2006	Promovarea fermelor familiale
2007-2013	Adaptarea la instituțiile PAC

Sursa: Adaptat după Cioloș, Luca și Giurcă, *20 de ani în căutarea unei coerențe în politicile agricole din România* (2010)

Este nevoie de o viziune care să nu se rezume doar la perioada de programare 2014-2020 a PAC, dar care să stabilească direcțiile generale la care să se alinieze documentele de programare mai detaliate, cum ar fi Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR).

Deși pune în aplicare PAC, România își definește propria sa strategie în cadrul modelului european de agricultură. Acest model a fost agreat în 1997, pe vremea când UE se confrunta cu noi provocări: creșterea concurenței internaționale din cauza eforturilor de liberalizare, constrângeri financiare asupra bugetului UE, impactul schimbărilor climatice și adaptarea la noile tehnologii. Consiliul Miniștrilor Agriculturii a formulat atunci un set de valori comune: competitivitate, durabilitate, multifuncționalitate și aplicabilitatea în toate regiunile UE. Totuși, în ciuda cadrului comun, modelul european de agricultură îmbracă forme diferite. De exemplu, Franța a urmat o cale a competitivității, determinată mai întâi de puternica integrare a lanțului valoric și de consolidarea fermelor, ceea ce a ajutat-o să devină cel mai mare producător și exportator de grâu din Europa. Ulterior, Franța s-a concentrat din ce în ce mai mult asupra eforturilor sale de a deveni lideră la nivelul produselor cu valoare adăugată mare, care poartă etichetele de calitate emblematice ale Europei (de exemplu, produse tradiționale, produse cu denumire de origine controlată sau indicație geografică protejată). Austria a dezvoltat o viziune bazată pe respectul pentru mediul înconjurător. În consecință, agricultura sa este axată pe multifuncționalitate și este specializată în produse agroalimentare cu valoare adăugată înaltă, în cea mai mare parte produse ecologice.

Agricultura și dezvoltarea rurală din România la orizontul anului 2030 vizează atingerea unui nivel de coerență între agricultură, mediu și dezvoltare rurală prin valorificarea inteligentă și durabilă a terenurilor agricole, a forței de muncă și a capitalului.

Fermierul român din secolul XXI trebuie să fie competitiv, la nivelul altor activități economice, ajungând la același nivel de bunăstare și la condiții similare de viață ca și locuitorii din zonele urbane. România își va asigura securitatea alimentară și va deveni un jucător important în comerțul agroalimentar european și internațional.

III.2. Direcții și obiective strategice

A. Creșterea competitivității sectorului agroalimentar

România este una dintre țările europene cu cele mai favorabile condiții pedo-climatice pentru obținerea de producții agricole de calitate și în cantități semnificative, care poate să acopere un segment important al cererii interne de produse agro-alimentare.

În ciuda potențialului considerabil, randamentele din agricultura românească sunt modeste, indicând o utilizare a factorilor de producție cu mult sub valorile optime. Exploatat în mod corespunzător, potențialul existent permite angajarea forței de muncă agricole într-un mod mult mai productiv, contribuind astfel la înregistrarea unor progrese reale pe calea reducerii sărăciei rurale și a eliminării diferențelor de venit față de cele din zonele urbane. Ca urmare, se creează premisele creșterii economice, gestionării eficiente a resurselor financiare precum și instituirii unei balanțe comerciale pozitive. Competitivitatea produselor agroalimentare trebuie asociată cu durabilitatea (sustenabilitatea) obținerii lor. Pierderile cauzate agriculturii, în special populației din spațiul rural dar și economiei naționale în general, de către fenomenele meteorologice periculoase, au fost argumentul principal pentru abordarea, cu precadere în ultimii ani, a domeniului intervențiilor active în atmosferă.

România își va consolida capacitatea de prevenție în domeniul riscurilor asociate activităților agricole, promovând sisteme bazate pe intervenție ex-ante și nu ex-post. Un sistem eficient de asigurări în domeniul agriculturii trebuie să echilibreze balanța între prevenirea calamităților și acordarea de despăgubiri financiare. La acest moment, sectorul agricol are acces la tehnologie și sisteme de protecție a culturilor cu valoare economică mare prin intervenții active în atmosferă în scopul modificării locale a factorilor climatici, în special pentru riscul de grindină. Programul de realizare a Sistemului național antigrindină și de creștere a precipitațiilor se află în a XV-a etapă anuală de implementare, dar este operațional numai în anumite zone, în special cele cu potențial agricol. Cadrul legal de organizare a intervențiilor active în atmosferă stabilește ca, până în 2024, protecția antigrindină să fie eficientă la nivelul mai multor regiuni agricole și să permită în plus desfășurarea de activități complementare de protecție și de agricultură avansată.

Transformarea agriculturii și a zonelor rurale într-o manieră care să permită valorificarea eficientă a resurselor disponibile necesită acțiune și implicare publică, concomitent cu o coordonare strategică. Recunoscând existența structurii duale a sectorului său agricol, România va elabora și implementa pachete de politici publice adaptate pentru a răspunde nevoilor specifice fiecărui segment, facilitând fermelor de semisubzistență tranziția către o agricultură orientată spre piață și spre export. România va accelera această tranziție, asigurând în același timp opțiuni de ieșire echitabilă pentru forța de muncă din sector. Finalizarea reformei funciare, într-un strâns parteneriat cu instituțiile guvernamentale relevante, are o importanță covârșitoare. De asemenea, este necesar un pachet specific de măsuri orientat către micii fermierii în vârstă, care ar putea renunța la activități în acest sector, eliberând în acest fel mijloacele de producție.

România va facilita o mai bună integrare a producătorilor agroalimentari pe piață și la nivelul lanțului valoric. Pentru producătorii mici, accentul va fi pus pe stimularea asocierii și pe îmbunătățirea accesului la credite pentru investiții, în timp ce pentru marii actori este nevoie de investiții în modernizare pentru conformarea cu cerințele UE, precum și pentru creșterea competitivității pe piața internațională.

România se va axa pe îmbunătățirea cadrului fiscal din agricultură, urmărind și reducerea economiei informale.

Nu în ultimul rând, România va facilita profesionalizarea agricultorilor printr-un acces mai bun la cunoaștere, educație și consultanță pentru a asigura inserția pe piața muncii și va sprijini dezvoltarea cercetării/inovării vizând transferarea rezultatelor (cercetare aplicativă) la nivelul fermei.

A.1.OBIECTIV STRATEGIC (1): Accelerarea tranziției structurale spre o agricultură viabilă economic în paralel cu aplicarea practicilor agricole prietenoase cu mediul și reducerea treptată a forței de muncă din agricultură.

◆ Indicatori de impact

Indicator	Valoare de referință (2010)	Țintă 2020	Țintă 2030
<i>Pondere suprafeței agricole utilizate cultivate de exploatații viabile economic (a căror Producție Standard e mai mare sau egală cu 2.000 de euro) (%)</i>	77,4	83	Min. 90
<i>Productivitatea muncii în agricultură (lei/pers)</i>	13343,7	14270	16200

Probleme /nevoi de dezvoltare (P) și măsuri (M)

- **PI.1** Lipsa înregistrării complete a imobilelor din mediul rural în sistemul integrat de cadastru și carte funciară are consecințe negative asupra stabilirii titularilor drepturilor reale imobiliare, dezvoltării pieței imobiliare și limitează oportunitățile de investiții

Mai puțin de 50% din imobile sunt înregistrate în cartea funciară și registrele cadastrale operate de către ANCPI. Această situație afectează dezvoltarea piețelor funciare și constrânge oportunitățile de investiții. Costurile de tranzacționare ridicate reduc transferul de terenuri pentru scopuri competitive și împiedică investițiile. Informațiile imobiliare incomplete afectează pregătirea și punerea în aplicare a investițiilor structurale finanțate de UE (de exemplu în transporturi, mediu și proiecte de dezvoltare regionale) și capacitatea fermierilor de a absorbi fonduri din cadrul PAC.

Imobilele trebuie să fie înregistrate în sistemul integrat de cadastru și carte funciară înainte de a fi tranzacționate. Costul înregistrării imobilelor este de multe ori dificil de suportat de către cetățeni, în special în zonele rurale. Au fost raportate costuri chiar și de 25% din valoarea terenului (inclusiv taxele plătite la notari, topografi, agenți imobiliari, taxele de transfer și taxele de înregistrare). Reforma funciară incompletă reprezintă un obstacol major pentru valorificarea potențialului agricol. Procesul de retrocedare a terenurilor a demarat la începutul anilor '90, dar nu s-a încheiat în mod oficial. Problema este mai gravă în zonele rurale care au cunoscut de-colectivizarea fostelor cooperative agricole. Deși în majoritatea cazurilor și zonelor activitățile de retrocedare au fost finalizate, cauzele aflate pe rol împiedică completarea cadastrului și cărții funciare. Problemele nerezolvate includ: (a) titluri de proprietate suprapuse și (b) planuri de parcelare inexacte care nu corespund cu situația reală de pe teren. Accesul la subvențiile acordate conform prevederilor PAC, accesul la piețele din mediul rural și participarea la contractul de închiriere/vânzare pe piețele funciare oficiale depind de drepturile înregistrate asupra proprietății imobiliare. Caracterul informal al proprietății asupra terenurilor contribuie la un climat investițional nesigur și limitează accesul la credite.

În plus, legile actuale privind moștenirile, care permit împărțirea în mod proporțional a terenului între moștenitori, sporesc această fragmentare.

- **MI.1** Înregistrarea în sistemul integrat de cadastru și carte funciară a imobilelor având categoria de folosință agricolă.

Finalizarea reformei funciare (împreună cu amendamentele legislative conexe) constituie o prioritate-cheie a Guvernului, inclusiv amendarea Legii Cadastrului și a Publicității Imobiliare, în scopul simplificării și accelerării procedurilor de înregistrare a proprietăților. În acest context a fost adoptată Legea nr. 150/2015. Această reformă necesită o acțiune concertată, cu implicarea tuturor

factorilor responsabili din domeniu (ANCPI, etc). MADR susține Programul Național de Cadastru și Carte Funciară implementat de ANCPI cu finanțare din venituri proprii și atragerea de fonduri UE în cadrul Programului Operațional Regional (POR) 2014-2020 pentru înregistrarea sistematică a proprietăților din zonele rurale. Se vor înregistra proprietăți din circa 793 unități administrativ-teritoriale și se vor îmbunătăți serviciile de înregistrare.

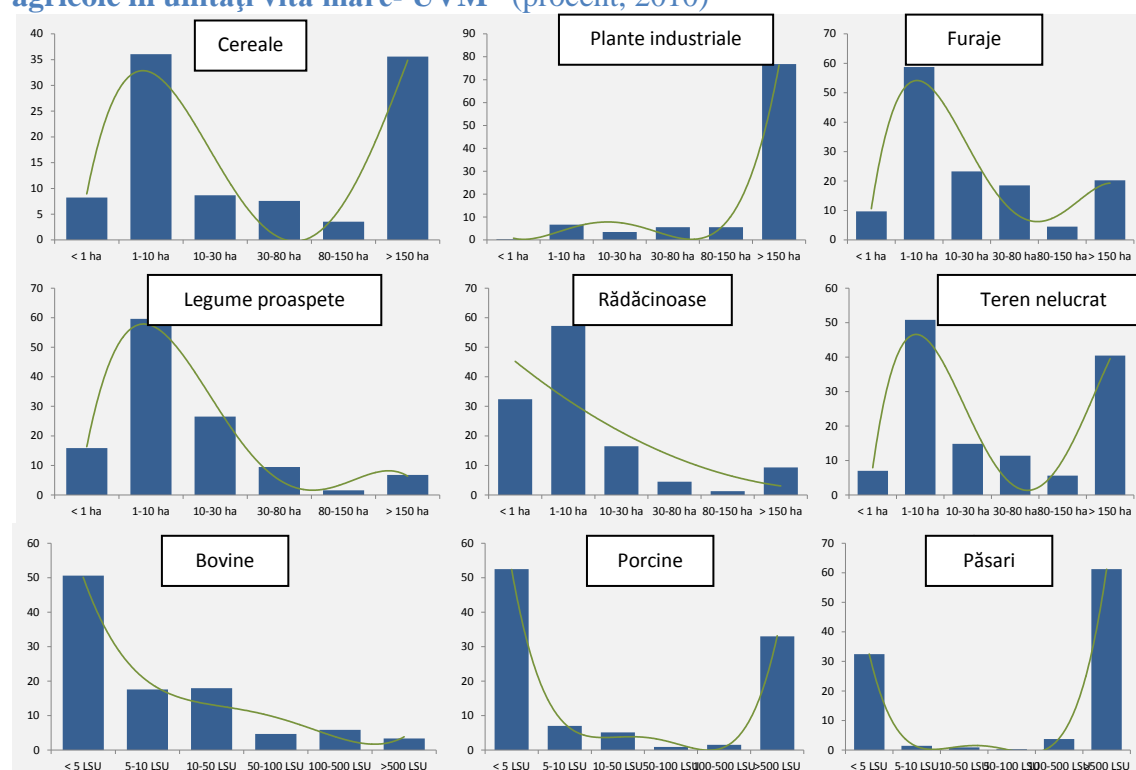
În situația în care se solicită prima înregistrare în sistemul de cadastru și carte funciară a unui imobil-teren agricol situat în extravilan-în baza unui titlu de proprietate emis în baza legilor fondului funciar, înscrierea acestuia în cartea funciară este scutită de la plata tarifului.

Creșterea gradului de acoperire a înregistrării imobilelor va stimula piețele funciare, va atrage noi investiții, va crește suprafața de teren cultivat și capacitatea de absorbție a fondurilor UE. În paralel, va fi îmbunătățit cadrul legislativ și instituțional pentru a susține eficiența, transparența și rentabilitatea acestei măsuri.

• **PI.2 Comasare prea lentă a terenurilor agricole și reticența la asociere**

Procesul de comasare este de durată și nu este deloc simplu, din mai multe considerente, dintre care enumerăm: proporția mare a micilor terenuri (așa-zise „parcele în formă de fâșie”), raporturi de proprietate neclare, proprietari cu vârste înaintate mai reticenți la asociere, imposibilitatea identificării sau contactării unor proprietari, drumuri dificile de acces către terenul agricol. Dualitatea ferme mici-ferme mari în agricultură se manifestă în proporții diferite, în funcție de produs (Figura 9):

Figura 9 : Distribuția terenurilor în funcție de cultură și de dimensiunea exploatației agricole în hectare și distribuția efectivelor de animale în funcție de specie și dimensiunea exploatației agricole în unități vită mare- UVM (procent, 2010)

Sursa: Eurostat, recensământul agricol din 2010

-Dualitatea este cea mai semnificativă pentru producția de cereale. Având în vedere că cerealele ocupă 58% din totalul terenurilor arabile din România, iar porumbul și grâul ocupă cca. 50% din totalul terenurilor arabile (2013), dualitatea are, de asemenea, un impact negativ mare asupra performanței sectorului agroalimentar. Dualitatea pronunțată se datorează în mare parte faptului că o producție de cereale profitabilă din punct de vedere comercial necesită, de obicei, mari suprafețe

de teren (de aici și ponderea mare a exploatațiilor de peste 100 de hectare, dintre care multe peste 5.000 de hectare). Totuși, mulți fermieri mici cultivă cereale ca strategie de subzistență, uneori ca parte a sistemelor agricole mixte. Acest lucru explică randamentele scăzute, deși mulți dintre marii fermieri comerciali posedă cunoștințe, tehnologie și inputuri, producând la randamente comparabile cu UE-15.

-La fel ca la cereale, oleaginoasele (incluse în categoria plante industriale) necesită utilizarea extinsă a terenurilor și ocupă circa 15% din suprafața arabilă totală a țării (2013). Spre deosebire de cereale, ele sunt mult mai puțin afectate de fragmentarea fermelor, deoarece sunt culturi mai puțin atrăgătoare pentru fermele de subzistență. Diferența de performanță între România și UE este mai mică decât pentru alte culturi, în mare parte datorită faptului că sectorul oleaginoaselor este dominat de exploatații mari, care utilizează echipamente și tehnologii moderne.

-Dualitatea în sectorul zootehnic este evidențiată prin faptul că 50% din efectivele de bovine și porcine se găsesc în ferme sub 5 UVM iar circa 60% din efectivele de păsări se găsesc în ferme de peste 500 UVM. Producția de lapte și de carne de vită este concentrată în fermele mici și mijlocii și constituie o activitate agricolă desfășurată în mod tradițional în zona montană. În schimb, capacitățile de producție de carne de porc și de pasăre sunt mult mai polarizate, marcând o separare clară între activitățile de subzistență din multe exploatații mici și activitățile comerciale din marile unități zootehnice.

Din anul 2002 până în 2013 suprafața agricolă utilizată medie a exploatațiilor agricole a crescut de la 3,11 ha/exploatație la 3,60 ha/exploatație

Asocierea producătorilor agricoli a fost limitată ca urmare a unui set complex de motive. Printre cele mai importante se numără respingerea de către fermieri a ideii de a intra în „cooperative,” precum și lipsa abilităților și cunoștințelor pentru conducerea acestor structuri.

➤ *MI.2 Incurajarea comasării terenurilor și stimularea asocierii fermierilor*

Comasarea terenurilor agricole se poate realiza prin asociere benevolă, prin arendare sau cumpărarea de teren. În plus, există posibilitatea legală a alipirii imobilelor învecinate, cu proprietari diferiți, în vederea unei mai bune exploatare a acestora, reglementată de prevederile Legii cadastrului și publicității imobiliare nr. 7/1996, în vigoare. Renta viageră a fost o măsură ce a contribuit, de asemenea, la comasare, iar prevederile referitoare la preemțiune în cazul tranzaționării terenurilor agricole vor continua acest proces.

MADR organizează sistemul de monitorizare a tranzațiilor funciare și baza de date cuprinzând informații privind prețurile de tranzaționare a terenurilor, care vor putea fi folosite în elaborarea politicilor agricole de către MADR, prelucrări statistice de către INS precum și de către autoritățile fiscale.

Deși consolidarea fermelor este un proces lent, integrarea fermelor mici și mijlocii în grupuri sau organizații de producători/cooperative agricole poate fi calea cea mai sigură de a permite accesul la piețe și, în același timp, de a obține credite pentru producție sau investiții în dotări comune. În plus, fermierii ar putea beneficia de finanțare din măsurile relevante ale PNDR care vizează grupurile de producători.

Extinderea rolului cooperativelor de aprovizionare care să includă ca membri 50% dintre fermieri este, de asemenea, importantă. Această abordare ar reduce costurile aprovizionării dintr-o comună sau un grup de comune, ar mări puterea de negociere a prețurilor pentru furnizarea en-gros și, în cele din urmă, ar ajuta la realizarea de economii masive, în folosul micilor fermieri. Procesul de stabilire al acestor cooperative este de durată, însă poate fi susținut prin reducerea unor impozite/taxe și asistat de serviciile de consultanță/extensie.

Dificultatea micilor fermieri, fie de a ajunge pe piață, fie de a obține informații de încredere despre piață pentru a-și maximiza veniturile, poate fi depășită dacă aceștia înțeleg beneficiile și sunt de acord să intre în forme asociative. Având în vedere reticența fermierilor de a intra într-o cooperativă din cauza experienței din trecut, vor fi subliniate beneficiile și va fi asigurat suport tehnic pentru înființarea și monitorizarea funcționării unor astfel de forme de asociere.

Pentru a încuraja fermierii mici și mijlocii să ia parte la viitoarele grupuri operaționale, prin noua PAC sunt prevăzute măsuri administrative care să stimuleze crearea de grupuri de producători pe sector. Activitatea principală a grupurilor și organizațiilor de producători se referă la concentrarea ofertei și comercializarea produselor membrilor. Odată formate, aceste grupuri de producători vor putea colabora cu institute de cercetare în proiecte de cercetare aplicativă. Acest lucru va putea constitui baza pentru o legătură mai bună între cercetare și practică.

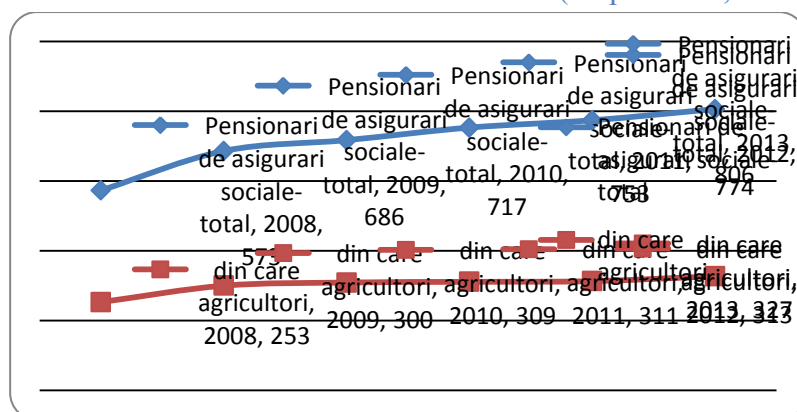
Organizațiile interprofesionale pentru produse alimentare (OIPA) recunoscute reprezintă o parte semnificativă a filierei producție-procesare-comercializare a produselor agroalimentare și au rol în realizarea unei mai bune valorificări a produselor. Acordurile profesionale au un rol foarte important în stabilirea unui echilibru între cerere și ofertă, cu efecte pozitive în piață. De aici se poate deduce necesitatea stimulării dezvoltării organizațiilor interprofesionale ca partener important în modelarea politicii de piață.

- **PI.3** Procent încă ridicat de suprafață agricolă utilizată de agricultori în vârstă (peste 65 ani), agricultura fiind un sector puțin atractiv pentru tineri

În 2005, circa 31% din suprafața agricolă utilizată a României era folosită de fermieri cu vârsta de peste 65 de ani, cea mai mare din UE. Acest fenomen, coroborat cu un nivel scăzut de educație și formare, a avut un impact negativ asupra performanței sectorului. Suprafața agricolă utilizată de fermierii trecuți de vârsta pensionării a scăzut la 22% în 2010.

Schema de rentă viageră (care permite plăți anuale fixe pentru agricultorii în vârstă care își vând sau își închiriază terenurile) a avut un efect pozitiv, deși cu impact limitat asupra încurajării ieșirii lor din sectorul agricol (doar 247 mii hectare au fost înstrăinate prin închiriere, în timp ce doar 82 mii hectare au fost vândute). De asemenea, pensiile pentru agricultori sunt mici, reprezentând aproximativ 42% din pensia medie și nu constituie o alternativă viabilă la munca în agricultură (Figura 10).

Figura 10 : Pensia medie lunară în România (lei/persoană, 2008-2013)

Sursa: INS

Totuși, în ultimii ani s-a înregistrat o creștere a ponderii managerilor de fermă tineri în România. În anul 2010, circa 23% din managerii de fermă aveau sub 40 de ani, comparativ cu doar 17% în 2005. Aceasta este o tendință pozitivă pentru structurile agricole din România, care se confruntă cu o populație vârstnică numeroasă implicată în agricultură, cu câțiva ani în urmă de neegalat în restul UE.

➤ **MI.3.1** *Identificarea și promovarea de opțiuni viabile și echitabile pentru agricultorii care părăsesc sectorul*

Având în vedere volatilitatea și nivelul tot mai mare al prețurilor la alimente, dificultățile legate de vânzarea terenurilor și nivelul scăzut de protecție socială, fermierii în vârstă au fost reticenți să renunțe la propria „plasă de siguranță” reprezentată de proprietatea asupra terenului agricol. Ca măsură pentru abordarea provocărilor socio-economice asociate cu ieșirea treptată a fermierilor în vârstă din sectorul agricol, noua PAC oferă posibilitatea acordării unui sprijin financiar fermierilor care au activat cel puțin 1 an ca mici fermieri pe Pilonul I. Acest sprijin, prevăzut prin PNDR 2014-2020 se acordă pe o perioadă de 5 ani de la cedarea definitivă a exploatației.

➤ **MI.3.2** *Asigurarea de oportunități pentru viitorii manageri de fermă*

Creșterea ponderii fermierilor sub 40 de ani s-a datorat atât schimbărilor demografice cât și stimulentele oferite prin intermediul măsurii „tinerii fermieri” din PNDR 2007-2013, care a accelerat transferul. În viitor, este important să se continue încurajarea transferului de active agricole între generații, prin stimulente pentru tinerii fermieri, împreună cu eforturile de creștere a nivelului de cunoștințe, abilități, competențe precum și a nivelului de calificare. Tinerii sunt mult mai receptivi la asociere, la aplicarea noilor tehnologii dar și la problemele de protecția mediului.

• **PI.4** *Asigurarea echilibrului între agricultura extensivă, mai prietenoasă cu mediul și cea intensivă*

Lipsa cunoștințelor în domeniu, ca urmare a problemelor cu sistemul de consultanță pentru ferme, dar și urmărirea obținerii unui profit imediat, sunt câteva cauze care au drept rezultat practici agricole adesea necorespunzătoare, cu influență negativă asupra mediului. Chiar și randamentele relativ scăzute ale producției de furaje, în mare parte determinate de gestionarea necorespunzătoare a pășunilor, duc la eroziune și la pierderea biodiversității. Accelerarea tranziției spre fermele viabile economic trebuie să coexiste cu practicile prietenoase cu mediul, fapt relevat și de puternica componentă de „înverzire” a noii PAC.

Munca oamenilor care practică agricultura cu valoare naturală ridicată (pe principiul focalizării pe teritoriu și nu doar pe producție) generează produse locale importante pentru conservarea naturii (produse cu înaltă valoare naturală). Aceste produse ajută la menținerea peisajelor naturale din zonele rurale, prin continuarea practicilor agricole într-un mod tradițional, practici încă aplicate de fermieri pentru creșterea animalelor și gospodărirea terenurilor.

➤ **MI.4.1** *Menținerea practicilor agricole prietenoase cu mediul*

Biodiversitatea și peisajele rurale sunt protejate prin interzicerea, pe anumite suprafețe selectate/angajate, a lucrărilor cu utilaje mecanizate, cu excepția celor operate cu forță animală. În mod firesc, respectarea acestei practici conduce la costuri mai mari pentru fermieri. Lucrări cum ar fi cositul manual sau întorsul fânului necesită muncă intensă și sunt mai costisitoare decât practicile mecanizate moderne. De aceea, sunt necesare măsuri de sprijin pentru compensarea acestor costuri suplimentare, ce permit însă conservarea biodiversității spațiului rural precum și păstrarea patrimoniului cultural și perpetuarea tradițiilor în aceste zone rurale.

Pentru menținerea practicilor tradiționale agricole de către utilizatorii pajiștilor permanente, importante pentru menținerea echilibrului de mediu stabilit între practicile agricole și condițiile naturale, vor fi susținute financiar cheltuielile și investițiile pentru:

-menținerea și utilizarea în scopuri economice a pajiștilor permanente prin susținerea activităților de creștere a animalelor erbivore de către comunitățile rurale;

- creșterea potențialului de producție a pajiștilor și îmbunătățirea gradului de valorificare a acestora;
- acordarea de stimulente financiare crescătorilor de animale erbivore care pășunează pe pajiști permanente;

➤ **MI.4.2 Asigurarea unei protecții pentru micii fermieri.**

Conservarea biodiversității spațiului rural, păstrarea patrimoniului cultural și perpetuarea tradițiilor în aceste zone rurale este cel mai bine asigurată de către micii fermieri. În vederea asigurării unei balanțe între agricultura intensivă, viabilă economic și cea extensivă, mai prietenoasă cu mediul, MADR va valorifica toate opțiunile suplimentare pe care le poate gestiona, privind:

(i) Adoptarea unei decizii strategice cu privire la schema pentru micii fermieri din cadrul PAC 2014-2020: schema permite fermierilor eligibili să primească anual o plată fixă, în cuantum cuprins între de 500-1.250 euro, cu cerințe mai relaxate de eco-condiționalitate. Cuantumul plății se supune reducerii liniare în cazul depășirii procentului alocat măsurii din plafonul național.

(ii) Furnizarea de servicii de consiliere socio-economică adiacente adresate fermierilor mici și a celor în vârstă, cu rolul de a-i informa cu privire la opțiunile pe care le au într-un mediu de sprijin complex și de a-i ajuta să-și optimizeze deciziile. Acest lucru va fi realizat printr-un program de consolidare a serviciului public de consultanță și specializarea acestuia în domeniile solicitate de fermieri și PAC.

(iii) Încurajarea transferului între generații cu efecte în întinerirea zonelor rurale.

▪ **Indicatori de realizare**

Indicator	Valoare de referință (2012)	Țintă 2020	Țintă 2030
Proprietăți imobiliare înregistrate în cartea funciară și cadastru (%)	<50	70	100
SAU/exploatație (ha/expl)	3,45	4,0	4,5
Nr. grupuri și organizații de producători	162	+	++
Ponderea în SAU a suprafețelor agricole exploatare conform practicilor prietenoase cu mediul (plăți de agromediu) (% din SAU)	13,8	25	35
Ponderea în SAU a suprafețelor folosite de agricultori tineri (sub 40 de ani) (% din SAU)	23	27	35

A.2.OBIECTIV STRATEGIC (2): Creșterea gradului de acoperire a consumului de alimente din producția internă și redobândirea statutului de exportator agroalimentar net, în concordanță cu potențialul de producție sectorial și ca răspuns la cererea crescândă de alimente la nivel mondial

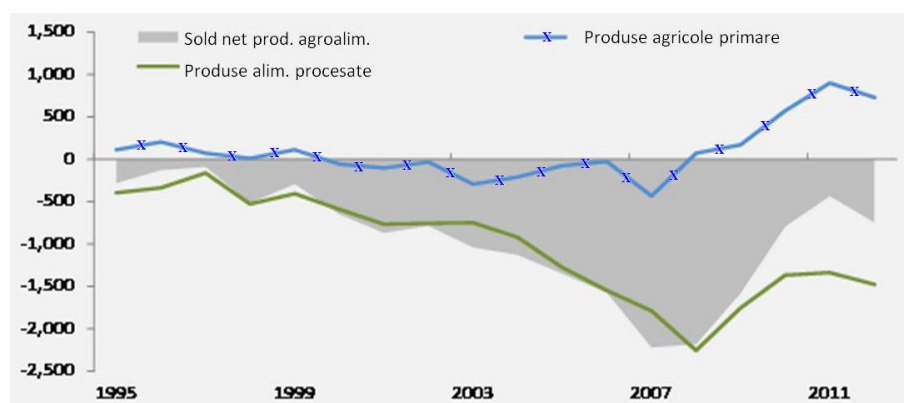
◆ **Indicatori de impact**

Indicator	Valoare de referință (2012)	Țintă 2020	Țintă 2030
Soldul balanței comerciale agroalimentare atât pentru materiile prime agricole, cât și pentru produsele agricole procesate, pentru 3-4 ani consecutiv (milioane euro)	-746	+	+

<i>Pondere valorică a produselor procesate/finite în exportul agroalimentar (%)</i>	30	54	60
<i>Raportul între VAB industrie alimentară/VAB agricultură</i>	0,907	1,15	1,25

Odinioară denumită „grânarul Europei”, România a prezentat un deficit comercial agroalimentar important (746 milioane euro în 2012). Situația se datorează, în principal, importului de alimente procesate (Figura 11). Peste jumătate dintre importurile agroalimentare ale României constau în produse finite, dintre care 60% provin din țări ale UE. Carnea, produsele zaharoase și produsele lactate au reprezentat împreună 25% din totalul importurilor României în 2012, iar exporturile proprii de produse agroalimentare au fost dominate de cereale (33%), țigări (12%) și semințe oleaginoase (11%). Deși este un importator net de produse agroalimentare încă din 1990, România a reușit să reducă semnificativ deficitul comercial specific acestui sector în ultimii ani (2009+). Creșterea valorilor nete aferente comerțului cu cereale, semințe oleaginoase și țigări, favorizată și de creșterea prețurilor mondiale, a avut o contribuție esențială la efortul de reducere al deficitului comercial. În anii 2013 și 2014, balanța comercială cu produse agroalimentare a fost pozitivă, cu un excedent de circa 334 mil. euro, respectiv 452 mil. euro, în principal datorită exportului produselor vegetale, din care cerealele au ocupat un loc important.

Figura 11 : Evoluția comerțului cu produse agroalimentare în România, 1995-2012
(milioane euro)

Sursa: INS

Industria alimentară a înregistrat un declin accentuat în anii de tranziție. Acest lucru a fost cauzat de o serie de „șocuri”, printre care: reducerea puterii de cumpărare a consumatorilor ca urmare a reformelor economice, privatizarea, destrămarea lanțurilor mari de producție integrate pe verticală, modificări în structura subvențiilor și costurile de conformare la standardele europene mai stricte, după aderarea la UE.

Decalajul dintre potențial și performanță în sectorul zootehnic va fi redus în mod semnificativ cu ajutorul unor politici publice stabile și a unui cadru bugetar îmbunătățit. În acest scop, politicile publice se vor concentra pe menținerea unui mediu favorabil pentru investițiile private (inclusiv străine), precum și pe sprijinirea integrării lanțului valoric.

În viitor, îmbătrânirea populației și declinul demografic vor limita oportunitățile de pe piața agroalimentară pe plan intern. În condițiile în care se anticipează o tendință similară pentru întreg continentul european, se preconizează că România va trebui să exploreze și să-și extindă influența din ce în ce mai mult pe piețele din afara UE. Deși Europa pare încă promițătoare în ceea ce privește anumite produse-cheie pentru care România deține un avantaj competitiv (în special oleaginoase și porumb - în cazul în care UE-28 va continua să prezinte deficite susținute pe termen mediu), extinderea pieței în sectorul zootehnic va trebui să aibă în vedere țările din afara UE aflate

în dezvoltare rapidă, cu un apetit și o putere de cumpărare sporite pentru produsele din carne și lactate. Până în prezent, România s-a poziționat destul de bine pe piața cerealelor, reușind să mențină balanțe comerciale pozitive încă din 2008 pentru această categorie de produse. Piețele terțe ar putea să constituie în continuare o opțiune viabilă de extindere mai ales pentru produsele animaliere, în ciuda deficitelor curente la carne și lactate din țările UE.

Este important ca obținerea unei balanțe comerciale pozitive să nu devină însă un scop în sine. Pentru anumite sectoare, disponibilitățile aparente de export trebuie orientate spre procesare în locul exportului de producție primară, care nu are valoare adăugată înglobată. Pe această cale, structurile agricole de linie (fermieri-procesatori) pot asigura plus valoare, respectiv competitivitate și venituri superioare. Exportul actual de produse agricole materie primă direcționează veniturile preponderent către sectorul comercial, nefiind o soluție durabilă de îmbunătățire a bunăstării actuale a fermierilor.

În ceea ce privește activitatea de export, este necesară corelarea cu Strategia Națională de Export (SNE) 2014-2020, produselor agroalimentare fiindu-le dedicat un important capitol, în care sunt luate în considerare cu prioritate produsele provenind din agricultura ecologică, apicultură și viticultură. Pentru perioada următoare, se preconizează extinderea evenimentelor de promovare a produselor românești în UE și în țări terțe prin valorificarea posibilităților de finanțare din fonduri europene și naționale.

Probleme /nevoi de dezvoltare (P) și măsuri (M)

- ***P 2.1** Dotare insuficientă cu mașini agricole și dificultăți în adaptarea la standardele europene de siguranță alimentară și de calitate la nivelul unui segment reprezentativ al producătorilor și procesatorilor*

Dotarea tehnică cu mașini agricole are o influență directă asupra performanței pe piață a producătorilor. Din datele INS la sfârșitul anului 2013 în parcul de tehnică agricolă se înregistrau 191301 tractoare, 26454 combine de recoltat cereale, 152031 pluguri, 74805 semănători de diferite tipuri etc.

Această dotare tehnică a agriculturii presupune o încărcare teoretică de 49,1 ha arabil/tractor fizic (mai mare de cca. 3 ori față de media europeană) și de 91 ha/combină de recoltat cereale în vârf de campanie agricolă. La această situație trebuie specificat că circa 73% din parcul de tractoare și combine de recoltat cereale au durata normală de funcționare depășită și, în plus tractoarele din gama de 61-79 CP dețin o pondere numerică însemnată în parcul total (59,2%), urmate de tractorul de 45 CP (24,1%).

Industria alimentară este printre cele mai mari sectoare manufacturiere din România cu o cifră de afaceri de 9,7 miliarde euro și este cel mai important angajator cu 186 mii salariați. În 2011, cele 8.239 de companii înregistrate care operau în industria alimentară au cumulativ aproximativ 7-8% din exporturile totale ale României.

Cea mai importantă provocare a sectorului agroalimentar românesc înainte și după aderarea la UE a fost să se conformeze la standardele europene de siguranță și calitate a alimentelor pe întregul lanț agroalimentar. Acest lucru a avut un impact deosebit în industria cărnii și laptelui, unde standardele au fost cele mai severe. În 2007 (iunie), existau 425 de unități de producere și prelucrare a cărnii, din care 123 erau aprobate de către UE și 302 erau supuse unei perioade de tranziție până la sfârșitul anului 2009. În industria laptelui, în 2007 existau 259 de procesatori, din care 52 îndeplineau cerințele UE, în vreme ce 207 erau supuși perioadei de tranziție.

Conform datelor MADR (Tabelul 2), industria de procesare pentru produsele animale a fost subutilizată în ultimii ani. Acest lucru este cauzat de cererea fragmentată (doar 22% din producția totală de lapte este procesată de către industrie) și de existența a numeroși producători mici care nu sunt în conformitate cu regulile stricte de igienă ale UE. Din capacitatea totală de procesare pentru lapte și produse lactate, doar 94 de unități erau conforme cu cerințele UE și sunt autorizate pe piața europeană.

Tabel 2 : Capacitate și grad de folosire a unităților de procesare pentru produse animale

<i>Tip de unități de procesare</i>	Nr.	Capacitate totală (t/an)	% folosire în 2011
Lapte și produse lactate *	253	4244040	50
Abatoare pentru vită, porc și pasăre**	183	1538842	43,1
Unități de procesare pentru carne și produse din carne **	731	944327	47,5
Unități de procesare pentru conserve de carne și conserve mixte de carne și legume **	16	63373	25,3

Sursă: MADR; * pentru 2011, ** pentru 2012

Similar cu sectorul de procesare a laptelui, industria cărnii suferă de aceeași ofertă fragmentată și, în plus, de lipsa abatoarelor specializate (de exemplu, abatorizarea ovinelor are loc în aceleași unități ca și porcinele). Cu toate acestea, se constată un progres ușor, în anul 2011 63% din abatorizări au avut loc în unități specializate, comparativ cu doar 33% în 2007. Având în vedere că activitatea de creștere a porcilor este preponderant o activitate a gospodăriei familiale, doar 47% din producția totală de porcine ajunge în lanțul agroalimentar.

Totuși, lanțurile moderne de produse agroalimentare s-au dezvoltat rapid în ultimul deceniu, sub acțiunea marilor investiții facilitate de programele de preaderare și de PNDR 2007-2013 dar și de investitorii străini. În plus, marile investiții făcute de retailerii străini în supermarketuri și alte forme de vânzare cu amănuntul au deschis mai multe oportunități de piață.

Micile unități de procesare au fost nevoite să-și înceteze activitatea pentru că nu au putut ține pasul cu cerințele standardelor, au rămas fără materie primă sau nu au putut face față prețurilor ridicate ale materiei prime. În paralel cu modernizarea, distribuția spațială a unităților prelucrătoare a produselor agricole trebuie să se armonizeze cu modelul surselor de aprovizionare sigure. Procesul de modernizare trebuie să continue, pentru ca în 2030 toate unitățile să folosească tehnologii moderne ca în statele membre UE-15.

➤ **M 2.1** *Sprrijin pentru investiții în mașini agricole pentru producătorii agricoli și modernizarea unităților de procesare a produselor agro-alimentare*

Creșterea productivității în domeniul agricol depinde într-o mare proporție de mecanizarea sectorului. Deși în ultimii ani parcul de mașini agricole s-a îmbunătățit și extins, inclusiv prin existența unor scheme de sprijin public co-finanțate din FEADR în cadrul PNDR 2007-2013, este necesară continuarea sprijinului pentru investiții și în perioada următoare. Dotarea cu tehnologii, mașini și utilaje noi este în continuare o măsură critică de reformă a sectorului agricol în care investițiile de capital sunt încă insuficiente. Întrucât parcul de mașini și utilaje agricole este deficitar și învechit, pentru a răspunde nevoilor și obiectivelor agriculturii pe termen mediu și lung, ar trebui ca până în anul 2030 să se atingă un grad de încărcare teoretică de 35 ha arabil/tractor fizic (echivalent 65 CP). O astfel de țintă ambițioasă presupune o investiție susținută în dotarea exploatațiilor agricole cu mașini și utilaje, cu sau fără sprijin din partea fondurilor europene.

Cota de produse procesate trebuie să crească rapid pentru a ajunge la 80% din exporturile totale de produse agricole și alimentare până în 2030. Procesul de modernizare a unităților de prelucrare a produselor agricole prin investiții din fondurile europene împreună cu o creștere a productivității materiilor prime (culturi de câmp, carne, fructe, legume etc.), vor contribui la satisfacerea cerințelor pieței și la creșterea competitivității produselor procesate românești.

• **P 2.2** *Integrarea redusă pe piață și lanțuri agroalimentare ineficiente*

Fragmentarea excesivă a unei mari părți din baza de aprovizionare agricolă are repercusiuni atât în amonte (acces la *input*-uri), cât și în aval (prelucrarea, comercializarea și distribuția produselor agricole și alimentare) și slăbește potențialul de dezvoltare al multor activități cu valoare adăugată.

De asemenea, existența unor lanțuri de distribuție lungi, care plasează fermierii în captivitate între furnizorii și clienții lor grevează prosperitate acestora. Practica actuală de interpunere a cel puțin doi intermediari (angrosist + detailist) între producător și consumator face ca beneficiile să ajungă într-o mică proporție la fermieri. Această ineficiență grevează în mod direct productivitatea și chiar motivația de investiții a fermierilor, în special a celor cu ferme de semi-subzistență.

➤ *M 2.2 Dezvoltarea de lanțuri de aprovizionare scurte*

Dezvoltarea unei categorii de exploatații agricole mijlocii trebuie să fie completată de acțiuni menite să stimuleze formarea capitalului de lucru printr-un acces sporit la finanțare, dar și la piață, ceea ce constituie unul dintre obstacolele majore cu care se confruntă fermierii mici în prezent. În plus, crearea de lanțuri alimentare scurte, precum crearea și dezvoltarea de grupuri de producători, vor ajuta exploatațiile să se integreze mai bine pe piețele naționale și europene.

Sunt necesare investiții în îmbunătățirea infrastructurii rețelelor de comercializare, care vor fi sprijinite pe termen mediu prin PNDR. Având în vedere tendința de concentrare a ofertei de produse agroalimentare la nivel UE, este important ca producătorii să-și planifice oferta și să se adapteze mai bine la cererea pieței (cantitate, calitate, ritmicitate și termene de livrare scurte, respectarea principiilor de trasabilitate etc).

• *P 2.3 Accesul deficitar la credite pentru investiții agricole*

Una dintre cele mai severe constrângeri pentru investiții și dezvoltarea fermelor este accesul deficitar la credite. Sistemul bancar încă ezită să acorde împrumuturi fermierilor: în 2010, agricultura a deținut mai puțin de 3% din volumul total al împrumuturilor către sectorul neguvernamental.

În general, lichiditatea financiară și profitabilitatea marilor ferme au îmbunătățit în ultimul deceniu accesul acestora la mecanismele financiare tradiționale și este de așteptat ca acest fenomen să continue și să se dezvolte. Pentru fermele și procesatorii mici și mijlocii, principala cale de acces la credite (pentru capitalul de lucru) a fost utilizarea ca garanție a adeverințelor eliberate de APIA pentru beneficiarii plăților directe.

Date fiind procesul lent de consolidare a fermelor și creșterea competitivității lor, este de așteptat ca principala sursă de obținere a creditelor până în 2020 să rămână utilizarea plăților directe, ca instrument de garantare.

➤ *M 2.3 Facilitarea accesului la credite și garanții*

Introducerea instrumentelor financiare în PNDR din perioada 2007-2013 a contribuit la atenuarea acestor dificultăți. România a optat pentru implementarea unei scheme de garantare a creditelor pentru beneficiarii Fondului Agricol European pentru Dezvoltare Rurală (FEADR), care co-finanțează investițiile sprijinite de bugetul Uniunii Europene. Pe lângă aceasta, a fost creată o schemă distinctă de garantare, finanțată din resurse bugetare naționale, în sprijinul beneficiarilor publici (precum consiliile locale). De asemenea a funcționat și se va continua schema de garantare a finanțărilor acordate de instituțiile finanțatoare pe baza certificatelor de depozit. Aceste instrumente s-au dovedit a fi benefice pentru a asigura accesul la resursele pentru investiții, existente în PNDR. Înainte de a fi create aceste instrumente, peste 60% dintre contractele co-finanțate prin PNDR au fost reziliate, din cauza lipsei capacității beneficiarilor de a asigura contribuția privată.

Pe termen mediu și lung, ar trebui să se acorde prioritate soluționării problemelor secundare care împiedică dezvoltarea pieței creditelor din agricultură. În primul rând, o piață funcțională și o valoare reală a terenurilor agricole pe piață va da încredere băncilor pe termen lung, pentru ca acestea să acorde împrumuturi pentru investiții folosind terenul ca garanție. De asemenea, o politică fiscală îmbunătățită, care să permită autorităților naționale în domeniu să aducă la lumină economia informală, va oferi o bază solidă pentru evaluarea capacității financiare a fermierilor și procesatorilor. În anumite cazuri, producția obținută va putea fi utilizată ca și garanție, în principal pentru creditele de consum curente necesare pentru producție, dacă există și posibilități de depozitare. La fel de importantă va fi continuarea utilizării instrumentelor financiare pentru proiectele de dezvoltare rurală și în perioada 2014-2020.

• **P 2.4 Declinul cultivării plantelor tehnice (în, cânepă), al pomiculturii și creșterea prea lentă a suprafețelor cu sere și solarii.**

Suprafețele de in și cânepă au scăzut an de an, riscând dispariția din gama culturilor agricole a acestor specii care fac parte din agricultura românească tradițională. Cererea în creștere a industriei pentru fibre poate asigura un venit cultivatorilor din zonele cu pretabilitate, o alternativă la rotația culturilor precum și relansarea sectorului de procesare.

Majoritatea plantațiilor pomicole sunt îmbătrânite, cu vârste mai mari de 25 ani, cu potențial productiv redus, în declin sau abandonate. Potrivit sistemului de cultură, peste jumătate dintre acestea sunt exploatate în sistem extensiv (clasic).

Tehnologiile de producție sunt necompetitive, depășite care duc la producții de fructe reduse cantitativ și de calitate inferioară.

Suprafețele cu plantații pomicole au avut un trend descendent, principalii factori restrictivi fiind investiția deosebit de costisitoare pentru înființarea unei plantații, alături de costurile ridicate de întreținere a plantației pe rod.

Suprafețele existente de sere și solarii nu asigură decât o mică parte din necesarul de consum intern în perioada de extrasezon a producției. Modificările climatice, ca urmare a încălzirii globale, cu deosebire la nivel regional, necesită o regândire a concepției redresării, consolidării și dezvoltării legumiculturii în spații protejate în România.

➤ **M.2.4.1 Stimularea cultivării plantelor tehnice (în și cânepă)**

La nivel european și internațional se constată o creștere a cererii industriei pentru fibre scurte și lungi de in și cânepă. Fiind un sector cu nișă de piață, se are în vedere creșterea suprafețelor cultivate cu in și cânepă pentru fibră, ca o alternativă la cultura cerealelor, având în vedere agrotehnica și zonele de favorabilitate.

Prin noul PNDR se urmărește refacerea lanțului valoric industrial, care să constituie canalul de comercializare vital producătorilor de cânepă și in, prin măsuri investiționale orientate pentru realizarea de unități de primă procesare (topitorii, filaturi etc).

➤ **M.2.4.2 Sprijin pentru sectorul pomicol**

Măsurile de sprijin pentru restructurare în pomicultură vor fi reflectate în cadrul PNDR 2014-2020 ca un subprogram tematic planificat să răspundă tuturor problemelor sectorului, prin: transfer al rezultatelor cercetării către sector, cooperare, înființare de pepiniere și plantații pomicole și, mergând pe filieră, până la organizare, depozitare, condiționare, procesare, marketing și valorificare. Se va finanța înființarea plantației, producția de material săditor, sistemul de susținere și de irigații, dotarea cu utilaje, partea de depozitare și procesare.

Schema de aplicare a subprogramului tematic în pomicultură vizează:

Investiții în active fizice în sectorul pomicol: investiții pentru procesarea/marketingul produselor – modernizarea sistemelor de colectare, depozitare, condiționare și procesare, precum și

investiții în modernizarea exploatațiilor pomicole - înnoirea parcului de mașini și utilaje, dezvoltarea sistemelor de irigații cu un consum redus de apă, producerea de energie din surse regenerabile).

Cooperare în sectorul pomicol: sprijin în scopul facilitării cooperării cercetătorilor din sectorul agroalimentar cu actorii relevanți din sectorul pomicol (grupuri operaționale) în scopul adaptării rezultatelor cercetării la nevoile sectorului, acces la tehnici și practici ce conduc la creșterea randamentului plantațiilor pomicole, material săditor certificat, adaptat la condițiile pedoclimatice din arealele pomicole, produse noi ce contribuie la creșterea valorii adăugate a produselor din sectorul pomicol și care facilitează crearea lanțurilor alimentare scurte.

Înființarea grupurilor și organizațiilor de producători în sectorul pomicol: facilitează asocierea producătorilor, reprezentând o importantă măsură de întărire a rolului acestora în relație cu procesatorii și marile lanțuri de magazine pentru valorificarea eficientă a producției și care poate contribui la creșterea calității producției și la o mai bună aprovizionare cu input-uri.

De asemenea MADR, în cadrul Planului Sectorial de Cercetare Dezvoltare, a derulat un proiect de cercetare referitor la zonarea speciilor pe bazine pomicole în funcție de condițiile pedoclimatice, tradiție, impact socioeconomic și de mediu. Proiectul fundamentează delimitarea arealelor, a bazinelor pomicole și face recomandări privind speciile, portaltoaiile și soiurile adaptate la condițiile pedoclimatice în schimbare.

➤ **M.2.4.3 Sprijin pentru investiții în spații protejate (sere, solarii) pentru producătorii din legumicultură**

Stimularea sectorului cu nișă de piață – producția de legume în perioada rece, prin înființarea de spații protejate – sere și solarii, cu adoptarea unor tipuri constructive noi va permite modernizarea tehnologiilor de cultură și obținerea unor producții de calitate superioară. Măsura se continuă pe termen mediu prin investiții în astfel de spații, cu sprijin din FEADR prin PNDR 2014-2020.

- **P 2.5 Diversitate genetică limitată, amenințarea cu dispariția a unor rase de animale și varietăți de plante**

Performanța și capacitatea raselor de animale precum și calitatea constantă a plantelor de cultură sunt principalii vectori de furnizare a materiei prime necesară procesării.

Prezența animalelor într-o diversitate bogată a raselor, varietăților și liniilor este o caracteristică pozitivă pentru cei care trăiesc și lucrează în mediul rural și chiar pentru turism. În multe din zonele rurale defavorizate creșterea animalelor constituie baza activității economice. Pentru toate aceste motive, se acordă atenție protejării resurselor genetice animale. România are o foarte bogată diversitate de rase – peste 100 de rase de bovine, ovine, caprine, cabaline, porcine, păsări, albine și viermi de mătase. Multe din aceste rase, în prezent, au scăzut ca importanță economică, iar fără programe de intervenție pentru protecția lor, sunt amenințate cu dispariția.

Prin Convenția pentru diversitate biologică (1992) România se obligă să inițieze planuri de măsuri pentru salvarea de la dispariție a raselor amenințate cu dispariția. Convenția pentru diversitate biologică este un acord internațional major asupra protecției și utilizării durabile a biodiversității și acoperă toate ecosistemele și speciile de resurse genetice, având trei obiective principale: conservarea biodiversității, promovarea utilizării durabile a biodiversității și promovarea utilizării în comun a beneficiilor care rezultă din utilizarea resurselor genetice într-un mod corect și echitabil.

Interesul crescătorilor de animale pentru o rasă care nu este competitivă economic scade și ca urmare efectivul de animale din rasa respectivă se poate reduce treptat, până la dispariția rasei.

În sectorul vegetal identificarea de noi resurse genetice agricole, horticoale și silvice, conservarea acestora dar și a stocurilor de resurse genetice vegetale existente deja la nivel național

constituie o garanție de a răspunde provocărilor viitoare privind reducerea consumurilor de combustibili fosili pe seama creșterii consumului de biocombustibili, de reducere a emisiilor de dioxid de carbon prin bio-sechestrare, a reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră prin fixarea unora dintre acestea la nivelul covorului vegetal.

Tratatul Internațional privind Resursele Genetice Vegetale pentru Alimentație și Agricultură (2004) și Strategia Globală pentru Conservarea Plantelor (2011–2020) adoptată de Convenția pentru Diversitate Biologică în anul 2002 subliniază necesitatea conservării eficiente a resurselor genetice vegetale pentru alimentație și agricultură ca mijloc de contracarare a ratei actuale de pierdere a biodiversității la nivel global, regional, național și local.

Prioritare sunt rudele sălbatice ale plantelor de cultură și populațiile locale, componente esențiale ale ecosistemelor naturale și seminaturale și deținătoare ale unor trăsături benefice, care prin ameliorare convențională sau biotehnologică pot fi transferate în varietățile moderne, îmbunătățind astfel calitatea genetică a acestora, conferindu-le rezistență la factorii de stres biotic și abiotic.

Folosind drept model Strategia Europeană de Conservare a Resurselor Fitogenetice, adaptată la realitățile naționale ale domeniului, capacitățile existente privind prezervarea și utilizarea fondului genetic vegetal trebuie dezvoltate și consolidate prin parcurgerea următoarelor etape: crearea inventarelor naționale ale rudelor sălbatice ale plantelor de cultură și populațiilor locale; implementarea unor noi tehnici *ex situ* și *in situ/ on farm* de conservare sistematică, pe baze științifice a resurselor genetice vegetale; monitorizarea diversității conservate, prin folosirea indicatorilor biologiei populaționale; realizarea legăturii între conservare și utilizare.

În consecință România își propune alinierea demersului său strategic cu prioritățile FAO și cu privire la conservarea diversității biologice, așa cum este prevăzut în regulamentele CE privind dezvoltarea rurală.

➤ **M 2.5.** *Sprijin pentru reproducție și investiții de reproducție, stimularea utilizării semințelor certificate, diversificarea genetică*

Efectivele de animale au un rol important în reechilibrarea comerțului cu produse agroalimentare din România. Având în vedere producția de cereale semnificativă (mai ales de porumb) și proximitatea față de piețele mari, cum ar fi Comunitatea Statelor Independente, România este bine poziționată pentru a-și dezvolta în continuare sectorul de creștere a porcilor, păsărilor, bovinelor și ovinelor pentru a profita de oportunitățile de creștere de pe piața externă.

Pentru creșterea producției de carne și reechilibrarea comerțului cu produse agroalimentare din România vor fi susținute investițiile pentru: realizarea fermelor de creștere a bovinelor și ovinelor pentru carne, realizarea fermelor de reproducție la porcine, realizarea fermelor specializate pentru producția de lapte, achiziția de animale de reproducție din rase specializate pentru producția de carne din speciile taurine, ovine și porcine.

De asemenea, vor fi susținute financiar cheltuielile pentru menținerea diversității genetice a raselor de animale domestice amenințate cu dispariția și pentru întreținerea registrului genealogic.

În sectorul vegetal se stimulează utilizarea semințelor certificate.

Crearea de noi combinații genetice prin valorificarea resurselor genetice vegetale, reprezintă garanția faptului că țintele strategice ale agriculturii din UE în perspectiva anilor 2020-2030 vor putea fi atinse. În acest context este absolut necesar ca resursele genetice vegetale existente dar și cele care se pot identifica, aclimatiza sau adapta condițiilor agro-eco-climatice prezente și viitoare să fie tratate ca patrimoniu național, dat fiind faptul că ele reprezintă rezultanta evoluției mijloacelor de producție a societății și a dezvoltării științifice și tehnologice a ultimelor două secole, conservând eforturile financiare și intelectuale a generații de agricultori și cercetători din domeniul agricol și silvic.

• **P 2.6** *Condițiile pentru creșterea animalelor necesită îmbunătățire*

Asigurarea unor condiții superioare standardelor minime obligatorii de bunăstare în sectorul creșterii suinelor și în sectorul avicol reprezintă o prioritate, dat fiind preferința în creștere a consumatorilor pentru carnea proaspătă și produsele din carne de porc și pasăre, pe de-o parte și necesitatea transpunerii prevederilor legislației UE în domeniul bunăstării și protecției animalelor, inclusiv a animalelor de fermă, pe de altă parte.

Implementarea în tot mai multe ferme a unor măsuri superioare prevederilor tehnologice obligatorii și îmbunătățirea nivelului de bunăstare a porcilor și păsărilor se poate realiza prin stimularea financiară a fermierilor.

➤ **M 2.6** *Sprijin pentru bunăstarea animalelor – suine, păsări*

Pe termen mediu și lung, măsura de sprijin pentru bunăstarea animalelor permite exprimarea mai bună a potențialului productiv al celor două specii precum și creșterea efectivelor, ceea ce poate contribui la o valorificare superioară a producției de cereale de care dispune România, cu consecințe favorabile în reechilibrarea balanței comerciale cu produse agroalimentare și oportunități pentru export (în Comunitatea Statelor Independente, China).

Creșterea numărului de ferme din cele două specii în care se aplică măsuri superioare de bunăstare va conduce la o exploatare a animalelor ținând cont de nevoile lor etologice, specie, rasă, sex, vârstă, categorie de producție și totodată la o creștere a calității produselor, a productivității și securității animalelor, având ca rezultat final siguranța consumatorului.

- **P 2.7** *Promovarea deficitară a produselor agroalimentare românești și lipsa de branding adecvat de produs.*

Problema promovării deficitare a produselor agroalimentare românești este dată de o serie de cauze, cum ar fi: calitatea variabilă a produselor pe perioade mai lungi de timp, dificultatea onorării unor volume mari și constante, slaba prezență a unor distribuitori autohtoni pe piața internațională, precum și brandingul slab sau inexistent al respectivelor produse. O parte din probleme are la bază slaba asociere între producători. O altă parte ține de nivelul de sofisticare și de ambiție antreprenorială autohtonă. Nu în ultimul rând, sprijinul public, deși mai activ în ultimii ani, încă nu joacă un rol suficient de puternic în promovarea produselor românești. De asemenea, există un potențial bun, dar încă nevalorificat, de recunoaștere și de promovare a mărcilor locale prin includerea acestora în schemele de calitate din UE, respectiv Specialitate tradițională garantată (STG), Denumire de Origine Protejată (DOP) și Indicație Geografică Protejată (IGP) sau certificare ecologică.

➤ **M 2.7** *Sprijin pentru branding/certificare a produselor agricole și comercializarea lor pe piețele internaționale*

Pentru produsele agroalimentare tradiționale se are în vedere:

-Susținerea financiară pentru promovarea produselor tradiționale românești pe piața internă și europeană (participare la târguri, expoziții și alte manifestări interne și internaționale) - prin utilizarea fondurilor de la bugetul de stat alocate pentru creșterea competitivității produselor românești la export;

-Asigurarea și garantarea condițiilor de protecție a denumirilor produselor tradiționale românești pe piața internă și europeană și de promovare a acestora.

De asemenea, sistemul de calitate Indicație Geografică Protejată (IGP), Denumire de Origine Protejată (DOP), Specialitate Tradițională Garantată (STG) oferă producătorilor instrumentele corespunzătoare de identificare și promovarea a acelor produse ale căror caracteristici specifice sunt protejate la nivel național și European.

Oportunitățile de accesare a pieței sunt deschise prin diversele procedee de conștientizare a consumatorilor referitor la calitatea produselor cu tradiție care fac parte din cultura națională.

În plus, România va dezvolta și valorifica potențialul produselor cu valoare adăugată mare, cum ar fi: STG, IGP și DOP. Noua oportunitate oferită de eticheta „Produs montan” oferă alternative adecvate fermelor mici și medii, precum și micii industrie de procesare a alimentelor.

Ca măsuri specifice sectorului vitivinicol, se vor avea în vedere următoarele:

-Creșterea volumului exportului de vinuri cu denumire de origine controlată și indicație geografică, precum și îmbunătățirea structurii exportului, cu accent pe vinurile roșii;

- Pătrunderea pe noi piețe terțe;

- Consolidarea imaginii și percepției vinurilor românești de calitate se face prin măsura ce cuprinde acțiuni de informare în statele membre cu privire sistemele UE referitoare la DOC și IG precum și acțiuni de promovare în țări terțe, măsură inclusă în Programul Național de Sprijin al României în sectorul vitivinicol 2014 – 2018. Implementarea măsurii va conduce la o re poziționare a vinurilor românești de calitate pe piața internă și pe piețele țărilor terțe. Finanțarea se asigură din fonduri FEAGA, fondurile beneficiarului și opțional, prin sprijin din bugetul național.

- **P 2.8 Capacitate de depozitare insuficientă**

Conform datelor MADR, în anul 2013, capacitatea totală de depozitare autorizată pentru semințe de consum (cereale, oleaginoase, plante tehnice) era de 20,2 milioane tone, din care 9,8 milioane tone în silozuri și 10,4 milioane tone în magazii. Din capacitatea totală de depozitare autorizată, 22% este capacitate licențiată, adică circa 4,4 milioane tone^x. Capacitățile de depozitare pentru semințele de consum au o distribuție uniformă în teritoriu corelată cu zonele cu potențial de producție pentru cereale și oleaginoase.

În ceea ce privește depozitele pentru legume-fructe și cartofi, conform aceluiași surse, în anul 2013 capacitatea de depozitare era de 278,4 mii tone, în 37 județe. Specialiștii estimează că aceasta reprezintă circa 25 % față de necesarul de depozitare și condiționare pentru producția de legume-fructe și circa 45% față de necesarul de depozitare și condiționare pentru producția de cartofi.

➤ **M 2.8 Sprijin pentru construirea și modernizarea depozitelor**

Construcția și modernizarea depozitelor este un proces cheie, cu importanță în consolidarea lanțurilor valorice și crearea de valoare adăugată.

Dezvoltarea infrastructurii de depozitare s-a datorat măsurilor stimulative de susținere financiară a investițiilor în agricultură, aplicate de MADR, în principal prin măsura 1.2.1 „Modernizarea exploatațiilor agricole” din cadrul PNDR 2007-2013. În continuare, Guvernul se va axa pe sprijinirea îmbunătățirii capacității de depozitare atât pentru completarea necesarului de spații pentru semințe de consum cât și pentru acoperirea necesarului pentru sectorul legume și fructe, prin noul PNDR.

Existența spațiilor de depozitare va permite câștiguri suplimentare fermierilor, care nu vor mai fi nevoiți să-și vândă producția imediat după recoltare, când prețurile de obicei înregistrează scăderi. De asemenea, concentrarea producției va facilita procesul de negociere a prețurilor cu traderi/marele lanțuri de magazine.

- **P 2.9 Risc de calamitate a culturilor prin boli/dăunători sau fenomene meteorologice extreme (grindina)**

Asigurarea protecției fitosanitare a culturilor prin aplicarea de produse performante de protecție a plantelor și gestionarea eficientă a controlului organismelor de carantină dăunătoare plantelor și produselor vegetale constituie un factor important în practica agricolă. Această activitate complexă conduce la majorarea productivității, reducerea pierderilor la recoltare și obținerea de producții agricole de calitate, în cantități semnificative, în vederea asigurării cererii interne de consum.

Aceeași importanță o are și protecția prin intervenții eficiente și în timp util în atmosferă pentru combaterea grindinei, fenomen din ce în ce mai prezent în ultima perioadă.

➤ **M 2.9.1** *Asigurarea sănătății plantelor și modernizarea sectorului fitosanitar*

Aplicarea optimă a celor mai sigure produse de protecție a plantelor permite obținerea de producții agricole durabile și de calitate, la prețuri competitive, având un impact pozitiv pentru mediu și sănătatea umană.

Modernizarea sectorului fitosanitar poate fi realizată prin implementarea eficientă a legislației naționale și europene în domeniu, întărirea capacității instituționale, autorizarea celor mai sigure produse de protecție a plantelor pentru sănătatea oamenilor, animalelor și mediu, achiziționarea celor mai performante mașini și echipamente de aplicare și acreditarea/ modernizarea laboratoarelor de referință. Toate aceste acțiuni vor contribui în mare măsură și la modernizarea exploataților agricole și, implicit, la asigurarea unui sector agricol durabil și competitiv pe plan european și internațional.

Un obiectiv important în domeniul fitosanitar îl reprezintă prevenirea introducerii, stabilirii și răspândirii de organisme dăunătoare plantelor și produselor vegetale pe teritoriul României/ UE. În acest context, se asigură un sistem de control eficient al organismelor de carantină dăunătoare plantelor și produselor vegetale, în beneficiul producătorilor agricoli, al prelucrătorilor și al importatorilor de plante și produse vegetale.

Dezvoltarea și implementarea de sisteme de instruire și consultanță în domeniul utilizării durabile a produselor de protecție a plantelor constituie o prioritate majoră pentru MADR.

➤ **M 2.9.2** *Sprijin pentru investiții în sisteme de protecție a recoltelor prin influențe active în atmosferă*

Creșterea calității și sustenabilitatea productivității în domeniul agricol depinde într-o mare proporție de diminuarea riscului de calamitate a recoltelor. Deși în ultimii ani, sistemul de asigurare a producțiilor agricole a devenit tot mai extins și eficient, inclusiv prin existența unor scheme de sprijin public, este necesară schimbarea paradigmei de finanțare prin inversarea ponderii între prevenție și despăgubire. Acordarea de sprijin pentru investiții în sisteme de protecție proactivă și diminuarea progresivă a sprijinului financiar acordat cu titlu compensatoriu este o prioritate în perioada următoare. Pe lângă consolidarea unui sistem eficient de asigurări, dotarea sectorului ADR cu tehnologii moderne de combatere a fenomenelor meteorologice extreme (influențe active în atmosferă, cu impact local) este o direcție de acțiune în care investițiile sunt valorificate inteligent și sustenabil.

• **P 2.10** *Risipa de produse agro-alimentare*

În toate regiunile lumii sunt înregistrate pierderi și risipă de produse agroalimentare. Potrivit FAO, se constată că în țările în curs de dezvoltare peste 40% din aceste pierderi se produc în după recoltare și în timpul procesării, în timp ce în țările industrializate acest fenomen se observă în principal la nivelul distribuției și consumului. Într-o anchetă a CE publicată în 2010, volumul deșeurilor alimentare este estimat la 179 kg/locuitor/an. Repartiția între diferitele verigi ale lanțului indică pierderi de 42% în gospodării, 39% în industria alimentară, 5% pentru distribuție și 14% pentru catering-ul din afara gospodăriilor. Dacă situația nu se schimbă, până în 2020 se poate prevedea o creștere cu 40% a acestei cantități. Un alt studiu realizat de CE în legătură cu conținutul pubelelor menajere arată că risipa de alimente atinge 11,7% din resturile menajere brute. Această risipă este alcătuită din 47,7% produse consumate parțial, 26,7% produse expirate și 25,5% resturi de mâncare preparată.

➤ **M 2.10** *Diminuarea ritmului de creștere a risipei de alimente*

MADR urmărește crearea unui cadru legislativ adecvat, susținut de măsuri specifice de educație, comunicare și informare prin politici publice și parteneriate de dezvoltare sectorială durabilă. Este în curs de elaborare Strategia națională referitoare la reducerea risipei alimentare și creșterea eficienței lanțului alimentar în conformitate cu Raportul Comisiei pentru agricultură și dezvoltare rurală, avizat de Comisia pentru mediu, sănătate publică și siguranță alimentară precum și de Comisia pentru piața internă și protecția consumatorilor (A7 – 0430/2011), adoptat în 6.08.2013.

▪ Indicators de realizare

Indicator	Valoare de referință (2012)	Țintă 2020	Țintă 2030
<i>Suprafața (ha arabil per tractor fizic)</i>	50,7	44	35
<i>Unități de procesare în și cânepă (nr)</i>	2	3	5
<i>Reconversie în pomicultura (mii ha)</i>	0	35	55
<i>Suprafețe protejate –sere și solarii (mii ha)</i>	4	7,5	12
<i>Nr. de rase în conservare</i>	27	+	++
<i>Nr. de populatii locale de plante aflate in conservare</i>	7500	8000	9000
<i>Nr. de gospodării individuale care conservă în mod dinamic, ”in situ/on farm” varietăți tradiționale de la principalele specii de plante importante în agricultura României</i>	800	1000	1500
<i>Nr. de exploataii agricole ce practică bunăstarea animalelor</i>	466	520	-
<i>Piețe țintă pentru programe de informare și promovare aprobate și in derulare (nr.)</i>	14	32	35
<i>Programe de informare și promovare aprobate și în derulare (nr.)</i>	19	40	50
<i>Capacități de depozitare legume-fructe (mii tone)</i>	278	400	600
<i>Număr de inspecții fitosanitare realizate</i>	15416 (2012)	18000	20000
<i>Supr. protejată la căderile de grindină (mii ha)</i>	190	850	1500
<i>Grad de protecție asigurat în zona protejată de grindină (%)</i>	70	95	98
<i>Creșterea consumului de produse alimentare per locuitor (%)</i>	100	110	120
<i>Ponderele produselor agroalimentare procesate din total export (%)</i>	30	40	50

<i>Dinamica risipei de alimente</i>	<i>(179 kg/ locuitor/an) (100%)</i>	<i>creștere cu 30% față de valoarea de referință</i>	<i>creștere cu 20% față de valoarea de referință</i>

B. Direcția strategică II - Asigurarea managementului durabil al resurselor naturale

Agricultura a devenit unul din sectoarele cele mai vulnerabile în fața schimbărilor climatice, iar estimările pentru viitor prevăd că aceste tendințe se vor accentua.

Sistemul de irigații continuă să se confrunte cu un număr de probleme, actuala amplasare și stare tehnică a infrastructurii de irigații ducând la un cost ridicat al apei, pe care și-l permit în principal fermierii mari, comerciali, dar care este prohibitiv pentru micii fermieri. În plus față de schimbările climatice, România se confruntă cu alte câteva probleme de mediu, evidențiate de deteriorarea calității solului și a apei din ultimele decenii.

Producția de energie regenerabilă provenită din agricultură și suprafețele de terenuri cultivate în sistem de agricultură ecologică sunt în creștere. Acestea reprezintă domenii care trebuie dezvoltate în continuare pe viitor.

În cadrul acestei direcții strategice sunt urmărite trei priorități pe care România le va urma consecvent, pe termen mediu și lung în politicile ambientale din sectorul agricol și de dezvoltare rurală.

România se va axa pe **adaptarea și atenuarea schimbărilor climatice**. Una dintre cele mai urgente sarcini este reducerea efectului condițiilor meteorologice extreme, precum secetele și inundațiile. Este necesară îmbunătățirea practicilor de management al solului și al apei ca parte a managementului modern al fermelor, împreună cu reabilitarea serviciilor de irigații.

Prin dezvoltarea Sistemului național antigrindină și de creștere a precipitațiilor se va asigura combaterea secetelor severe în zonele de interes prin crearea rezervei de apă, complementar irigațiilor, împăduririlor și altor măsuri similare. Totodată se vor uniformiza precipitațiile în zonele protejate și se va diminua riscul de producere a inundațiilor.

Creșterea nivelului de **conștientizare a fermierilor cu privire la schimbările climatice** este un element important al atenuării efectelor provocate de acestea. Activitățile de cercetare și inovare și serviciile de consultanță/extensie îi pot ajuta pe fermieri să adopte sisteme de producție care satisfac cel mai bine caracteristicile locale. Instrumentele de management al riscurilor vor fi la rândul lor cruciale pentru limitarea efectelor negative ale dezastrelor naturale asupra producției agricole.

România se va concentra pe **limitarea emisiilor GES** și pe gestionarea amenințărilor de mediu la adresa resurselor naturale din agricultură, prin promovarea unor tehnologii moderne de producție, practici și produse care nu dăunează mediului. Vor fi încurajate investițiile în tehnologii verzi. De asemenea o atenție deosebită se acordă promovării produselor ecologice, sprijinirii surselor de energie regenerabilă și împăduririi terenurilor agricole de calitate slabă și neproductive.

În soluționarea problemelor de mediu, România ține cont de oportunitățile oferite de PAC, îndeplinindu-și în același timp angajamentele europene și internaționale.

Pentru reducerea și atenuarea efectelor emisiilor de gaze cu efect de seră se au în vedere rezoluțiile Conferințelor de la Copenhaga, Cancun, Durban și Doha, organizate sub egida ONU, care concluzionează că până în anul 2100 „temperaturile să nu depășească 2⁰C față de temperaturile din perioada preindustrială”.

B.OBIECTIV STRATEGIC (3): Limitarea amprentei de carbon a agriculturii, promovarea agriculturii ecologice și a celei rezistente la schimbările climatice, managementul adecvat al apei și încurajarea producției de energie regenerabilă

◆ Indicatori de impact

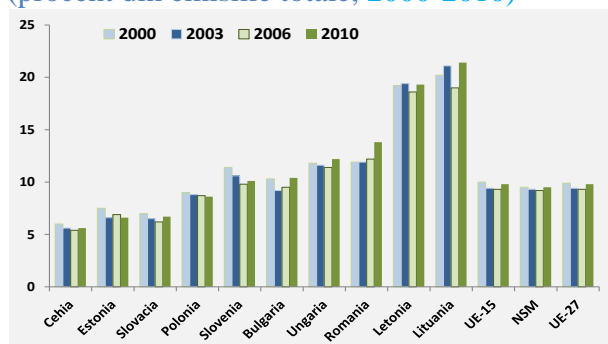
Indicator	Valoare de referință (2012)	Țintă 2020	Țintă 2030
Nivelul emisiilor de GES din agricultură (Gg echivalent CO ₂)	18.299	20882*	23970*
Pondere suprafeței funcționale din suprafața viabilă și marginal viabilă economic pentru irigații (%)	50	70	90

Sursa: MMAP și * studiul “Elaborarea elementelor parte a raportului privind progresul prognozat, raport sub Articolul 3.2 al Deciziei 280/2004/EC “

Emisiile de GES din agricultura României depășesc doar cu puțin mediile regionale și ale UE, întrucât după anul 1990 au cunoscut o scădere substanțială (în special datorită unui declin în sectorul zootehnic). Agricultura a generat 14% din emisiile totale de GES ale României în 2010, în timp ce media regională, precum și a UE-15 și UE-27, a fost de 10% (Figura 12). În anii 2011 și 2012, emisiile GES din agricultură s-au ridicat la 18.942 Gg echivalent CO₂, respectiv 18.299 Gg echivalent CO₂, în scădere cu 53%, respectiv 55,21% față de 1989. Această reducere s-a datorat în mare parte declinului sectorului zootehnic (Figura 13), dar, de asemenea, a fost favorizată și de reducerea suprafeței cultivate cu orez și de scăderea utilizării de îngrășăminte pe bază de azot.

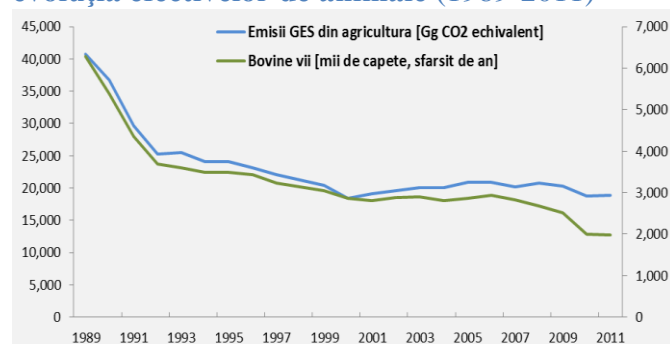
Este important ca dezvoltarea sectorului românesc agroalimentar să fie corelată corespunzător cu obiectivul limitării emisiilor GES. Se au în vedere sectoarele cu emisii foarte mari de GES (de ex. zootehnia) sau tehnologiile intensive de producție.

Figura 12 : Emisii GES din agricultură în SM (procent din emisiile totale, 2000-2010)

Sursa: Eurostat

Figura 13 : Emisiile de GES din agricultură și evoluția efectivului de animale (1989-2011)

Sursa: MMAP și Eurostat

Efectele schimbărilor climatice sunt deja vizibile în sectorul ADR românesc și se preconizează că vor deveni mai pronunțate pe termen mediu și lung. Unul dintre efectele negative cele mai pronunțate observate până în prezent îl constituie incidența tot mai mare a deficitului de apă și a secetei, din cauza efectului combinat al precipitațiilor reduse și a creșterii temperaturilor, în special în sudul și sud-estul țării. Aproximativ 7,1 milioane ha (sau 53%) din totalul terenurilor agricole din România sunt afectate actualmente în mod regulat de secetă. În schimb, numai aproximativ 1,5 milioane ha beneficiază de sisteme de irigații viabile economic, care sunt funcționale pe numai 800.000 ha (ceea ce reprezintă aproximativ 50% din totalul infrastructurii viabile).

Îmbunătățirea rezistenței și a capacității de adaptare în fața unor astfel de efecte negative generate de schimbările climatice și de fenomenele meteorologice extreme va fi esențială în viitor. Acest obiectiv va trebui să fie abordat printr-o combinație de măsuri adaptate în funcție de necesarul de aprovizionare și de cerere, pentru a îmbunătăți în același timp viabilitatea aprovizionării cu apă și eficiența utilizării acesteia, precum și printr-un set de instrumente de

prevenire și de diminuare a riscurilor, pentru a limita impactul negativ care poate fi anticipat (de exemplu, agricultura de conservare, adoptarea mai multor soiuri rezistente la secetă care să elimine sau să reducă apa necesară pentru irigarea acestor soiuri).

Probleme /nevoi de dezvoltare (P) și măsuri (M)

• P 3.1 Managementul apei și a terenurilor necesită îmbunătățire

Problemele din sectorul irigațiilor arată vulnerabilitatea fermierilor în fața viitoarelor probleme cauzate de apă.

Culturile arabile (inclusiv cerealele și oleaginoasele) sunt cele mai vulnerabile la capriciile vremii, iar randamentele au scăzut în mod semnificativ în anii de secetă. Accesul efectiv la resursele de apă este important, însă fragmentarea excesivă a jumătate din SAU, alături de dificultățile legate de crearea de asociații funcționale ale utilizatorilor de apă constituie adevărate obstacole. În afară de gestionarea resurselor de apă, sunt esențiale investițiile în tehnologii adaptive (cum ar fi utilaje pentru pregătirea patului germinativ fără arătură), precum și accesul îmbunătățit la soiuri rezistente la secetă.

Suprafața efectiv irigată variază mult de la an la an în funcție de precipitații. Se estimează că circa 11% din SAU este acoperită de rețele de irigații viabile din punct de vedere economic sau marginal viabile. Există și diferențe regionale, mai ales ca reflecție a tiparelor variabile ale precipitațiilor și necesarului de irigații. Nord-vestul, vestul și centrul necesită mai puțină apă de irigații, în vreme ce sudul și sud-estul, zone care au probleme cu apa, se bucură de o mai mare acoperire cu sisteme de irigații. Sistemele de irigații se confruntă cu o serie de probleme, în principal: (i) eficiență hidraulică scăzută; (ii) cost ridicat al energiei electrice pentru sistemele bazate încă pe pompare (Dunărea fiind principala sursă); și (iii) tarife mari ale apei.

Secetele pot dura de la câteva zile până la câteva luni, ele afectează rezultatele întregului an de producție agricolă. Producția de cereale a fluctuat mult în perioada 2000-2012; anul 2007 (an secetos) este asociat cu una din cele mai scăzute performanțe, în vreme ce 2011 (an favorabil) a înregistrat opusul. În 2011, producția a fost cu 1,5 - 3 ori mai mare comparativ cu 2007, indicând magnitudinea impactului climatic.

Inundațiile reprezintă o altă problemă frecventă care afectează agricultura românească - acestea sunt cauzate de topirea zăpezilor, blocarea râurilor cu ghețuri și ploile torențiale puternice. În ultimele două decenii, inundațiile au apărut mai ales ca urmare a schimbărilor climatice, precum și a despăduririlor ilegale și lipsei unei infrastructuri bine întreținute de prevenire a inundațiilor, sporind prin aceasta incidența și intensitatea acestui fenomen.

Vulnerabilitatea agriculturii față de fenomenele meteorologice extreme (seceta, grindina, ploi torențiale, înghețuri, etc.) a căror incidență a crescut semnificativ în ultimii ani și din cauza fenomenelor asociate încălzirii globale, este o provocare importantă pentru orizontul de timp 2030. Organizația Meteorologică Mondială estimează că, în viitor, schimbările climatice vor deveni un factor cu impact major asupra siguranței alimentare la nivel mondial și recomandă intensificarea și armonizarea/integrarea la nivel regional a sistemelor de anticipare și prevenție a unor fenomene meteorologice periculoase.

Productivitatea solurilor vulnerabile, degradate și a celor în pantă, supuse eroziunii, ca și practicile uneori necorespunzătoare de management sunt probleme care necesită o abordare interinstituțională.

➤ M.3.1.1 Adoptarea practicilor moderne de valorificare a terenurilor, gestionarea eficientă a apei utilizate pentru irigare

Practicile moderne de agricultură vizează modificarea calendarului de cultivare, a perioadei și tehnicilor de semănat, practici de pregătire și conservare a solului, modificarea perioadelor de

activități agricole, adoptarea culturilor rezistente la schimbările climatice. Practicile moderne mai pot include alegerea culturilor și speciilor mai bine adaptate sezonului de creștere și apei disponibile, adaptarea culturilor cu ajutorul diversității genetice existente și a noilor oportunități oferite de biotehnologie. Productivitatea solurilor vulnerabile, mai ales a celor în pantă, trebuie să fie de asemenea protejată împotriva eroziunii produse de apă (efectele scurgerii precipitațiilor) prin utilizarea bunelor practici agricole și de mediu, inclusiv aratul pe curbele de nivel, fâșii înierbate care să încetinească scurgerea și alte metode pentru a reduce eroziunea solului și a conserva productivitatea.

Optimizarea tratamentelor fitosanitare va contribui la evitarea poluării apelor de suprafață. Încurajarea introducerii și utilizării produselor de protecție a plantelor care conțin substanțe active cu un grad de pericolozitate scăzut, a tehnicilor alternative nechimice pentru reducerea utilizării produselor de protecție a plantelor (utilizarea produselor biologice de protecție a plantelor sau extinderea suprafețelor agricole cultivate în sistem ecologic), precum și optimizarea metodelor de control și inspecție la nivel național și teritorial vor avea un efect pozitiv asupra solului.

Aplicarea unui program de acțiune la nivel național în contextul îndeplinirii prevederilor Directivei Cadru pentru Ape, are ca obiectiv principal reducerea și prevenirea poluării apelor cu nitrați din surse agricole și a eutrofizării apelor de suprafață.

Restabilirea capacităților existente și reabilitarea infrastructurii deteriorate de irigații sunt măsuri de bază pentru dezvoltarea sectorului agricol în România. Pe lângă infrastructura principală, este necesară reabilitarea stațiilor de pompare majore, instalarea echipamentelor de contorizare a apei în stațiile de pompare și reabilitarea infrastructurii terțiare (inclusiv stații de punere sub presiune și infrastructură din amenajările interioare). Toate aceste măsuri vor reduce costul apei cu cel puțin 40%, fiind astfel posibil accesul mai multor fermieri la irigații.

De asemenea, secetele pot fi ținute sub control prin servicii de irigații sporite și servicii de intervenții active în atmosferă pentru creșterea precipitațiilor, iar inundațiile pot fi prevenite prin dezvoltarea și gospodărirea eficientă a pădurilor.

Pădurile pot juca un rol important în regularizarea cursurilor de apă atunci când sunt situate în perimetrul de protecție al râurilor și surselor abundente de apă. Zonele împădurite au o capacitate bună de absorbție a apei și joacă un rol important în asigurarea stabilității solului, prin ținerea sub control a eroziunii solului, a alunecărilor de teren și a avalanșelor.

În stabilirea priorităților privind reabilitarea, se va ține seama de cererea fermierilor, de experiența lor cu privire la irigații, de existența unor activități care să demonstreze interesul pentru astfel de investiții, precum și de capacitatea fermierilor de a plăti pentru serviciile de irigații.

Se au în vedere și alte acțiuni pentru a rezolva deficitul de apă, cum ar fi reglementări ale comercializării apei, stimulente economice pentru utilizarea eficientă a apei, restricționarea folosirii apei din acvifere adânci numai pentru alimentarea cu apă a populației.

➤ *M.3.1.2 Promovarea măsurilor de creștere și uniformizare a precipitațiilor*

Pe lângă măsurile complementare (de „înverzire” a agriculturii, de operaționalizare a unui sistem eficient de irigații și de creștere a rezistenței soiurilor față de secetă), creșterea și uniformizarea precipitațiilor reprezintă priorități de dezvoltare. Cadrul organizatoric actual prevede dezvoltarea activităților de intervenții active în atmosferă în scopul creșterii și uniformizării precipitațiilor, cu efecte la nivel local. Protecția zonelor vulnerabile și eliminarea riscului de secetă necesită însă investiții în tehnică și tehnologie, dar mai ales în consolidarea capacităților proprii de operare prin influențe active asupra proceselor hidrometeorologice. Programul de dezvoltare a capacităților de prevenție în acest domeniu stabilește o serie de priorități necesare fundamentării științifice riguroase a măsurilor agro-hidro-meteorologice.

Prin dezvoltarea Sistemului național antigrindină și de creștere a precipitațiilor se urmărește alături de combaterea grindinei și creșterea/uniformizarea precipitațiilor în zonele: Banat, Oltenia, Dobrogea precum și în zonele din estul și sud-estul României, zone cu un ridicat potențial agricol.

România este parte la proiecte cu impact transfrontalier, regional și internațional în domeniul schimbărilor climatice și fenomenelor meteorologice extreme prin intervenții active în atmosferă, îndeosebi cu statele învecinate care implementează proiecte similare (R.Moldova, Bulgaria, Serbia etc).

➤ **M.3.1.3** *Reconstrucția ecologică a solurilor deficitare, împădurirea terenurilor agricole neproductive*

În cadrul lucrărilor de reconstrucție a solurilor afectate de diferite procese vor fi avute în vedere măsuri generale și măsuri specifice solurilor agricole.

Măsurile cu caracter general vor viza: aplicarea rezultatelor cercetării în domeniul științei solurilor și al studiului ecosistemelor, reanalizarea structurii folosințelor, stabilirea măsurilor de prevenire și reducere a degradării solurilor, constituirea perimetrelor de ameliorare, continuarea monitorizării stării de calitate a solurilor.

Măsurile specifice solurilor agricole vizează:

- re tehnologizarea amenajărilor antierozionale și extinderea acestora, modernizarea lucrărilor de apărare-îndiguire și desecări, modernizarea lucrărilor de ameliorare a terenurilor sărăturate, a nisipurilor și a solurilor nisipoase;
- refacerea stării fizice a solurilor prin afânarea adâncă și combaterea crustei;
- corectarea reacției solului, refacerea rezervei de materie organică și a celei de elemente nutritive (în special de fosfor și microelemente);
- prevenirea și reducerea poluării chimice a solurilor cu metale grele, sulf, fluor, reziduuri petroliere, pesticide etc;
- prevenirea și reducerea poluării solului cu deșeuri, reziduuri lichide și nămoluri și elaborarea de tehnologii pentru valorificarea unora din aceste produse ca apă de irigație, fertilizanți sau amendamente;

Pădurile pot juca un rol important în creșterea biodiversității prin conservarea faunei sălbatice și a habitatelor, reducerea riscurilor de incendii, precum și a eroziunii solului și a contaminării apei. Soluția de împădurire a terenurilor agricole de slabă calitate este preferabilă utilizării substanțelor chimice pe aceste terenuri neproductive.

- **P 3.2** *Agricultorii nu cunosc instrumentele de gestionare a riscurilor (vulnerabilitatea la schimbările climatice) și tehnologiile moderne necesar a fi aplicate pentru a face față efectelor schimbărilor climatice*

Accesul la informații relevante și consultanță este limitat pentru fermierii mici din comunitățile îndepărtate geografic și defavorizate economic din zonele montane. Deși multe comunități de ferme mici din România dau dovadă de o rezistență interioară la schimbarea socială și economică, acestea depind foarte mult de sistemele lor agricole tradiționale, și, prin urmare, sunt foarte expuse în fața creșterii variației climatice și a apariției evenimentelor extreme.

România are soluri productive de calitate sporită, pe o mare parte a terenurilor agricole, însă producția agricolă este extrem de dependentă de condițiile climatice. Temperatura aerului a crescut cu 1% în medie din 1901 până în 2010, cu o creștere de 2% a amplitudinii anuale, iar precipitațiile au crescut la rândul lor cu aproape 200 mm în aceeași perioadă. Modelul neuniform al precipitațiilor de-a lungul anului, cu 70% din precipitații în afara sezonului de creștere a culturilor și secete repetate, face ca producția sustenabilă să depindă direct de irigații, mai cu seamă în părțile de sud și de est ale țării. Alte zone sunt afectate de excesul temporar de apă (de ex. Lunca Dunării și Câmpia de Vest), fie din pricina nivelului ridicat al apelor subterane, fie a saturării solului cu apă subterană, afectând activitățile agricole. Precipitațiile au și efect de eroziune asupra solurilor în pantă, reducându-le treptat capacitatea de producție.

Schimbările climatice vor avea drept rezultat alte creșteri de temperatură și o variabilitate mai mare a precipitațiilor, punând în continuare probleme recoltelor și producției zootehnice. După cum sugerează proiecțiile scenariilor globale privind efectele schimbărilor climatice asupra agriculturii românești, temperatura va crește treptat din intervalul 1961-1990 până în intervalul 1991-2099 cu 2 °C iarna și cu 3,5-4,5 °C vara^{xi}. Aceste creșteri vor avea probabil ca rezultat mai multe zile cu caracter tropical, scurtarea sezonului de iarnă, reducerea semnificativă a grosimii stratului de zăpadă și o creștere a condițiilor adverse de climă. Acestea vor duce la variabilitatea și impredictibilitatea viitoarelor producții.

Aceste aspecte vor fi prezentate în cadrul acțiunilor de formare profesională a fermierilor, ca instrument util în activitatea lor viitoare.

➤ **M 3.2.1** *Instruirea, informarea și sprijinirea agricultorilor cu privire la metodele de adaptare a producției agricole la efectele schimbărilor climatice*

Fermierii, prin cursuri de instruire/calificare/perfecționare care cuprind: consiliere, predare, evaluare, certificare și calificare trebuie să fie pregătiți și informați cu privire la metodele de adaptare a producției agricole la efectele schimbării climatice. Aceste metode vor fi evaluate de fermieri și comparate cu necesitățile și circumstanțele de la propriile lor ferme. Cooperarea, transferul de tehnologie, expertiza și bunele practici trebuie îmbunătățite. Schimbul de cunoștințe și de experiență va include o bază de date cu studii de caz care să conțină exemple de adaptare la schimbările climatice din agricultură, cu accent deosebit asupra evenimentelor extreme. Toate acestea necesită o bază solidă de cunoștințe despre agricultură și sistemele agro-alimentare și o mai bună înțelegere a ceea ce înseamnă sporirea capacității de adaptare.

Soluțiile pe termen scurt și mediu vizează adaptarea perioadelor de dezvoltare a activităților agricole; elaborarea de soluții tehnice precum protecția livezilor împotriva înghețului sau îmbunătățirea sistemelor de ventilație și răcire a adăposturilor pentru animale; alegerea de culturi și specii mai bine adaptate la sezonul de creștere și la apa disponibilă, care să fie și rezistente la noile condiții atmosferice și de umiditate; adaptarea culturilor cu ajutorul diversității genetice existente și al noilor oportunități oferite de biotehnologie.

➤ **M 3.2.2** *Încurajarea fermierilor să utilizeze instrumente de gestionare a riscurilor care să îi ajute să facă față efectelor negative ale dezastrelor naturale asupra producției agricole și a pierderilor de venit.*

Schimbul de informații, metodologii și instrumente între experții care lucrează pe problematica managementului riscului de catastrofe și pe schimbările climatice poate îmbunătăți sustenabilitatea procesului de dezvoltare.

Fermierii sunt încurajați să adopte metode și practici inovative care pot duce la îmbunătățirea fertilității solurilor și a randamentelor. Sprijinirea fermierilor pentru a se implica și a utiliza instrumente de management al riscurilor conduce la creșterea încrederii și a investițiilor în tehnologii noi. Instrumentele de gestionare a riscurilor includ: (i) scheme de asigurare împotriva dezastrelor naturale și împotriva dăunătorilor și îmbolnăvirilor animalelor și culturilor și (ii) crearea de fonduri agricole mutuale pentru stabilizarea veniturilor în cazul volatilității prețurilor sau pierderilor suferite în urma dezastrelor naturale sau a îmbolnăvirii animalelor/culturilor.

Instrumentul-cheie financiar și de politică publică pentru sprijinirea și promovarea acestora va fi Programul Național de Dezvoltare Rurală pentru 2014-2020, care prevede instrumente și măsuri pentru gestionarea schimbărilor climatice.

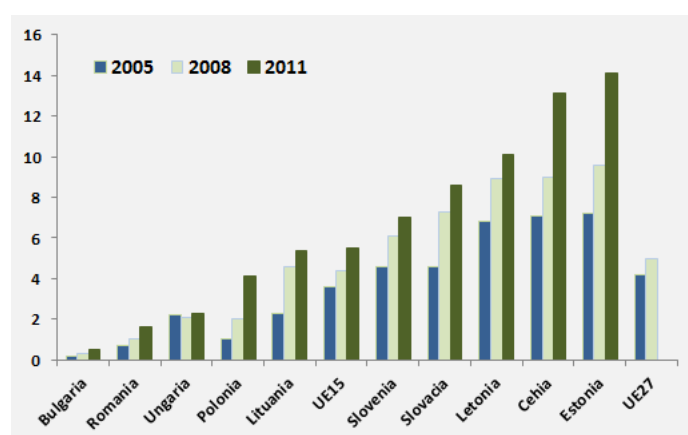
• **P 3.3.** *Ponderele suprafețelor cultivate în sistem ecologic în România este redusă*

În România, sectorul agriculturii ecologice cunoaște o dezvoltare lentă, deși există multe posibilități de extindere. Procentul culturilor agricole în sistemul de agricultură ecologică din SAU a

fost de 1,6% în 2011 (Figura 14). Deși s-a dublat din 2005, creșterea a reprezentat doar 1% din SAU. Ultimii ani au cunoscut o accelerare a dezvoltării agriculturii ecologice, în special ca rezultat al stimulentele financiare introduse prin PNDR. Suprafețele cultivate în sistem ecologic au crescut cu 45% între 2011 și 2012 (reprezentând 3,38% din SAU), în timp ce producția de culturi ecologice a crescut de șapte ori comparativ cu 2007 (ajungând la 134,6 mii tone în 2011). Numărul fermierilor care practică agricultura ecologică a crescut de șapte ori comparativ cu 2007 (ajungând la 26.736 în 2012). În pofida acestor evoluții, în prezent, Bulgaria și România au cele mai puține suprafețe cultivate în sistem ecologic din regiune. România rămâne în urma mediei UE-15, unde proporția agriculturii ecologice din SAU este de trei ori mai mare.

Deși rolul acestui sistem de agricultură rămâne redus în majoritatea noilor state membre, sectorul este marcat de o dezvoltare dinamică în ultimul deceniu: în UE-27, suprafața totală cultivată ecologic s-a dublat între anii 2000-2011.

Figura 14: Ponderea suprafețelor cultivate în sistem ecologic din totalul SAU (procent, anii selectați 2005-2011)

Sursa: Eurostat

➤ **M.3.3. Extinderea agriculturii ecologice, cu efect asupra protejării mediului și**

obținerii de produse cu valoare adăugată

Rolul sistemului de agricultură ecologică este de a produce hrană mai sănătoasă, în deplină corelație cu conservarea și dezvoltarea mediului. În etapa de producție la fermă se interzice utilizarea organismelor modificate genetic (OMG-uri și derivatele acestora) a fertilizanților și pesticidelor de sinteză, a stimulatorilor și regulatorilor de creștere, hormonilor, antibioticilor. În etapa de procesare a alimentelor se restricționează folosirea aditivilor, a substanțelor complementare și a substanțelor chimice de sinteză pentru prepararea alimentelor ecologice.

Agricultorii care au culturi în sistemul de agricultură ecologică sunt sprijiniți să respecte standardele și să implementeze procedurile cerute de piețele și organizațiile internaționale.

Mai mult, agricultura ecologică va avea nevoie de sprijinul cercetării și inovării, precum și de servicii de extensie finanțate în mod sustenabil, pentru a ajuta agricultorii să adopte sisteme de producție bazate pe un management integrat al solului și al apei și folosirea îngrășămintelor organice cu o capacitate crescută de retenție a apei. Aceștia ar fi primii pași spre promovarea extinderii agriculturii organice. Aceste produse, deși se adresează unui segment de piață mai restrâns, au prețuri mai ridicate și pot aduce beneficii mai mari, în special fermelor de mici dimensiuni care pot respecta cerințele de certificare.

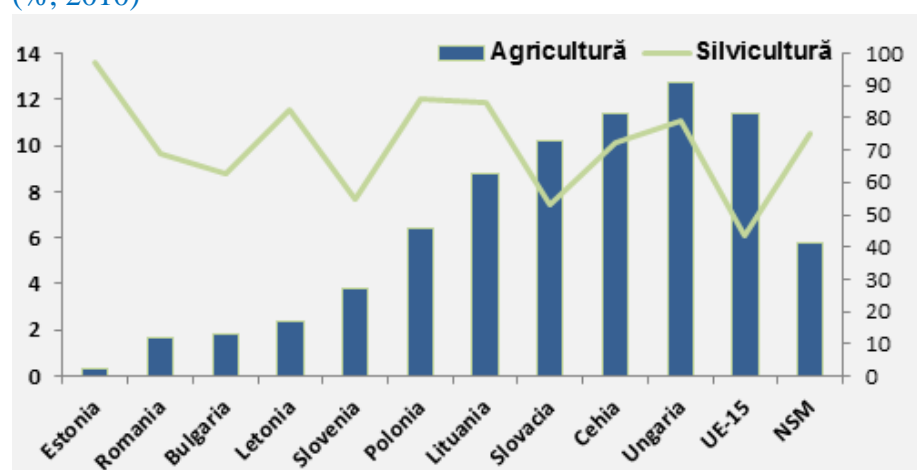
Educarea consumatorului pentru a se orienta spre consumul de produse agroalimentare ecologice se face prin acțiuni specifice, integrate, mediatizate adecvat.

Agricultura ecologică va continua să fie sprijinită pe termen mediu prin măsura specifică din PNDR 2014-2020.

- **P 3.4 Agricultura și silvicultura au o contribuție modestă la producția de energie regenerabilă**

Până în prezent, agricultura a contribuit doar într-o mică măsură la producerea de energie regenerabilă. Contribuția agriculturii la producția totală de energie a fost de 1,7% în 2010, situându-se cu mult sub mediile UE-15 și NSM. Ponderea silviculturii în producerea de energie regenerabilă a fost mult mai mare, 69% în 2010, însă tot sub media NSM (Figura 15). Agricultura, prin oportunitățile sale, are un mare potențial de a-și spori contribuția la producerea de energie regenerabilă. Disponibilitățile de biomasă rezultată din agricultură sunt semnificative, de ordinul a 4,8 milioane tone echivalent petrol, având avantajul că asigură continuitate în furnizarea de materie primă pentru obținerea de energie față de celelalte tipuri de energie (eoliană, solară) ce depind de condițiile meteo. Dezvoltarea de investiții în domeniul valorificării biomasei prin transformarea în energie electrică și termică nu se ridică la nivelul potențialului și a cerințelor pieței, din cauza costurilor ridicate a acestor investiții.

Figura 15 : Contribuția agriculturii și silviculturii la producția de energie regenerabilă (% , 2010)

Sursa: Eurostat

➤ **M 3.4 Sprijinirea utilizării surselor de energie regenerabilă în producția agricolă, inclusiv utilizarea de deșeuri de origine animală pentru producerea de energie în cadrul fermelor**

Conform pachetului legislativ "Energie – schimbări climatice" până în anul 2020 se estimează că 20% din necesarul energetic al UE să fie asigurat din energie regenerabilă precum biomasa, energie solară, energie eoliană etc.

Ca parte a acestui obiectiv, statele membre trebuie să atingă ținta de 10% biocarburanți în consumul de combustibil utilizat în transport. În acest context, activitățile agricole conexe sectorului de energie regenerabilă vor aduce un aport semnificativ de valoare adăugată.

Îmbunătățirea contribuției agriculturii la dezvoltarea sectorului de bioenergie, se realizează prin: utilizarea biomasei la obținerea de energie termică în cadrul fermei; utilizarea biocarburanților de generația I la executarea lucrărilor agricole mecanizate precum și la lucrările de îmbunătățiri funciare; implementarea tehnologiilor de colectare și valorificare a reziduurilor agricole; realizarea de microinstalații de obținere a biogazului în fermă sau în grupuri de ferme; introducerea altor tipuri de energii regenerabile în cadrul fermei sau a grupurilor de ferme, precum energia eoliană, solară, geotermală; înființarea de culturi de specii forestiere cu ciclu scurt de vegetație în terenul agricol pentru utilizarea biomasei rezultate în scopuri energetice; evitarea arderii miriștilor pe terenul arabil și colectarea resturilor vegetale pentru utilizări energetice;

Producția de biocarburanți nu trebuie să provină din soluri bogate în carbon (precum zone umede, suprafețe dens împădurite) sau soluri bogate în diversitate (păduri, zone protejate, pășuni bogate în biodiversitate, etc.)^{xii}

Întrucât politica energetică și strategia națională se concentrează mai mult pe surse regenerabile și de conservare, se impune introducerea în producție a biocarburanților din generația a II-a, care asigură o utilizare mai eficientă a biomasei agricole și nu concurează cu producția de hrană.

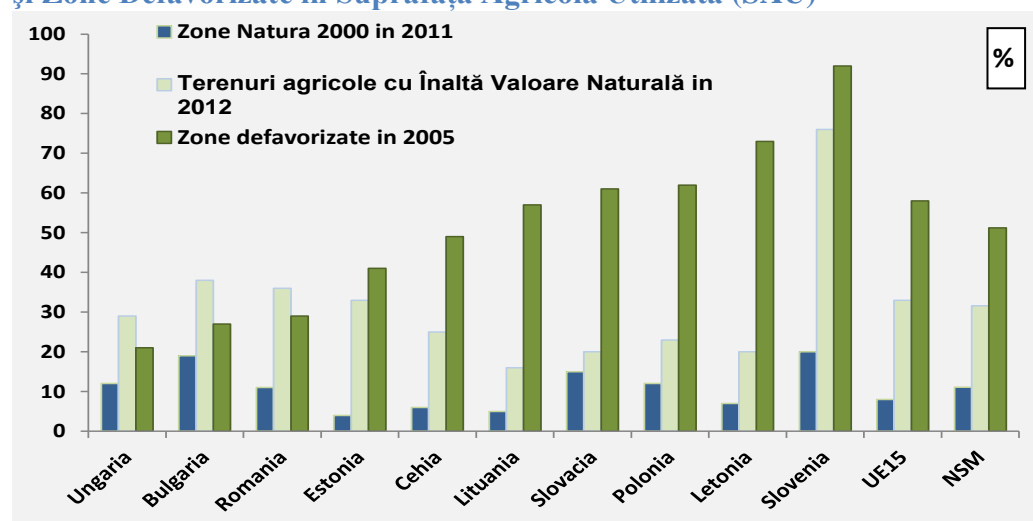
Gestionarea modernă a dejecțiilor organice din zootehnie va scădea volumul emisiilor de gaze cu efect de seră din agricultură, în același timp constituind o sursă importantă de energie regenerabilă și de îngrășăminte.

- **P 3.5 Biodiversitatea este prezentă în România, dar are nevoie de o protecție pe termen lung**

România deține un mediu natural divers, care asigură un nivel ridicat de biodiversitate. Munții Carpați și unul din cele mai importante terenuri mlăștinoase din Europa, Delta Dunării, oferă un patrimoniu natural fără egal. Ecosistemele naturale și semi-naturale reprezintă aproape jumătate din teritoriul național.

Condițiile de agro-mediu din România, măsurate prin existența siturilor aflate sub management de agro-mediu, sunt deja comparabile cu media din regiune (Figura 16). Procentul de situri NATURA 2000, expresie a biodiversității, a fost de 11% în 2011, peste nivelurile UE-15 (8%), egalând media NSM. De asemenea, procentul de teren agricol cu Înaltă Valoare Naturală (36%), un alt semn de biodiversitate, s-a situat ușor peste media UE-15 (33%) și NSM (32%) în 2012. Procentul de zone mai puțin favorizate, ZD (29%) s-a situat cu mult sub mediile UE-15 (58%) și NSM (51%), ceea ce înseamnă că majoritatea terenurilor agricole din România sunt favorabile producției. Zonele defavorizate se întâlnesc în special în Munții Carpați și în Delta Dunării, acolo unde randamentele agricole au fost în mod tradițional mai scăzute decât media națională. Trebuie menționat totuși, că în multe dintre cazuri, zonele se pot suprapune și un anume sit se poate încadra în mai multe categorii.

Figura 16 : Ponderea siturilor NATURA 2000, de terenuri cu Înaltă Valoare Naturală și Zone Defavorizate în Suprafața Agricolă Utilizată (SAU)

Sursa: Eurostat

- **M 3.5. Protejarea și sprijinirea biodiversității (Situri NATURA 2000, terenuri cu Înaltă Valoare Naturală, zone defavorizate)**

Recunoscând nevoia de a proteja mediul pe termen lung, România deja și-a dedicat 40% din teritoriul zonelor protejate. În 2010, a existat o dualitate în distribuirea acestor zone: 48% din aceste zone erau rezervații naturale reprezentând 3% din totalul zonelor, în timp ce 28% din aceste zone

reprezentau zone protejate speciale pentru habitate de păsări și zone de interes comunitar, împreună constituind 67% din suprafața totală.

MADR sprijină acțiunile de protejare a unor zone de interes (habitate de păsări, zone de înaltă valoare naturală) prin măsuri din PNDR.

▪ Indicators de realizare

Indicator	Valoare de referință (2012)	Țintă 2020	Țintă 2030
<i>Costul apei (% reducere)</i>	100	20	40
<i>Procent de creștere a precipitațiilor (%)</i>	0	25	40
<i>Gradul de reducere a eroziunii solului</i>		1 milion de tone anual	1 milion de tone anual
<i>Procent fermieri care introduc elemente de adaptare la schimbările climatice (%)</i>	20	60	90
<i>Procent fermieri asigurați împotriva dezastrelor naturale (%)</i>	30	50	75
<i>Procent fermieri care beneficiază de fonduri mutuale pentru stabilizarea veniturilor (în cazul de volatilitate a prețurilor, catastrofe naturale sau boli ale animalelor/ culturilor) (%)</i>	0	10,2	20,5
<i>Beneficiari in agricultura ecologica (nr)</i>	15544	+	++
<i>Pondere producție de alimente de origine ecologică (%)</i>	3	10	15
<i>Contribuția agriculturii la producția totală de energie din surse regenerabile (%)</i>	1,7	5	11
<i>Pondere Terenuri cu Înaltă Valoare Naturală (%)</i>	36	37	37
<i>Pondere teren agricol de slabă calitate și neproductiv ce a fost transformat în păduri (%)</i>		+aprox 10%	+aprox 20%

C. Direcția strategică III - Îmbunătățirea standardelor de viață în zonele rurale

Zonele rurale joacă un important rol socio-economic în România, întrucât acoperă 87,1% din teritoriu, 46% din populație în anul 2012, produc 32% din valoarea adăugată brută iar populația ocupată în mediul rural reprezintă 45,2% din totalul populației ocupate.

Activitățile independente și cele din cadrul familiei joacă un rol important în România rurală, iar agricultura este sectorul care acoperă o mare parte a acestei tendințe. Majoritatea locuitorilor din mediul rural au un nivel scăzut de educație și, prin urmare, câștigă mai puțin decât angajații din alte sectoare.

Productivitatea orară a muncii în agricultură, silvicultură și pescuit a înregistrat valori de 5,9 lei/oră în 2010 și 6,8 lei/oră în 2012, față de majoritatea altor activități (industrie, construcții etc) unde se depășește 40 lei/oră.

Salariile mici și oportunitățile reduse de angajare au creat modele stabile de sărăcie în zonele rurale. Rata șomajului în mediul rural era în anul 2012 de 5% comparativ cu 8,3% în urban; la nivelul anului 2012, lucrătorii pe cont propriu și lucrătorii familiali neremunerați din mediul rural reprezentau 88% din totalul populației ocupate încadrate la acest statut profesional și 61,4% din totalul populației ocupate în rural în 2012, conform datelor INS.

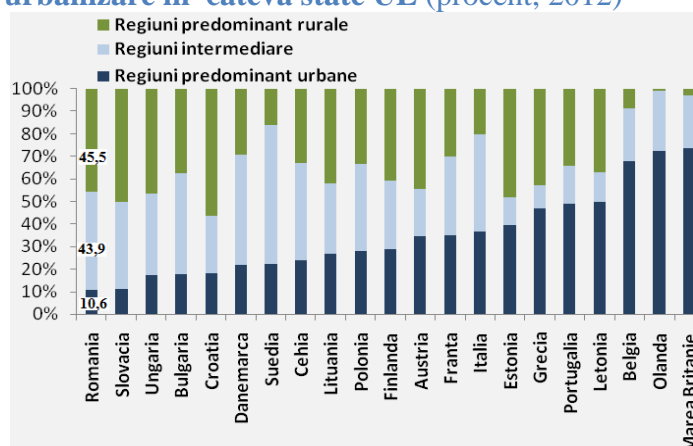
Sărăcia este de trei ori mai răspândită în zonele rurale decât în zonele urbane. În 2012, în timp ce doar 11 procente dintre persoanele care trăiau în zonele urbane erau expuse riscului de sărăcie, 38 de procente dintre cele care trăiau în zonele rurale erau expuse acestui risc. Această diferență poate fi explicată cu ușurință prin caracteristicile structurale ale unei localități rurale tipice, cu o populație îmbătrânită, care are doar câteva surse de venit.

Ca urmare a oportunităților de angajare tot mai reduse, a început un proces de emigrație netă condus de tânăra generație. Se estimează că aproximativ 1,5 milioane de persoane (7% din populație) lucrează în străinătate. În același timp, remitențele joacă un rol din ce în ce mai important în veniturile gospodăriilor rurale din România, asigurând 2% din PIB.

Starea infrastructurii fizice împiedică dezvoltarea zonelor rurale din România. Rețeaua de drumuri, serviciile de furnizare a apei și canalizare au mare nevoie de reparații și extindere. Unele școli din mediul rural încă se află încă într-o stare precară, ceea ce contribuie la nivelul scăzut de educație în aceste zone.

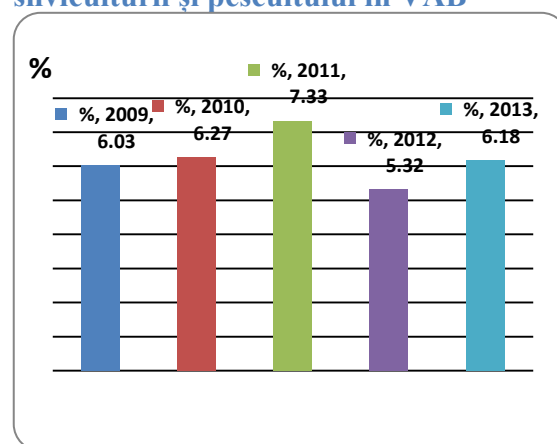
România este una dintre cele mai puțin urbanizate țări din UE (Figura 17): 45,5% din populație este localizată în zone predominant rurale, 43,9% în zone intermediare, în timp ce numai 10,6% locuiește în zone predominant urbane. Acesta reprezintă unul dintre cele mai crescute niveluri ale populației rurale în NSM. Marea Britanie (cu doar 3%) este cea mai urbanizată. politicile dedicate nevoilor socio-economice specifice ale locuitorilor din mediul rural vor fi astfel esențiale.

Figura 17 : Distribuția populației pe grade de urbanizare în câteva state UE (procent, 2012)

Sursa: Eurostat

Figura 18 : Ponderea agriculturii, silviculturii și pescuitului în VAB

Sursa: INS

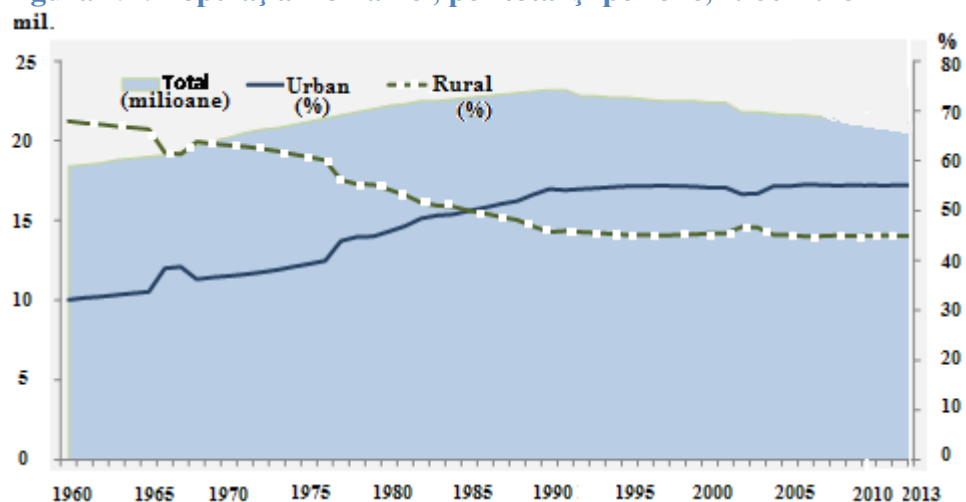
Ponderea agriculturii, silviculturii și pescuitului în VAB (Figura 18) reflectă dependența mare de sectorul agricol și arată necesitatea de a implementa politici dedicate diversificării veniturilor rurale.

Până acum, capacitatea fermelor din România de a întreprinde și alte activități lucrative a fost extrem de limitată și printre cele mai scăzute din UE. În 2010, doar 1% din cele 3,8 milioane de ferme din România au raportat alte activități lucrative, în comparație cu doar 5% în UE. În câteva dintre cele mai dezvoltate vechi state membre, procentul este de aproape 52% (Danemarca), 37% (Austria) și 31% (Germania) în ceea ce privește veniturile din activitățile non-agricole. De asemenea, din cele 42 750 de ferme din România care își diversifică veniturile, doar 11% generează mai mult de 50% din profitul lor din activități non-agricole. Din nou, acest lucru contrastează semnificativ cu media UE-27 unde 30% din ferme cu alte activități lucrative sunt capabile să genereze mai mult de jumătate din venituri din alte activități non-agricole.

România are un procent relativ redus de persoane care trăiesc în gospodării cu o intensitate a muncii foarte scăzută. Doar 7,4 % din populația României cu vârsta sub 60 de ani se încadra în această categorie în 2012 (media pentru UE era de 10,4 %).

Zonele rurale se confruntă cu un declin semnificativ al populației, în contextul unei scăderi a populației totale. Acum cincizeci de ani, două treimi din populația României trăia la sate, în timp ce în perioada 2009-2012 numărul locuitorilor de la sate a scăzut la 46% din total, procent ce s-a menținut în cei 4 ani (Figura 19). După maximumul din 1990 (23,2 milioane), populația României a scăzut, ajungând în 2012 la 20 milioane de locuitori. Populația din mediul rural a scăzut de la 10,6 milioane locuitori în 1990 la 9,2 milioane locuitori în 2012.

Figura 19 : Populația României, per total și pe zone, 1960-2013

Sursa: INS, pentru 2013 date provizorii

Rata îmbătrânirii, sporul negativ și migrația externă accentuată din ultimii ani reprezintă principalii factori răspunzători pentru declinul populației rurale, în pofida unei migrații interne pozitive înspre mediul rural.

În anul 2011 din scăderea totală naturală a populației, 57% a reprezentat-o scăderea populației din mediul rural iar creșterea numărului populației cu vârsta de peste 65 ani și scăderea numărului populației cu vârsta sub 14 ani au accelerat acest proces. Deși este pozitivă, migrația internă dinspre urban spre rural nu poate compensa declinul populației din mediul rural.

Discrepanțele dintre oraș și sat sunt semnificative atât în ceea ce privește nivelul veniturilor, cât și condițiile de trai, măsurate prin prisma accesului la infrastructură și serviciile de bază. Având în vedere că există multe particularități regionale și teritoriale în ceea ce privește nevoile, provocările și oportunitățile, politicile publice trebuie să permită adaptarea strategiilor de dezvoltare în care grupurile de acțiune locală (GAL-uri) să ocupe locul principal.

În anul 2013, veniturile totale medii au reprezentat, în termeni nominali 2559,05 lei lunar /gospodărie. Pe gospodăria de agricultor, venitul a fost de 2098,1 lei lunar, față de venitul pe gospodăria de salariat de 3419,13 lei lunar.

În același an, cheltuielile totale medii au reprezentat, în termeni nominali 2317,40 lei lunar /gospodărie. Pe gospodăria de agricultor, cheltuielile au fost de 2038,26 lei lunar, față de cheltuielile pe gospodăria de salariat de 3039,17 lei lunar.

Diferența dintre venituri și cheltuieli este de circa 380 lei /gospodăria salariaților față de doar 60 lei/gospodăria unui agricultor.

C. OBIECTIV STRATEGIC (4): Îmbunătățirea standardelor de viață în zonele rurale, asigurarea infrastructurii și a serviciilor de bază comparabile cu cele din zonele urbane, reducerea diferențelor de venituri rurale dintre România și media UE

◆ Indicatori de impact

Indicator	Valoare de	Țintă 2020	Țintă 2030

	referință (2009)		
<i>Diferențele dintre veniturile rurale din România și media UE</i>	<i>16,6% din media UE, în zonele predominant rurale</i>	<i>25% din media UE, în zonele predominant rurale</i>	<i>50% din media UE, în zonele predominant rurale</i>
<i>Accesul populației rurale la servicii/infrastructură de bază</i>	<i>50-60% din gospodăriile din mediul rural</i>	<i>Cel puțin 65% din nivelurile de acces din mediul urban</i>	<i>Cel puțin 80% din nivelurile de acces din mediul urban</i>

Viitoarea bunăstare a populației rurale din România depinde de integrarea activă a cetățenilor într-o economie rurală prosperă și din ce în ce mai diversificată și care să fie susținută de infrastructură și servicii care să respecte principiile unui mediu curat. Discrepanțele dintre oraș și sat sunt semnificative atât în ceea ce privește nivelul veniturilor cât și condițiile de trai, măsurate prin prisma accesului la infrastructură și serviciile de bază. Deși investițiile în infrastructură au sporit în mod sistematic, infrastructura fizică rurală se situează încă în urma celei urbane. Cu toate că în perioada 2000-2009 investițiile în drumuri, străzi și căi de acces au crescut de zece ori, două cincimi din populația rurală și peste un sfert din comune au încă probleme de acces (sezoniere sau permanente) la rețeaua de drumuri principale. Mai puțin de 50% din gospodăriile din mediul rural sunt conectate la, și utilizează în mod sistematic, un sistem de canalizare și doar două treimi din gospodăriile din mediul rural utilizează o rețea de alimentare cu apă. Numărul redus de unități sanitare, lipsa de personal medical calificat în unitățile rămase și școlile slab dotate din mediul rural completează imaginea unei zone care se confruntă cu diverse provocări demografice, precum și cu disparități regionale. Situația are un impact grav asupra calității vieții întregii populații din mediul rural și în special a tinerilor și a persoanelor în vârstă și vulnerabile.

Confruntate cu o populație aflată în curs de îmbătrânire și într-un proces de declin, zonele rurale au nevoie de investiții coerente și susținute în infrastructură și servicii.

Prin măsurile din PNDR, în localitățile rurale se vor sprijini înființarea, extinderea și modernizarea infrastructurii rutiere de interes local (drumuri comunale, drumuri vicinale, străzi din interiorul localităților), a infrastructurii de apă/apă uzată (rețea publică de apă/apă uzată din localitățile rurale) precum și serviciile educaționale și sociale privind înființarea /modernizarea creșelor, grădinițelor, modernizarea școlilor, a structurilor școală după școală și va fi sprijinită conservarea patrimoniului cultural (așezări monahale, cămine culturale).

Aceste investiții vor contribui la creșterea atractivității zonelor rurale, în special pentru persoanele tinere și educate, care reprezintă în prezent aproape jumătate dintre angajații din mediul rural. Exodul persoanelor tinere și educate din mediul rural va pune în pericol succesul tuturor celorlalte intervenții de politică publică, împreună cu stabilitatea economică și sustenabilitatea zonelor rurale.

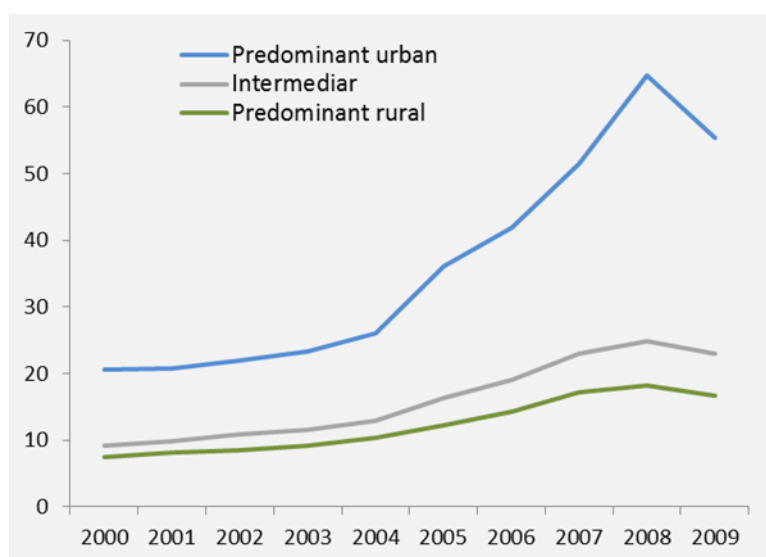
O zonă rurală devine prosperă prin motivarea populației sale active, determinată de nivelul și stabilitatea veniturilor sale și de capacitatea acesteia de a-și întreține familia. Totuși, agricultura asigură mai puțin de 10% din angajații permanenți. În plus, salariile din sectorul primar sunt sistematic mai mici decât cele din sectorul secundar (cu 25%) și terțiar (cu 300%). Diversificarea și creșterea veniturilor sunt corelate cu posibilitățile de angajare pe termen lung, angajarea în alte sectoare decât cel al agriculturii și implicarea socială, toate acestea fiind legate de dezvoltarea durabilă a sectorului de afaceri în mediul rural. Sprijinul acordat pentru furnizarea de stimulente de dezvoltare a antreprenoriatului rural, pentru a genera locuri de muncă prin înființarea și dezvoltarea afacerilor rurale, prin dotarea pentru transformarea și prelucrarea produselor agricole pentru turismul rural și agro-turism, cu accent pe produse specifice, tradiționale și regionale, sporește oportunitățile de angajare/veniturile și reduce diferența dintre nivelul veniturilor rurale și cel al veniturilor urbane. O astfel de intervenție va avea un impact pozitiv asupra populației active care nu va mai fi tributară agriculturii de (semi)subzistență, oferind perspective de venituri noi și stabile.

Probleme /nevoi de dezvoltare (P) și măsuri (M)

- **P 4.1 Nivelul de sărăcie în zonele rurale, număr mare de fermieri de subsistență, vulnerabili din punct de vedere socio-economic**

Nivelul veniturilor în România este cu mult în urma mediei UE-27, zonele rurale fiind cele mai afectate. În medie, în perioada 2008-2010, PIB-ul pe cap de locuitor generat de regiunile predominant rurale din România a reprezentat doar 16,6% din media UE-27 (Figura 20). Doar Bulgaria, cu 12,8%, s-a clasat mai jos. Cu toate acestea, diferența de venituri din România și UE-27 pentru regiunile predominant urbane este de doar 44,7%. Anii din perioada de aderare și post-aderare au coincis cu începutul unei tendințe de convergență semnificativă către media UE pentru toate cele trei tipuri de regiuni. Această dezvoltare pozitivă a fost umbrită, într-o anumită măsură, de debutul crizei economice în 2008/2009. În ciuda unei creșteri de venituri, zonele rurale par a fi mai lente decât zonele urbane în recuperarea diferențelor. Un aspect pozitiv a fost acela că zonele rurale au fost mai rezistente decât zonele predominant urbane în perioada următoare crizei economice și au experimentat o ajustare mult mai blândă. Disparitățile de venituri dintre rural și urban au crescut după 2004, dar au început să scadă după 2008. Fluxurile financiare semnificative aduse în zonele rurale de către PAC (ambii piloni) trebuie și vor continua să joace un rol important în reducerea disparității acestor venituri pe viitor.

Figura 20 : Dezvoltarea economică pe grade de urbanizare în România în perioada 2000-2009 (PIB/cap de locuitor exprimat ca procent din media UE-27)

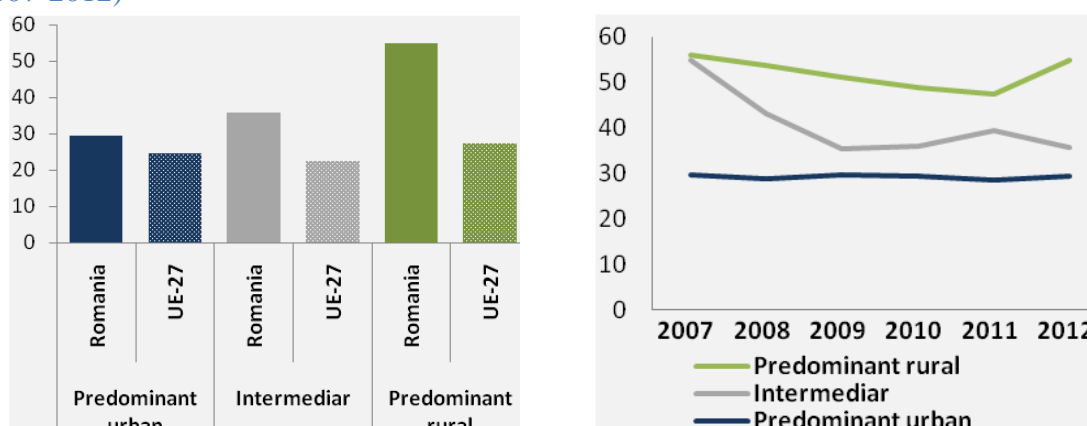

Sursa: Eurostat.

Notă: datele anuale reprezintă medii mobile pe 3 ani (de exemplu, 2009 reprezintă media pentru 2008-2010)

Mai semnificativ este faptul că veniturile medii maschează niveluri stagnante sau crescătoare de sărăcie ca urmare a salariilor scăzute și a oportunităților limitate de muncă. În 2012, România s-a clasat doar un pic mai jos decât media UE-27 în privința populației aflată în risc de sărăcie sau excluziune socială în regiunile predominant urbane sau intermediare. Cu toate acestea, procentul de risc de sărăcie rurală a fost semnificativ mai mare decât media europeană (27%) și decât restul țării (30% și 36% pentru regiunile urbane, respectiv cele intermediare) (Figura 21).

Figura 21 : Persoane în risc de sărăcie sau excluziune socială, pe grade de urbanizare (% din populație) – comparație între România și UE-27 (stânga, 2012) și tendințe în România (dreapta, 2007-2012)

Prelucrare date: Banca Mondială

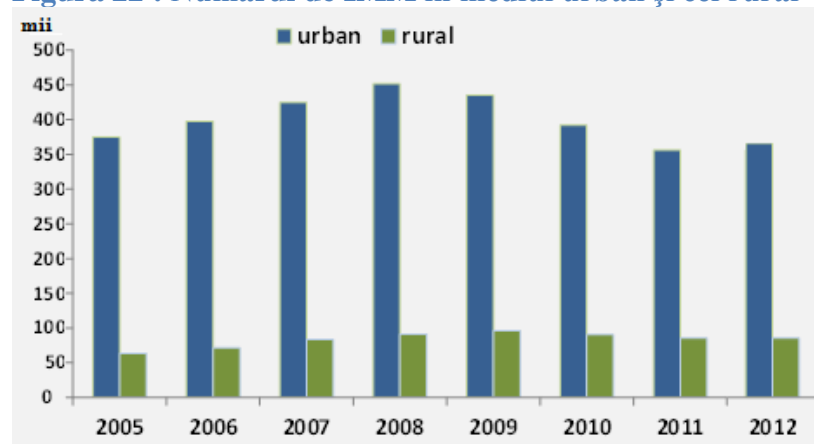
Sărăcia rurală din România reprezintă, așadar, o preocupare importantă și una din cele trei priorități din zonele rurale identificate în cadrul consultărilor publice. De asemenea, riscul de sărăcie în zonele rurale a crescut în ultimii ani, în comparație cu restul țării unde a rămas constant (urban) sau chiar a scăzut (intermediar). Această situație a fost afectată de două aspecte: (1) procentul mare de pensionari din zona rurală cu pensii mici, și (2) cota semnificativă de șomeri din zonele urbane care s-au apucat de agricultură de subzistență ca o plasă de siguranță.

Aceste vulnerabilități sunt accentuate de procentul scăzut al veniturilor lunare stabile din gospodăriile rurale. În 2012, 70% din veniturile din mediul urban proveneau din salarii brute, în timp ce în mediul rural, salariile reprezentau doar 40% din venituri. 12% din veniturile din mediul rural proveneau din agricultură în 2012, în timp ce remitențele reprezentau 25% din veniturile din mediul urban și 35% din cele din mediul rural. În total, remitențele au crescut de 38 ori între 2000 și 2012 ajungând în prezent la 3,5 miliarde USD, ceea ce reprezintă aproximativ 2% din PIB-ul țării. Cea mai mare parte a remitențelor este investită în domeniul imobiliar (locuințe și terenuri) cu scopul de a îmbunătăți calitatea vieții și de a reduce riscurile de venit.

Procentul relativ mare de șomeri din mediul urban a condus la creșterea numărului de fermieri de subzistență, deoarece mulți dintre aceștia s-au îndreptat spre agricultura de subzistență ca plasă de siguranță.

În anul 2012 existau 454606 de întreprinderi micro, mici și mijlocii (IMM) non-agricole în România (Figura 22), însumând două treimi din angajații din sectorul non-agricol și cca. 60% din totalul cifrei de afaceri.

Figura 22 : Numărul de IMM în mediul urban și cel rural

Sursa: INS

Dezvoltarea antreprenorială a IMM-urilor a fost mai slabă în mediul rural decât în cel urban (spre exemplu, numai 40% din IMM-urile nou-înființate aveau cel puțin un angajat) ca urmare a resurselor financiare, a educației și a utilităților limitate.

Totuși, întreprinderile rurale s-au dovedit puțin mai rezistente la declinul economic din 2009-2010, cu rate anuale de scădere la jumătate față de cele din mediul urban (-6%, comparativ cu -10% în 2010).

➤ **M 4.1** *Sprijinirea diversificării veniturilor din agricultură prin crearea de alternative ocupaționale (alte activități productive) locuitorilor din spațiul rural*

Diversificarea veniturilor în alte domenii decât producția agricolă a rămas până în prezent redusă în România. Sectorul procesării produselor agroalimentare și sectorul serviciilor agricole oferă locuri de muncă și oportunități sporite de venituri. Sunt necesare investiții (în principal prin PNDR și prin sectorul privat) pentru a stimula antreprenoriatul rural care să genereze venituri din procesarea produselor agricole, servicii pentru agricultură, meșteșugărit tradițional, turism rural și agroturism, procesarea lemnului, producții și servicii industriale.

Turismul rural, ca sursă alternativă de venit, creează oportunități speciale, mai ales în zonele muntoase și în Delta Dunării. Dezvoltarea turismului rural poate constitui o opțiune pentru ca gospodăriile rurale să obțină venituri suplimentare. Numărul turiștilor în pensiunile agroturistice din anul 2008 până în 2013 a crescut cu 40%. Cu toate acestea, numai 7,5% din turiștii care au vizitat destinațiile agroturistice au fost străini în 2013, deși în cazul hotelurilor și al motelurilor, procentul a fost de 25%.

Sprijinul se va materializa în principal prin dezvoltarea afacerilor non-agricole la scară mică. În prezent, majoritatea activităților non-agricole din zonele rurale sunt desfășurate de microîntreprinderi și de IMM-uri.

- **P 4.2** *Starea deficitară a infrastructurii fizice este unul dintre factorii cei mai importanți, care limitează posibilitățile de dezvoltare a mediului rural în România*

În România, starea infrastructurii fizice este deficitară și constituie unul din factorii cei mai importanți care limitează posibilitățile de dezvoltare a mediului rural din România. Doar jumătate dintre comune au acces direct la rețeaua de drumuri, ceea ce înseamnă că rețeaua de drumuri deservește doar 3/5 din întreaga populație rurală. Infrastructura fizică existentă necesită reparații sau trebuie să fie refăcută.

Dintre toate infrastructurile fizice, drumurile se află în starea cea mai precară. În 2013 existau 84887 km de drumuri publice în întreaga țară, dintre care doar 34% au fost modernizate, iar 26% au fost acoperite cu îmbrăcămînți ușoare rutiere. Starea drumurilor locale este și mai scăzută, doar 19% din drumurile județene și comunale fiind modernizate iar 31% au fost acoperite cu îmbrăcămînți ușoare rutiere. Deși aproape toate satele din România sunt accesibile cu ajutorul drumurilor asfaltate, starea precară a unor drumuri locale și din sate provoacă daune vehiculelor, dar și produselor transportate (fructe, legume, lapte etc.). Acest lucru conduce, evident, la o creștere a costurilor de transport, dar afectează în mod negativ și calitatea și cantitatea producției, precum și prețurile de vânzare în cadrul lanțului de aprovizionare.

Exceptând alimentarea cu energie electrică, extinsă în toate municipiile, orașele și comunele, în anul 2013 71,6% din comune au instalații de alimentare cu apă potabilă cu o lungime a conductelor de 43605 km, 23,4% din comune au canalizare și în 0,45% din comune se distribuie energie termică, față de situația din municipii și orașe, cu procente de respectiv, 99%, 96,8% și 26,9%.

➤ **M 4.2** *Investiții în construirea, modernizarea și renovarea infrastructurii fizice rurale (drumuri, apă și canalizare etc)*

O infrastructură rurală modernă și servicii rurale de calitate sunt premisele pentru creșterea durabilă a economiei rurale și îmbunătățirea calității vieții. Dezvoltarea cu succes și în timp util a infrastructurii fizice este crucială pentru viitor deoarece aceasta oferă baza pentru locuri de muncă și pentru accesul la resurse și instituții. Astfel de investiții au efecte benefice asupra pieței muncii din mediul rural, prin oferirea de locuri de muncă în sectorul construcției de infrastructuri în zonele rurale.

i. *Sprijin pentru construcția și renovarea de drumuri locale.* Dezvoltarea și modernizarea drumurilor va fi aplicată atât drumurilor locale (drumuri județene și comunale), cât și căilor de acces la terenurile agricole, care să permită accesul permanent la ferme și la centrele comunitare pe tot parcursul anului. Pentru aceasta, toate drumurile vor fi modernizate și asfaltate până în 2030, iar toate căile de acces la câmpuri vor fi reabilitate și consolidate. Acest program de investiții va permite accesul la terenurile agricole și livrarea produselor agricole în condiții de siguranță, permițând accesul la mijloacele de transport responsabile de colectarea produselor agricole.

ii. *Sprijin pentru reabilitarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare.* Toate comunele din România vor avea acces la apă potabilă și canalizare, prin sisteme centralizate până în 2030, pentru a se conforma cu cerința *acquis*-ului UE în domeniul mediului. În plus, cel puțin 70% din gospodăriile din mediul rural vor fi conectate, la nivel de locuință, la rețelele de apă și canalizare, reducând astfel poluarea cu nitrați a apelor subterane de mică adâncime.

iii. *Coordonarea operațiunilor de construire și de renovare a infrastructurii fizice.* Dezvoltarea rurală și fondurile aferente nu pot finanța fiecare segment, de la construcția infrastructurii din mediul rural, la transport, la sănătate publică și la educație. De aceea este necesară o bună comunicare și distribuire a sarcinilor între ministerele de resort, pentru a armoniza, sincroniza și face legătura între intervenții, în funcție de nevoile și caracteristicile specifice, de la nivel național la nivel regional și apoi la nivel local. Toate intervențiile vor fi elaborate și bazate pe complementaritatea între diferitele instrumente de politici, evitându-se în mod clar suprapunerea. Această măsură va fi atinsă parțial prin PNDR 2014 - 2020 și parțial prin viitoarele programe operaționale precum și prin Programul Național de Dezvoltare Locală coordonat de MDRAP.

- **P 4.3** *Implicarea comunității locale în dezvoltarea spațiului rural este limitată, inițiativele comunității locale au început recent și sunt încă slabe, capacitatea administrației publice locale necesită îmbunătățire*

Oportunitățile, condițiile și nevoile de dezvoltare rurală variază foarte mult de la o regiune la alta, iar strategiile de dezvoltare trebuie să fie adaptate în consecință, în strânsă colaborare cu autoritățile locale. Nu există un model unic de gestionare a dezvoltării rurale, așa cum nu există un singur factor determinant al traiectoriei economice a unei regiuni. Prin urmare, politicile din mediul rural sunt necesare pentru a spori capacitatea locală și participarea actorilor, pentru a mobiliza resursele inițiale și pentru a face față forțelor externe, răspunzând cel mai bine nevoilor locale.

LEADER este un instrument important pentru România în sporirea dezvoltării economice și sociale a zonelor rurale, reducerea disparităților dintre urban-rural și promovarea incluziunii sociale. Experiența actuală reflectă o capacitate de dezvoltare la nivel local ce nu răspunde în totalitate nevoilor locale, în special în ceea ce privește colaborarea între partenerii publici și privați, iar abordarea strategică trebuie încurajată și dezvoltată prin plasarea acesteia sub responsabilitatea comunității. În România, implementarea abordării LEADER și a Grupurilor de Acțiune Locală (GAL) a început în perioada 2007-2013 prin intermediul PNDR. În perioada 2011-2012, teritoriul a fost acoperit de 163 de GAL-uri selectate, acoperind o suprafață de cca. 142.000 km², reprezentând aproximativ 63% din teritoriul eligibil și circa 58% din populația eligibilă LEADER.

GAL sunt entități ce reprezintă parteneriate privat-publice, constituite din reprezentanți ai sectorului privat, public și civil, desemnați dintr-un teritoriu rural omogen, care vor trebui să

îndeplinească o serie de cerințe privind componența, teritoriul acoperit și care vor implementa o strategie integrată pentru dezvoltarea teritoriului.

În perioada de programare 2014-2020 este prevăzută o dezvoltare echilibrată a întregului teritoriu după selecția strategiilor de dezvoltare locală (SDL), ceea ce va asigura masa critică pentru implementarea corectă și eficientă a strategiei și eficientizarea costurilor de funcționare. Dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității reprezintă o modalitate de implementare ce permite partenerilor locali să elaboreze strategia de dezvoltare rurală, în baza analizei nevoilor și priorităților specifice teritoriului. În cadrul SDL se dorește selectarea unui set coerent de măsuri adaptate priorităților specifice teritoriului și valorificarea potențialului autentic local al teritoriului. LEADER va contribui la dezvoltarea zonelor rurale, inclusiv a orașelor mici cu o populație de maximum 20.000 de locuitori și va facilita implementarea proiectelor cu o abordare inovativă multisectorială și transversală, pentru a sprijini nevoile populației din teritoriul eligibil LEADER și a îndeplini obiectivele Strategiei Europa 2020.

➤ **M 4.3** *Sprijinirea inițiativelor comunității rurale locale, promovarea conceptului de parteneriat pentru dezvoltare*

Pentru a activa potențialul endogen de dezvoltare, este necesar ca sprijinul și stimulentele să fie îndreptate către reprezentanții comunității. Este nevoie de sprijin pentru a permite localnicilor să-și exprime opțiunea în stabilirea modalității în care doresc să își dezvolte propriile condiții de trai. Creșterea atractivității zonelor rurale este importantă, deoarece contribuie la întărirea legăturilor în plan social și cultural la nivel local. Inițiativele comunităților locale din mediul rural și promovarea conceptului de parteneriat în dezvoltare vor fi în continuare sprijinite prin PNDR 2014-2020.

Noua rețea de dezvoltare rurală va fi utilizată pentru activarea parteneriatului dintre comunități. Participarea în cadrul rețelei permite consolidarea capacităților interne ale organizațiilor din mediul rural, atât la nivel local cât și național. Activitățile de diseminare specifice vor include acțiuni de conștientizare a rolului actorilor din mediul rural și a organizațiilor în procesul de dezvoltare rurală, rezultând într-un dialog și o colaborare mai intense.

▪ **Indicatori de realizare**

Indicator	Valoare de referință (2013)	Țintă 2020	Țintă 2030
<i>Nr IMM non-agricole sprijinite prin PNDR</i>	<i>4309</i>	<i>2937</i>	<i>-</i>
<i>Agricultori de subzistență care au optat pentru transferul exploatației ca strategie de ieșire din agricultură prin PNDR</i>	<i>60870</i>	<i>31000</i>	<i>-</i>
<i>Pondere drumuri comunale modernizate (km) prin PNDR</i>	<i>1670</i>	<i>2022</i>	<i>-</i>
<i>Lungimea simplă a conductelor de apă potabilă și canalizare (km) finanțată prin PNDR</i>	<i>7264</i>	<i>2600</i>	<i>-</i>
<i>Nr GAL</i>	<i>163</i>	<i>120</i>	<i>-</i>

Tendința de scădere a valorii unor indicatori pe anul 2020 pentru susținerea prin PNDR 2014-2020 se datorează în special sumelor mai mari alocate pe unitate de măsură.

D. Direcția strategică (IV), transversală - Stimularea unei agriculturi bazate pe cunoaștere și flexibilizarea administrației agricole

Îmbunătățirea și optimizarea funcționării administrației agricole reprezintă o prioritate strategică pe termen mediu și lung.

România are nevoie de o administrație agricolă suplă, MADR trebuie să se bazeze pe cunoaștere și informație pentru: (i) a îndeplini mai eficient funcția sa strategică (prin mecanisme mai bune pentru formularea cadrului de politici agroalimentare) și (ii) a furniza politici sectoriale și servicii mai eficiente către beneficiari (prin intermediul unui cadru instituțional îmbunătățit/modernizat).

D.OBIECTIV STRATEGIC TRANSVERSAL (5): Dezvoltarea parteneriatelor pentru educație/consultanță, TIC, CDI și îmbunătățirea performanței administrației agricole ca fundament pentru o agricultură competitivă, bazată pe cunoaștere

◆ Indicatori de impact

Indicator	Valoare de referință (2013)	Țintă 2020	Țintă 2030
<i>Nr grupuri operaționale sprijinite (PEI)</i>	0	24	30
<i>Nr fermieri instruiți</i>	50.000	184430	500.000

Educația - în România, aproape trei sferturi din SAU este lucrată de fermieri fără pregătire profesională, cu învățământul obligatoriu nefinalizat și fără o calificare corespunzătoare, spre deosebire de 40% în UE-15. Nivelul slab al educației în rândul celor care lucrează terenurile agricole românești este unul din factorii care frânează competitivitatea sectorului agricol. De aceea este nevoie de creșterea ponderii agricultorilor cu un nivel de educație mai ridicat decât cel prezent, pentru ca agricultura românească să poată face trecerea către o agricultură bazată pe cunoaștere. Un rol important revine consilierii și orientării pentru dezvoltarea în carieră, pregătirii profesionale prin învățământul de specialitate profesional și tehnic, învățământului superior și formării profesionale continue, ca și cercetării științifice de profil pentru domeniile specifice din sectorul agroalimentar. Introducerea consultanței și îndrumării profesionale este elementul transversal, critic și obligatoriu, pentru orientarea către o agricultură bazată pe cunoaștere.

Cercetarea - în contextul provocărilor globale, și în special al schimbărilor climatice, apare nevoia unei noi activități de cercetare în domeniul agricol care să permită utilizarea eficientă a resurselor naturale și umane, a modelelor de bune practici precum și creșterea productivității agricole, transferul de cunoștințe și promovarea cooperării și a inovării. Aceasta trebuie să răspundă cerinței generale privind asigurarea securității alimentare și energetice precum și unor cerințe actuale privind reducerea impactului schimbărilor climatice pe filiera produsului și reducerea emisiilor de gaze de seră. De asemenea, trebuie stabilit un echilibru între producerea de alimente și prezervarea biodiversității, funcționarea ecosistemelor, conservarea și protejarea resurselor naturale regenerabile.

Cercetarea agricolă românească a generat și continuă să genereze noi creații biologice vegetale și animale cu caracteristici valoroase de productivitate și calitate, în condiții de mediu într-o continuă schimbare, tehnologii noi de cultură a plantelor și creștere a animalelor, de conservare și procesare a producției primare în vederea creșterii valorii adăugate a acesteia.

Inovarea - rolul inovării este crucial pentru sporirea competitivității și a performanței fermelor, în special pentru noile ferme rezultate din procesul de consolidare a fermelor mai mici, ineficiente. Pentru a facilita introducerea de noi tehnologii este necesar ca unitățile de cercetare să coopereze și să răspundă nevoilor practice ale fermierilor, lucru posibil prin viitoarele parteneriate pentru inovare. Modelul finanțat în cadrul noii PAC va trebui testat prin proiecte pilot eficiente.

Se acordă prioritate rolului educației, cercetării fundamentale și aplicative, ca piloni principali pentru îmbunătățirea calității performanței profesionale a capitalului uman, creșterii potențialului de angajare pe termen lung și utilizării cât mai bune a celor mai avansate descoperiri tehnologice pentru creșterea dinamică a agriculturii și economiei rurale. Dezvoltarea economiei rurale se întemeiază în mod viabil pe economia bazată pe cunoaștere susținută de TIC actuală, vizând creșterea, competitivitatea și un grad mai mare de adaptabilitate a capitalului uman. Ajustările structurale ale celor trei componente și interoperabilitatea lor permit livrarea de servicii și calificări orientate spre client în conformitate cu accentul dual din politica agricolă și de dezvoltare rurală.

Administrația agricolă - România are nevoie de o administrație agricolă adecvată provocărilor, flexibilă, bazată pe cunoaștere și centrată pe informație, pentru a asigura un leadership puternic la nivelul procesului de urmărire a obiectivelor sectoriale, pentru a asigura o direcționare eficientă a politicilor și programelor, precum și pentru a oferi servicii mai bune agricultorilor și locuitorilor din mediul rural. Pentru a fi atinse obiectivele stabilite de către MADR este nevoie de o sinergie a factorilor administrației centrale și locale care gestionează domeniul a căror implicare generează efecte directe și/sau indirecte asupra sectorului agroalimentar sau asupra spațiului rural.

Coordonarea cu alte instituții și agenții guvernamentale este de o importanță deosebită pentru domeniile de politici specifice, care nu sunt incluse în mandatul MADR, dar care au un impact deosebit asupra performanțelor sectorului agroalimentar. - coordonarea insuficientă se poate solda cu clasarea pe o poziție inferioară, la nivel național, a unor priorități care au un impact puternic asupra sectorului.

Probleme /nevoi de dezvoltare (P) și măsuri (M)

- ***P 5.1** Pregătirea profesională deficitară în agricultură și domeniile conexe, nevoia de consolidare a sistemului public de consultanță agricolă și de îmbunătățire a pregătirii profesionale a consultanților în domeniile noi/vulnerabile impuse de reglementările PAC 2014-2020*

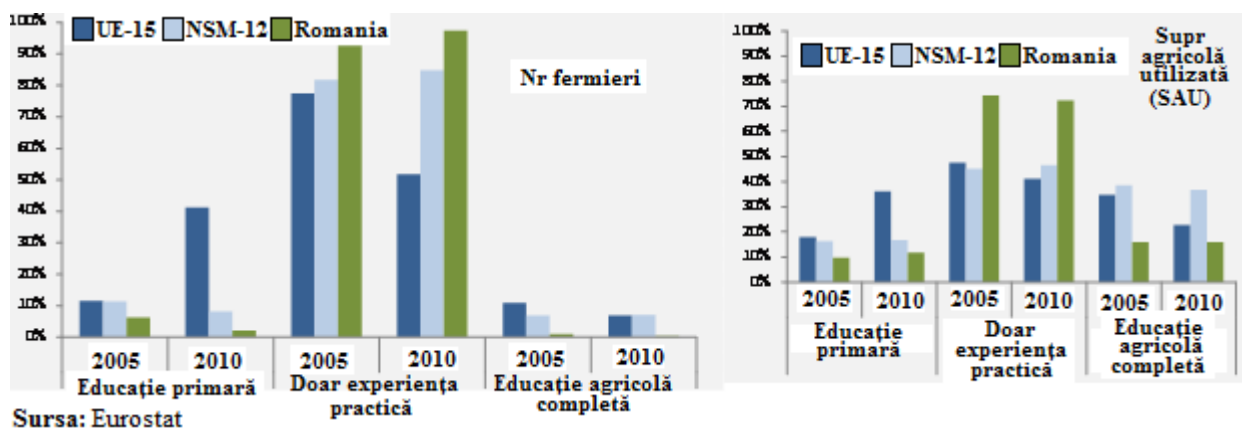
Majoritatea fermierilor români, mai ales managerii de exploatații mici de (semi-)subzistență, suferă de lipsa unui statut profesional clar definit, cu implicații negative sau ambigue pe plan fiscal, pe planul asigurărilor sociale și al asigurărilor de sănătate. Acest lucru se reflectă și în faptul că majoritatea celor implicați în agricultură în România nu au pregătire profesională necesară să le asigure un nivel corespunzător al cunoștințelor/abilităților/competențelor/calificării. Astfel, cei mai mulți fermieri din România se bazează numai pe experiența lor practică, numai 7% din numărul total beneficiind de o instruire agricolă elementară sau completă. Deși lucrul acesta nu este neobișnuit în UE, situația din România este mai pronunțată (Figura 23).

Guvernul României realizează reforma învățământului agricol prin Ministerul Educației și Cercetării Științifice, în colaborare cu Comitetul Sectorial Agricultură, Piscicultură și Pescuit din România din care face parte și Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, precum și în colaborare cu serviciile deconcentrate ale acestuia, membre ale Consorțiilor Regionale și ale Comitetului Local de Dezvoltare a Parteneriatului Social în Învățământul Profesional și Tehnic.

În perioada 2003-2009, Ministerul Educației a implementat o serie de programe de modernizare a învățământului profesional și tehnic, prin care au fost formate cadre didactice, directori, inspectori din inspectoratele școlare, inspectori de specialitate, membrii ai Comitetelor Sectoriale, ai comitetelor Locale pentru Dezvoltarea Parteneriatului Social și ai partenerilor sociali

și au fost reabilitate și dotate cu echipamente didactice unități de învățământ profesional și tehnic, inclusiv din domeniile agricultură, silvicultură și industrie alimentară.

Figura 23 : Distribuția fermierilor și a SAU corespunzătoare pe niveluri de instruire (România, UE-15 și NSM-10, 2005 și 2010, procent)

Consultanța -după desființarea structurii centrale (Agenția Națională de Consultanță Agricolă) rolul și obiectivele acesteia au fost preluate de către camerele agricole județene aflate în subordinea Consiliilor județene și în coordonarea tehnică și metodologică a MADR, a căror finanțare este asigurată atât din subvenții de la bugetul de stat cât și din venituri proprii prin prestarea de servicii de consultanță pentru fermieri. Structurile județene descentralizate sunt constituite din 41 de camere agricole județene și 450 de centre locale, distribuite microzonal pe întreaga suprafață a țării. Eficiența serviciilor de consultanță adresate fermierilor este determinată de nivelul de pregătire profesională a specialiștilor consultanți din rețeaua teritorială, care necesită periodic perfecționarea profesională a acestora, în consens cu prioritățile și cerințele PAC 2014 – 2020 în domeniu. La acestea se adaugă consultanța privată, care completează structurile existente și diversifică opțiunile fermierilor.

➤ M 5.1.1 Modernizarea învățământului și a curriculei de calificare pentru formare profesională

Trebuie să se depună eforturi pentru modernizarea educației în mediul rural, în special la nivel primar și gimnazial, precum și pentru creșterea atractivității pentru învățământul profesional și tehnic, alături de educația și formarea profesională continuă a adulților. Infrastructura educațională trebuie îmbunătățită în paralel cu infrastructura rurală. Trebuie avută în vedere atragerea în mediul rural a cadrelor didactice calificate. Formarea profesională trebuie îmbunătățită și bazată pe calificări descrise în parteneriat cu angajatorii din agricultură și cu comitetele sectoriale (atât pentru formarea profesională inițială cât și pentru formarea continuă a adulților). Formarea competențelor antreprenoriale ale viitorilor fermieri este de asemenea importantă. Învățământul superior în domeniul agroalimentar joacă un rol dublu: asigură profesori și lectori pentru cele două niveluri anterioare și furnizează absolvenți cu competențe înalte agriculturii și dezvoltării afacerilor rurale. În plus, consolidarea serviciilor publice de consultanță și formare profesională este elementul transversal și obligatoriu, pentru asigurarea succesului intervenției de-a lungul tuturor celor trei niveluri, inclusiv formarea profesională.

Furnizorii de programe de instruire trebuie să crească nivelul de conștientizare și trebuie să ofere cursuri pentru fermieri, care să contribuie la îmbunătățirea managementului exploatațiilor, adoptarea de noi tehnologii și de soluții inovative într-un mod flexibil, care să răspundă nevoilor specifice. Evoluția și specializarea în agricultură, silvicultură, industrie alimentară, economie rurală necesită un nivel corespunzător de instruire tehnică, economică și juridică, inclusiv expertiză în

tehnologii noi ale informației, pentru a răspunde cerințelor UE în domeniul fitosanitar, al standardelor de calitate și de mediu.

În contextul problemelor structurale specifice agriculturii românești nevoia de formare va fi abordată atât din punct de vedere cantitativ, prin asigurarea la nivel național a unui număr suficient de formatori, cât și calitativ, prin adaptarea tematicilor la nevoile specifice identificate, precum și prin asigurarea unor schimburi de experiență.

Pentru profesionalizarea educației și formării profesionale, trebuie să se finalizeze noi standarde pentru educație și formare profesională pentru toate ocupațiile din sectorul agricultură, creșterea calității prin practica adecvată și formatori cu experiență în agricultură.

➤ *M 5.1.2 Promovarea și sprijinirea învățământului profesional și tehnic agricol*

Elaborarea unei strategii de promovare și dezvoltare a învățământului profesional și tehnic agricol în România trebuie să constituie o prioritate – această inițiativă presupune inițierea de parteneriate interorganizaționale viabile între instituțiile din învățământ și actorii din piața muncii, urmărind:

- creșterea atractivității învățământului profesional și tehnic din agricultură și domenii conexe prin campanii extinse de informare în mediul rural, susținute de angajatori și instituții din mediul rural;
- anticiparea timpurie a nevoilor de pregătire a resurselor umane pentru sectorul agricol prin învățământul preuniversitar; în acest scop este necesară punerea la dispoziția sistemului de educație a tendințelor de dezvoltare a angajatorilor din agricultură în perspectiva anilor viitori;
- sprijinirea angajatorilor din agricultură pentru a se implica activ în desfășurarea stagiilor de pregătire practică a elevilor/studentilor (prin încheierea contractelor de pregătire practică cu unitățile de învățământ de profil), în formarea tutorilor de practică și în perfecționarea cadrelor didactice de specialitate;
- înregistrarea calificărilor din agricultură în Registrul Național al Calificărilor în concordanță cu Cadrul Național al Calificărilor și Cadrul European al Calificărilor- European Qualifications Framework și dezvoltarea de noi standarde pentru educație și formare profesională aferente calificărilor noi introduse sau celor vechi prin asumarea de competențe europene și implicarea comitetului sectorial;
- îmbunătățirea calității învățământului agricol cu accent pe pregătirea practică atât a profesorilor cât și a elevilor prin tutoriat activ pentru realizarea unei certificări relevante, credibile și obiective, a pregătirii elevilor;
- consolidarea cooperării transnaționale în domeniul învățământului agricol cu state membre ale Uniunii Europene pentru schimburi de bune practici și transfer de cunoștințe;

➤ *M 5.1.3 Consolidarea serviciilor de consultanță; Îmbunătățirea pregătirii profesionale a consultanților din sistemul public de consultanță*

În vederea întăririi actualei capacități de consultanță, atât în sensul asigurării unui nivel ridicat al pregătirii profesionale a consultanților, cât și în sensul implicării mai active a fermierilor în procesul decizional, se impune consolidarea sistemului de consultanță și de perfecționare profesională în domenii noi (vulnerabile): codul de bune practici agricole, normele de ecocondiționalitate în cadrul schemelor și măsurilor de sprijin pentru agricultori, norme agrotehnice pentru diminuarea efectelor schimbărilor climatice, energii regenerabile etc.

Consilierea publică gratuită se va concentra asupra nevoilor fermierilor vulnerabili și a locuitorilor din mediul rural cu venituri mici în timp ce asociațiile, organizațiile și fermierii cu dimensiuni ale fermelor mai mari vor trebui să asigure contravaloarea serviciilor prestate de către structurile teritoriale de consultanță.

Actualizarea competențelor personalului de consultanță, în special în ceea ce privește managementul proiectelor și implementarea acestora, contribuie la eficientizarea intervenției, cu scopul clar de a maximiza impactul serviciilor destinate fermierilor.

Serviciile teritoriale de asistență și consiliere își vor extinde acoperirea tematică, de la tehnologia de producție agricolă la prelucrare, planificare de afaceri și de marketing, inclusiv prin informare și diseminare. Un element de o importanță deosebită pentru succesul acestora va fi dezvoltarea capacității structurilor teritoriale de consultanță de a colabora și de a se integra cu componente de cercetare și formare, care sunt în legătură cu nevoile specifice de recrutare, selecție, evaluare și formare de personal.

Structurile de consultanță județene vor furniza servicii de consiliere, informare și formare profesională fermierilor pe tot parcursul vieții în conformitate cu noile cerințe și priorități PAC. Ponderea fermierilor ce beneficiază de instruire pe tot parcursul vieții trebuie să crească de la 30% în prezent la 60% în anul 2020 și la 90% în 2030. În paralel, va trebui să crească și numărul de consultanți raportat la numărul total de exploatații/ferme agricole care, în prezent este puternic disproporționat, revenind cca. 1400 exploatații la un consultant. La nivelul anului 2020, numărul de exploatații/ferme ce revin la un consultant va trebui să descrească până la cca. 860 ferme, urmând ca în anul 2030, descreșterea să ajungă la 400 de ferme pe un consultant, asigurându-se din acest punct de vedere o creștere treptată a eficienței serviciilor de consultanță. Spre comparație, în prezent, un consultant din statele europene cu agricultură avansată deservește 80 – 100 ferme, asigurându-se o eficiență superioară pentru serviciile acordate, nivel care se va putea atinge și în România atât ca urmare a creșterii numărului de consultanți (consolidarea sistemului) cât și prin reducerea numărului de exploatații agricole ca rezultat al măsurilor economice și al politicii aplicate. Procesul de consultanță poate fi îmbunătățit și prin cooperarea structurilor existente cu liceele agricole, utilizând baza materială și resursele umane ale acestora.

- ***P 5.2 Sistemul de cercetare agricolă nu funcționează eficient***

În ultimii 20 de ani, cercetarea agricolă românească a pierdut o mare parte din terenul agricol necesar atât experimentelor cât și producerii de material biologic, a beneficiat de fonduri din ce în ce mai reduse a.i. au fost diminuate investițiile, situație în care nu poate fi competitivă pe plan european.

Deși rețeaua de cercetare este relativ extinsă (60 de institute și centre de cercetare), care utilizează 30.000 ha și în cadrul căreia lucrează 530 de cercetători, sistemul de cercetare agricolă din România nu răspunde în totalitate nevoilor fermierilor. Fermierii beneficiază doar marginal de rezultatele cercetării, ca urmare a eforturilor și canalelor insuficiente de diseminare. Rețeaua de cercetare agricolă (atât economică cât și tehnică) trebuie modernizată și aliniată la viitoarele tendințe de dezvoltare. Problemele cercetării sunt: (i) subfinanțarea cronică (doar 11,7 milioane euro de la bugetul de stat, completat cu venituri proprii și granturi de cercetare); (ii) restructurarea care consumă foarte mult timp și procesul inadecvat de tranziție (lipsa unei legi-cadru în perioada 1990-2002, urmată de modificările ulterioare la legea cercetării) și apoi de o diminuare treptată a suprafețelor administrate de unitățile de cercetare – dezvoltare indispensabile activității de cercetare-dezvoltare-inovare și multiplicării materialului biologic, (iii) atractivitatea scăzută a profesiei de cercetător, care contribuie la o scădere constantă a numărului de cercetători.

➤ ***M 5.2 Sprijinirea investițiilor în cercetare, dezvoltare și inovare***

Prioritățile strategice pentru perioada 2020-2030 vizează reorganizarea sistemului de cercetare agricolă cu o bază mai sustenabilă din punct de vedere financiar și urmărirea unei mai bune integrări în rețelele europene de cercetare. Aceste eforturi vor fi aliniate cu angajamentele României asumate în Planul Național de Reformă (care traduce Strategia UE 2020 în priorități naționale) care prevede o finanțare de 2% din PIB (1% public +1% privat) pentru activitățile de cercetare.

MADR gestionează Planul sectorial de cercetare-dezvoltare din domeniul agricol și de dezvoltare rurală și are în vedere crearea propriului organism de cercetare agrar-economică aplicată.

Integrarea componentei de cercetare-dezvoltare-inovare are la bază o legătură funcțională între serviciile de consultanță și instituțiile de cercetare și activitatea de cercetare efectuată în universități. Această abordare este reciproc avantajoasă pentru părțile implicate, deoarece permite promovarea și susținerea cercetării solicitate de către fermieri, în timp ce structurile de cercetare se pot folosi de parteneriatele pentru transferul tehnologic. Acest lucru va fi corelat cu sistemul de extensie agricolă.

În procesul de elaborare a Strategiei Naționale CDI 2014-2020, bazat pe o largă consultare publică, au fost identificate următoarele zone de intervenție prioritare pentru cercetarea agricolă și de dezvoltare rurală:

- prima zonă este cea a **horticulturii**, pentru care microviziunea propusă a fost ca România să devină un important pol al inovării în cadrul parteneriatului european pentru inovare în domeniul agricol (PEI), prin valorificarea genofondului horticol autohton și utilizarea unor tehnologii durabile pe întreg lanțul producției horticole;

- a doua zonă vizează adaptarea sectorului de **zootehnie, medicină veterinară, pescuit și acvacultură**, la provocările sec. XXI prin generarea bazei tehnico-științifice necesare pentru rezolvarea provocărilor domeniului prin utilizarea eficientă a resurselor, securitatea alimentară, calitatea nutrițională și siguranța produselor animale, prin durabilitatea și conservarea mediului, bunăstării și sănătății animalelor.

- a treia zonă vizează dezvoltarea durabilă a **producției culturilor de câmp** adaptate impactului schimbărilor climatice globale prin inovarea tehnologică în valorificarea resurselor agricole, pedologice și climatice specifice arealelor agro-bio-ecologice ale României, inclusiv în scopul diversificării ofertei naționale de soiuri specifice climatului temperat excesiv, al creșterii competitivității internaționale, al adaptării la normele și piața UE.

- a patra zona este dezvoltarea cercetării în **domeniul agro-meteorologiei** pentru facilitarea adaptării agriculturii la schimbările climatice cu efect global. În acest context se impune și promovarea cercetării- dezvoltării în domeniul tehnologiilor neconvenționale și a tehnologiilor și echipamentelor pentru intervenții active în atmosferă.

- *P 5.3 Performanța administrației agricole trebuie îmbunătățită (administrația agricolă este fragmentată, are acces limitat la informații și date statistice coroborat cu o capacitate limitată de prelucrare și analiză, colaborarea interinstituțională este slab dezvoltată)*

Având în vedere:

-importanța administrației agricole, care este una dintre cele mai cuprinzătoare din întreg sistemul administrativ din România, cu un număr de peste 10.000 de angajați;

-faptul că gestionează 40% din fluxurile financiare totale pe care România le primește de la bugetul UE;

- faptul că asigură servicii pentru peste 3,8 milioane de fermieri^{xiii} (din care circa 1 milion sunt eligibili pentru plăți directe),

este evidentă nevoia unei administrații performante, cu o structură organizatorică centrală/regională/ locală adecvată, care să deservească eficient beneficiarii.

Până în prezent, la nivelul MADR au fost, per ansamblu, progrese tangibile, dar limitate, legate de folosirea tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC) pentru a îmbunătăți performanțele sectorului agroalimentar. Mai multe investiții în aplicații, realizate în ultimii ani (de ex. Sistemul de informare pentru piața agricolă și alimentară -SIPPAA și Sistemul de informare, management al riscului și avertizare -SMIGRA) au avut drept rezultat doar implementarea și utilizarea parțială, ca urmare a frecventelor probleme de natură organizațională și a alocării de resurse insuficiente (buget, personal și instruire) pentru menținerea sistemelor în funcțiune și pentru actualizarea acestora. Nu există o platformă integrată TIC care să furnizeze rapid și fiabil datele necesare pentru fundamentarea politicilor agroalimentare, iar costurile legate de accesarea datelor de sector cresc și mai mult atunci când este necesară efectuarea unui schimb între agenții. Sistemul

Integrat de Administrare și Control (IACS) și Rețeaua de date contabile ale fermelor din UE (RICA) sunt platforme moderne și cuprinzătoare, cu o capacitate extraordinară de stocare de date utilizate pentru analiza politicilor, dar nu sunt concepute să fie exhaustive; acestea sunt în primul rând o platformă de sprijin și de gestionare a implementării PAC. Ca rezultat, seturi de date mai mari (cum ar fi monitorizarea prețurilor, industria alimentară, micii fermieri care nu beneficiază de plăți în cadrul PAC etc.), care sunt necesare pentru a fundamenta deciziile legate de politici, nu sunt încă incluse într-un sistem integrat de TIC.

Îndeplinirea obiectivelor MADR necesită măsuri și acțiuni care nu se află în sfera de reglementare proprie, astfel:

(1) *politicile funciare* includ cadastrul (aflat în sfera de competență a ANCPI, care este în subordinea MDRAP), iar modificările/soluțiile legale pot inversa procesul de fragmentare funciară, ca un efect al Codului civil^{xiv};

(2) creșterea standardului de viață în mediul rural presupune măsuri de *securitate socială* (aflate în sfera de competență a MMFPSPV), acces la servicii de sănătate (aflate în sfera de competență a Ministerului Sănătății);

(3) *educația și cercetare în agricultură* (care necesită o acțiune concertată cu MECS);

(4) *economia agroalimentară informală*, printr-o acțiune concertată privind impozitarea (în sfera de competență a MFP) și activitatea de pe piața ilegală (în sfera de competență a MAI).

Primele două sunt strâns legate de îndeplinirea nevoilor de restructurare din sectorul agroalimentar, cea de-a treia este esențială pentru atenuarea diferențelor actuale legate de cunoaștere, iar cea din urmă este importantă pentru limitarea economiei informale, creșterea integrării pe piață și creșterea veniturilor bugetare.

➤ **M 5.3.1 Implementarea unei arhitecturi de informații integrată (TIC) în cadrul administrației agricole**

Până în 2020, MADR va implementa o arhitectură integrată de tehnologie a informației și comunicațiilor (TIC), pentru a sprijini operațiunile la nivel central și la nivelul structurilor sale teritoriale, precum și pentru a permite schimbul de informații cu instituțiile din subordine/coordonare, alte agenții guvernamentale și instituții ale UE. MADR, ca multe alte organizații din sectorul public și privat, se va baza tot mai mult pe tehnologia informației pentru o mai mare eficiență și eficacitate. În afară de concentrarea informațiilor din sectorul agroalimentar, într-un singur antrepozit de date, noua arhitectură TIC va fi integrată și va asigura coeziunea cu fluxurile de date și necesitățile legate de raportare, date bugetare și evaluarea performanței. Arhitectura TIC nu se limitează la tehnologiile necesare pentru a facilita colectarea de date, prelucrarea și raportarea activităților și activelor MADR. Stabilirea cadrului instituțional necesar pentru susținerea acestor investiții include dezvoltarea structurii de guvernare pentru adoptarea de decizii cu privire la investițiile TIC, resursele financiare și umane adecvate pentru menținerea acestor investiții, politici și proceduri pentru ghidarea utilizării tehnologiilor TIC și schimbarea activităților de management.

➤ **M 5.3.2 Îmbunătățirea performanței administrației agricole, consolidarea parteneriatelor cu alte instituții guvernamentale**

MADR și-a propus ca până în anii 2020-2030, să dețină un sistem funcțional de formulare a politicilor publice, să-și asume responsabilități instituționale clare și o bază de cunoștințe mai solidă pentru adoptarea deciziilor. În acest context, este necesară consolidarea capacităților și expertizei personalului din administrația agricolă:

- pentru creșterea capacității administrative în domenii precum: analiză economică, econometrie, planificare strategică, monitorizarea și evaluarea politicilor publice, sistemul de control intern, o mai bună reglementare (better regulation), relații internaționale-politică internațională și diplomație, proceduri specifice activităților UE (procese legislative, tehnici de negociere, conciliere, comunicare etc.)

- pentru creșterea expertizei tehnice în domenii precum: politici agricole europene/mondiale, agricultură biodinamică, agroecologie sistemică, măsuri de agromediu, biotehnologii aplicate, alimente inteligente etc. Pentru atingerea acestui deziderat, angajații din administrația agricolă trebuie să participe la cursuri, seminarii, schimburi de experiență, programe de master/ doctorat, intership-uri, stagii de pregătire etc. organizate în țară sau străinătate.

De asemenea, MADR va încheia parteneriate cu ministerele de resort și agențiile naționale, în urma unei abordări prioritare clare, de exemplu²:

(i) *Parteneriat strategic pe termen lung cu MDRAP* pentru implementarea Programului Național de Dezvoltare Locală prin intermediul căruia sunt finanțate lucrări de realizare/extindere/reabilitare/modernizare sisteme de alimentare cu apă, de tratare a apei, de canalizare, stații de epurare, drumuri județene și comunale, școli și unități sanitare etc. și cu *ANCPI* pentru a înregistra în sistemul integrat de cadastru și carte funciară imobilele având categoria de folosință agricolă. Finalizarea necesită pe lângă coordonarea coerentă și eficientă, un important sprijin financiar.

(ii) *Parteneriat mai strâns cu MECS* care să aibă un impact direct asupra sporirii capacității și performanței din cercetare și cu Centrul Național pentru Învățământ Profesional și Tehnic (CNDIPT) care să permită o corelare mai bună a programelor de pregătire prin unitățile de învățământ cu profil agricol, cu nevoile pieței forței de muncă în domeniu.

Rezultatele acestei colaborări sunt importante nu numai pentru modernizarea sectorului, ci și pentru calitatea gestionării și formulării viitoare a politicilor publice și strategice. Parteneriatul trebuie extins pentru a acoperi îndeosebi cerințele din învățământul tehnic și profesional agricol pentru formarea competențelor solicitate de angajatori în vederea corelării cererii și ofertei de forță de muncă, respectiv inserția în piața muncii a absolvenților. Este necesară realizarea de parteneriate cu liceele agricole și cu școlile de profil din sistemul de învățământ profesional și tehnic, ca și implicarea comitetului sectorial și a angajatorilor în stabilirea competențelor necesare viitorilor fermieri. Baza programelor de formare profesională trebuie să fie însușirea competențelor cerute de piața muncii;

(iii) *Parteneriat cu MMFPSPV și cu MFP* cu scopul de a oferi o opțiune corectă de ieșire din sector și de integrare cu sistemul de pensii;

(iv) *Parteneriate cu MFP și cu MAI*, cu scopul de a reduce activitățile ilegale de pe piețele agroalimentare. Aceste parteneriate ar trebui să abordeze probleme precum evaziunea fiscală și alte activități ilegale, cum ar fi comercializarea ilicită a produselor agricole; în cadrul procesului de combatere a fraudei fiscale, vor fi consolidate instrumentele de detectare a acestora prin obținerea de informații rapide și exacte despre evaziune, optimizarea utilizării acestor informații și îmbunătățirea posibilității de a acționa împotriva evaziuniștilor.

(v) În același timp, *un parteneriat puternic cu MFP* va garanta faptul că politica de impozitare răspunde abordării duale a sectorului agricol;

(vi) Încheierea unor parteneriate interorganizaționale între unitățile de învățământ, organizațiile profesionale și interprofesionale recunoscute, integrate pe filiere de produs, autorități și grupuri de acțiune locală (GAL), inclusiv Comitetul sectorial agricultură, piscicultură și pescuit, prin care se pot sprijini inițiativele de responsabilitate socială în domeniul educației și formării profesionale din agricultură și dezvoltare rurală (de exemplu, burse, campanii de conștientizare pe diferite teme, etc). În plus, eforturile conjugate cu cele ale *MMAP* trebuie să continue să se concentreze asupra unor soluții pentru producătorii agricoli aflați în zone NATURA 2000, precum și asupra punerii în aplicare a Directivei-cadru privind apa și a impactului acestora asupra irigațiilor.

▪ Indicators de realizare

Indicator	Valoare de referință (2013)	Țintă 2020	Țintă 2030
<i>Procent absolvenți de formare profesională continuă din total înscriși</i>	35%	50%	65%

² Lista nu este exhaustivă

<i>Procent absolvenți de învățământ agricol și domenii conexe (industrie alimentară, agroaturism, piscicultură și pescuit, etc.) angajați în piața muncii</i>	<i>-20% în ferme familiale -10% în alte ferme agricole -70% neocupați în primii 2 ani după absolvire</i>	35% 20% 45%	40% 25% 35%
<i>Procent fermieri care beneficiază de consiliere, informare și formare profesională</i>	50%	80%	99%
<i>Procent arhitectura TIC operațională</i>	30%	80%	98%
<i>Cheltuieli de CDI în agricultură^{*)} (GERD și BERD) -milioane lei</i>	52,8 ^{*)}	700,0 ^{**)}	1000,0 ^{**)}
<i>Sistem de cercetare public în agricultură reorganizat (nr.unități)</i>	60	50	40
<i>Parteneriate strategice încheiate cu alte instituții publice cheie</i>	5	25	+
<i>Procent personal din administrația agricolă implicat în activități de învățare, formare, etc</i>	45	75	90

^{*)}fonduri de la MADR ^{**)} necesar

IV. Implicații financiare - utilizarea eficientă și eficace a resurselor

Aderarea la UE a adus cu sine oportunități financiare deosebite pentru sectorul agroalimentar din România. În cadrul ciclului de programare 2007-2013, România a avut dreptul să primească aproximativ 14 miliarde de euro de la bugetul UE prin PAC. Spre deosebire de majoritatea statelor membre care au aderat anterior, în care plățile aferente Pilonului 1 au reprezentat în medie 75-80% din totalul fondurilor alocate prin PAC, în România, la fel ca și în alte noi state membre, fondurile alocate prin Pilonul 2 au avut cea mai mare pondere, respectiv 60%. O adevărată provocare pentru România a fost utilizarea și absorbția eficientă a acestor fonduri. În pofida dificultăților inițiale, absorbția acestor fonduri s-a accelerat în mod semnificativ în ultimii ani, iar România a asigurat cofinanțarea publică necesară.

În perioada 2011-2014 bugetul pentru agricultură și dezvoltare rurală (ADR) a înregistrat o creștere constantă. Măsura a fost dictată, în parte, de necesitatea de a îndeplini cerințele de cofinanțare ale politicii agricole comune pentru programul de dezvoltare rurală.

Tabel 3: Evoluția bugetului din fonduri naționale și europene în perioada 2011-2014(mil. euro)

SPECIFICARE	2011	2012	2013	2014
Total buget ADR*	3165	3195	3668	3929
d.c. total buget de stat MADR**	1285	1209	1021	833

Sursa: MADR

*Sume reprezentând subvenții acordate producătorilor agricoli, plăți naționale directe complementare (PNDC, actuale ajutoare naționale tranzitorii-ANT), contribuția națională la programele de finanțare din FEAGA, FEADR, FSE, FEP precum și contribuția externă nerambursabilă din partea UE la aceste fonduri.

** fără contribuția externă nerambursabilă din partea UE.

Din tabelul 5 se poate observa contribuția crescândă a fondurilor nerambursabile europene la măsurile de sprijin financiar destinate fermierilor precum și reducerea efortului bugetar al statului, tendințe conforme cu prevederile PAC.

Pentru perioada 2015-2020, nivelul fondurilor disponibile prin PAC în România va fi de circa 19 miliarde de euro, conform situației prezentate în Tabelul 4.

Tabel 4 : Alocările financiare PAC din România în perioada 2015-2020 (milioane euro)

An	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Total
Pilonul 1, FEAGA-plăți directe	1600,0	1772,5	1801,3	1872,8	1903,2	1903,2	10853,0
Pilonul 2, FEADR	1723,3	1751,6	1186,5	1184,7	1141,9	1139,9	8127,9
Total	3323,3	3524,1	2987,8	3057,5	3045,1	3043,1	18980,9

Sursa: R(UE)1305/2013 anexa I și R(UE) 1307/2013 anexa III, cu modificările și completările ulterioare

Impactul asupra bugetului de stat privind acordarea ANT pe perioada 2014-2020 este descrescător, așa cum este prezentat în simularea din Tabelul 5.

Tabel 5 : Sprijin din bugetul național pentru ANT în perioada 2014-2020

nivel maxim (milioane euro)

An	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Total
% față de 2013		0,8	0,75	0,7	0,65	0,6	0,55	0,5	
ANT Vegetal	175,3	140,2	131,5	122,7	114	105,2	96,4	87,7	797,7
ANT Zootehnie	270,8	216,7	203,2	189,6	176,1	162,5	149,0	135,4	1232,5

Estimare conform art. 37 alin.(3) al R(UE) 1307/2013, cu modificările și completările ulterioare

Sumele avute în vedere a se asigura din bugetul de stat se încadrează în plafoanele bugetare aprobate pe anii următori, în conformitate cu obiectivele și prioritățile specificate în strategia fiscal-bugetară.

Pentru domeniile incluse în Politica Agricolă Comună există oportunități de finanțare, preocuparea esențială pentru viitor este punerea în aplicare eficientă a acestora, prin selectarea optimă a politicilor și prin structuri instituționale bine articulate. România a adoptat decizii strategice cu privire la utilizarea fondurilor PAC 2014-2020 pentru urmărirea eficientă a priorităților de bază pentru sectorul agroalimentar. În plus, și în special cu privire la viitorul PNDR, se simplifică procesele și procedurile de aplicare pentru a reduce costurile în timpul pregătirii, depunerii și procesării cererilor de finanțare și a cererilor de rambursare, și se asigură selectivitatea și coerența în procesul de definire/conturare pentru a mări eficiența programelor de sprijin cu privire la abordarea problemelor specifice de dezvoltare a sectorului.

La fel de important este și faptul că există multe domenii de politici de o importanță capitală și cu un impact deosebit asupra agriculturii și zonelor rurale care nu sunt finanțate prin bugetul MADR sau care necesită stabilirea unei complementarități eficiente între resursele și politicile gestionate de către MADR și cele gestionate de alte instituții guvernamentale (de exemplu infrastructura din mediul rural, cu un impact semnificativ asupra calității vieții în zonele rurale). Aceste provocări sunt abordate printr-o planificare instituțională strategică pe termen mediu și lung – care trebuie să permită planificarea și stabilirea costurilor schimbărilor instituționale prevăzute - precum și prin parteneriate interinstituționale consolidate, pentru priorități transversale care trebuie să fie aprobate și finanțate la nivel guvernamental.

Importanța capitală a înregistrării imobilelor din mediul rural în evidențele de cadastru și carte funciară a determinat ANCPI să inițieze procedura de obținere a fondurilor europene pentru Proiectul privind înregistrarea sistematică a proprietăților în zonele rurale ale României. Obiectivul tematic al cadastrului rural este inclus în Acordul de Parteneriat al României cu UE și face parte din Programul Operațional Regional 2014-2020, Axa prioritară 11, fiindu-i alocat un buget de aproximativ 265 milioane euro.

MADR va beneficia de pe urma tranziției către un buget bazat pe programe, atât din perspectiva domeniilor de politică incluse în PAC și din afara domeniului de aplicare al acestuia, cât și pentru urmărirea priorităților reformei instituționale. Aceasta va fi utilă pentru o mai bună formulare a obiectivelor sectoriale generale, a planurilor de acțiune corespunzătoare și a resurselor care trebuie alocate.

România va identifica în mod clar și va acorda prioritate, pe fiecare domeniu de politică publică, echilibrului adecvat între resursele publice și cele private care trebuie să contribuie la dezvoltarea sectorului. De exemplu, investițiile străine directe vor veni în completarea fondurilor publice ale UE și a celor naționale sub aspectul dezvoltării și modernizării unităților de depozitare și procesare, în vederea creșterii competitivității economice a produselor agricole românești și a compensării deficitului actual de pe piața internă (dominată de produse importate caracterizate de valoare adăugată ridicată). Pe termen lung, aceasta va conduce la o sporire a valorii adăugate a producției și la o creștere semnificativă a exporturilor de produse agroalimentare pe piețele UE și pe cele internaționale.

În anexa 2 se regăsește proiecția strategică a bugetului, care rezumă prioritățile principale, identifică programele-cheie și propune sursele de finanțare.

V. Implementare, monitorizare, evaluare

Viziunea, strategia pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar și a spațiului rural pentru orizontul 2020/2030 sunt îndrăznețe și de durată - succesul constă în angajamentul și implicarea adecvată a autorităților și a părților interesate în gestionarea resurselor. MADR va coordona eforturile tuturor instituțiilor responsabile și a mediului privat implicat în activități și servicii agroalimentare și conexe pentru a fi asigurate și promovate programe integrate, cu finanțare națională, parteneriat public-privat și surse externe, în domeniul agroalimentar și al coeziunii sociale, respectiv al dezvoltării regionale, cu implicații pozitive în ceea ce privește creșterea nivelului de trai și dezvoltarea de servicii non-agricole în spațiul rural.

Politica agroalimentară declarată în această strategie este corelată cu obiectivele relevante din cadrul politicilor sectoriale din domeniul mediului, schimbărilor climatice, sănătății și siguranței alimentare, cercetării și inovării, dezvoltării regionale și social.

Implementare - o condiție importantă pentru îndeplinirea obiectivelor stabilite vizează implicarea și angajamentul părților interesate pe tot parcursul procesului de implementare și monitorizare a programelor aferente. Este nevoie ca documentele strategice și programatice subsidiare să respecte direcțiile strategice și obiectivele stabilite și asumate de un public interesat cât mai larg (fermieri, procesatori, traderi și asociații active în agricultură, organizații ale societății civile, partide politice parlamentare). Direcțiile strategice vor fi concretizate prin planuri și proiecte complementare a căror sinteză se va regăsi în *Planul strategic instituțional al MADR* (document de planificare strategică întocmit pentru cicluri succesive de câte 4 ani), aprobat prin Ordin al ministrului agriculturii și dezvoltării rurale și care va fi operaționalizat prin intermediul alocărilor bugetare proprii și atrase.

Monitorizare, evaluare - *Planul strategic instituțional al MADR* va fi monitorizat semestrial, evaluat anual și adaptat, în concordanță cu evoluția PAC, contextul politicilor naționale și internaționale. MADR are în dezvoltare o aplicație IT care va facilita procedura de monitorizare. Succesul *Strategiei* este determinat, în mare parte, de o abordare corectă a etapelor de monitorizare și evaluare a implementării acesteia. În acest sens, în maximum 6 luni de la aprobarea prezentei *Strategii*, va fi elaborată *metodologia de monitorizare și evaluare* care va defini aspecte precum: nivelul de monitorizare, periodicitatea, formele și instrumentele de monitorizare, metodele și sursele de colectare a informațiilor, standardizarea rapoartelor și periodicitatea elaborării acestora (corelarea și interdependența rapoartelor de monitorizare și evaluare), indicatori și ponderea acestora, riscuri (potențiali factori interni și externi care pot genera efecte negative), mecanisme de colaborare și coordonare interinstituționale, calendarul activităților și responsabilitățile în procesul de monitorizare și de evaluare, măsuri post monitorizare și evaluare.

În acest context, dezvoltarea capacității interne a MADR în domeniul monitorizării și evaluării constituie o prioritate (la această dată aceste servicii fiind, în mare parte, externalizate) pentru a determina nivelul de atingere a viziunii asumate, pentru a interpreta și identifica rolul politicilor agroalimentare în tabloul socio-economic al României, pentru a fi realizate analize integrate a politicilor naționale și internaționale.

Strategia, în urma procedurilor de evaluare, va fi adaptată periodic, pentru a putea răspunde problematicilor generate de evoluția contextului național și a celui internațional sub aspect geopolitic, al provocărilor economico-financiare, sociale și de mediu.

Anexa 1: Analiza SWOT a sectorului agroalimentar și de dezvoltare rurală din România

<i>VIZIUNE: România va avea un sector agroalimentar durabil și competitiv, centrat pe exportul de produse cu valoare adăugată înaltă, rezistent la provocările globale, care asigură bunăstare și condiții de viață în mediul rural apropiate cu cele din mediul urban</i>					
PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI	OBIECTIVUL STRATEGIC	ȚINTA
Zone agricole semnificativ de mari, cu o pondere ridicată de terenuri arabile Potențial ridicat pentru diversificarea culturilor Gamă largă de produse tradiționale	Productivitate scăzută, cu mult sub potențialul real, în special în sectorul zootehnic Acces scăzut la capital și la credite Ferme mici și mijlocii, cu un nivel scăzut de inputuri utilizate (îngrășăminte și produse de protecția plantelor) echipamente și o bază genetică învechită Lanț de aprovizionare neorganizat (distanță mare de la fermă la piață) Lipsa infrastructurii de marketing și de prelucrare care conduce la un nivel scăzut al veniturilor Canale de marketing nepotrivite pentru fermele mici Deficit agroalimentar important, cauzat de importuri de produse cu	Creșterea cererii de produse agroalimentare Producția bio/ecologică are perspective favorabile de dezvoltare Cererea în creștere de produse locale și regionale de calitate Expunerea la piețele globale (portul Constanța), legături fluviale cu principalele țări UE (Dunărea)	Absorbție insuficientă a fondurilor UE Instabilitate politică Concurență străină (inclusiv pentru produsele ecologice) Lipsa investițiilor și perioada lungă de implementare a proiectelor necesare pentru modernizarea infrastructurii rurale	Creșterea gradului de acoperire a consumului de alimente din producția internă și redobândirea statutului de exportator agroalimentar net, în concordanță cu potențialul de producție sectorial și ca răspuns la cererea crescândă de alimente la nivel mondial	Menținerea soldului pozitiv al balanței comerciale agroalimentare

	valoare adăugată ridicată și de exporturi de materii prime (cereale, plante oleaginoase, etc.)				
Zone extinse cu condiții bune (cernoziomuri) pentru producția agricolă Forță de muncă disponibilă pe plan local Mare diversitate a resurselor naturale și a produselor locale	Teren agricol extrem de fragmentat și disfuncționalități grave pe piața terenurilor Pondere ridicată a exploatațiilor fără personalitate juridică Lipsa unui sistem de cadastru funcțional și costuri ridicate pentru înregistrarea terenurilor Numărul mare de fermieri care nu sunt eligibili pentru asistență prin Pilonul 1 Ponderea ridicată de ferme de subzistență și semi-subzistență Transferul lent al terenurilor către tineri și noii fermieri Servicii publice de consultanță-insuficiente Numărul mic de organizații de producători	PAC 2014 – 2020 mai flexibilă pentru diversitatea UE-28 care oferă un cadru adecvat pentru a continua restructurarea și investițiile Posibilitatea de a utiliza fondurile structurale și de investiții europene pentru un sistem național de cadastru Facilități de marketing pentru grupurile de producători și pentru asociațiile de producători	Migrația populației tinere și calificate din mediul rural în mediul urban Riscul de depopulare a zonelor rurale Competențe și cunoștințe neactualizate ale personalului din administrația agricolă	Accelerarea tranziției structurale spre o agricultură viabilă economic în paralel cu aplicarea practicilor agricole prietenoase cu mediul și reducerea treptată a forței de muncă din agricultură	Exploatațiile viabile economic lucrează cel puțin 90% din totalul terenurilor agricole
Sol fertil și condiții climatice favorabile	Scăderea calității solului Gradul scăzut de utilizare și starea necorespunzătoare a	Reorientarea PAC către problematica înverzirii Pătrunderea în masă a	Schimbările climatice accelerate și apariția frecventă a dezastrelor	Limitarea amprentei de carbon a agriculturii, promovarea	Amprenta de carbon a agriculturii este limitată la 20.000 Gg CO ₂ echivalent anual

Resurse satisfăcătoare de apă Ponderea relativ mare a pădurilor în SAU Gamă largă de surse regenerabile de energie Mediu natural divers	sistemelor de irigații Vulnerabilitate ridicată a agriculturii la riscuri naturale (eroziunea solului, alunecări de teren, secetă, grindină, îngheț, inundații) Potențial neexploatat al sectorului forestier Scăderea bio-diversității în mediul rural Nivelul scăzut al agriculturii ecologice	practicilor moderne de gestionare a terenurilor agricole prin cercetare/inovare și extensie Pătrunderea în masă a practicilor moderne de management a apelor prin cercetare și extensie Dezvoltarea și/sau utilizarea de specii rezistente la schimbările climatice Creșterea resurselor de energie regenerabilă din agricultură Consolidarea capacităților forestiere (infrastructură și prelucrare) Managementul durabil al resurselor	naturale și a condițiilor meteorologice nefavorabile Gestionarea necorespunzătoare a calamităților naturale Calamități naturale și creșterea gradului de eroziune a solului în urma defrișărilor Reducerea alimentării cu apă din cauza schimbărilor climatice Creșterea temperaturii și modificarea modelelor de precipitații Gestionarea defectuoasă a practicilor de producție agricolă, care au drept rezultat o creștere a nivelului poluării Scăderea biodiversității	agriculturii ecologice și a celei rezistente la schimbările climatice, managementul adecvat al apei și încurajarea producției de energie regenerabilă	Pondere de 90% din infrastructura viabilă și marginal viabilă de irigații este repusă în funcțiune
Ponderea ridicată a zonelor rurale Patrimoniul rural bogat	Fortă de muncă numeroasă, dar cu productivitate scăzută Îmbătrânirea populației cu un nivel scăzut de	Posibilități de dezvoltare a agroturismului bazat pe agricultura extensivă	Reducerea posibilităților de angajare în agricultură Depopularea satelor	Îmbunătățirea standardelor de viață în zonele rurale, asigurarea	Diferențele între mediul rural și cel urban sub aspectul veniturilor urbane sunt reduse cu 50%

(tradiții, natură, arhitectură tradițională) Mobilitate internă a forței de muncă din mediul rural Atitudine pozitivă față de micii întreprinzători	educație Rate ridicate ale șomajului în rândul tinerilor Infrastructura fizică de proastă calitate în mediul rural Inițiative slabe de dezvoltare locală Venit mediu scăzut (sărăcie) Infrastructura rurală generală și de bază de proastă calitate (drumuri, servicii de alimentare cu apă potabilă, centralizarea și epurarea apelor uzate /tratarea deșeurilor, rețele de bandă largă, energie și gaz)	Diversificarea economiei rurale creează locuri de muncă în afara sectorului agriculturii Crearea de locuri de muncă în mediul rural, prin pătrunderea întreprinderilor cu capital străin (producători, servicii, etc.) Salariul mediu în mediul rural crește datorită creșterii economice Posibilitatea de a folosi remitențele pentru investiții Intensificarea agroturismului Apariția micilor întreprinzători agricoli tineri	din cauza migrării și îmbătrânirea populației Intensificarea diferențelor între mediul urban și cel rural sub aspectul veniturilor Creșterea nivelului sărăciei și al exclușiunii sociale în zonele rurale	infrastructurii și a serviciilor de bază comparabile cu cele din zonele urbane, reducerea diferențelor de venituri rurale dintre România și media UE	Accesul populației din mediul rural la servicii/infrastructuri de bază este egal cu cel puțin 80% din nivelurile de acces din mediul urban înregistrat la nivel european

Anexa 2 Obiective strategice și surse de finanțare

Priorități strategice	Sursa(sursele) de finanțare					
	FEGA	FEADR	MADR	Alte fonduri	Alte instituții/agenții guvernamentale *	Finanțare privată**
Viziune sectorială: România va avea un sector agroalimentar durabil și competitiv, centrat pe exportul de produse cu valoare adăugată înaltă, rezistent la provocările globale, care asigură bunăstare și condiții de viață în mediul rural apropiate cu cele din mediul urban						
Obiectivul strategic 1: Accelerarea tranziției structurale spre o agricultură viabilă economic în paralel cu aplicarea practicilor agricole prietenoase cu mediul și reducerea treptată a forței de muncă din agricultură.	X	X	X		X	X
Obiectivul strategic 2: Creșterea gradului de acoperire a consumului de alimente din producția internă și redobândirea statutului de exportator agroalimentar net, în concordanță cu potențialul de producție sectorial și ca răspuns la cererea crescândă de alimente la nivel mondial		X	X		X	X
Obiectivul strategic 3: Limitarea amprentei de carbon a agriculturii, promovarea agriculturii ecologice și a celei rezistente la schimbările climatice, managementul adecvat al apei și încurajarea producției de energie regenerabilă		X	X	X	X	X

Priorități strategice	Sursa(sursele) de finanțare					
	FEGA	FEADR	MADR	Alte fonduri	Alte instituții/agenții guvernamentale *	Finanțare privată**
Obiectivul strategic 4: Îmbunătățirea standardelor de viață în zonele rurale, asigurarea infrastructurii și a serviciilor de bază comparabile cu cele din zonele urbane, reducerea diferențelor de venituri rurale dintre România și media UE		X	X	X	X	X
Obiectivul transversal 5: Dezvoltarea parteneriatelor pentru educație/consultanță, TIC, CDI și îmbunătățirea performanței administrației agricole ca fundament pentru o agricultură competitivă, bazată pe cunoaștere		X	X	X	X	

Nota

* Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Banca Europeană pentru Investiții etc.

** - inclusiv beneficiarii de co-finanțări pentru programe cofinanțate de UE

Anexa 3: Glosar și definiția principalilor indicatori

Forța de muncă în agricultură/contribuția în muncă: acoperă toate persoanele - atât angajații, cât și liber profesioniști – care oferă o muncă salariată sau non-salariată pentru unitățile rezidente care desfășoară activități caracteristice (activități agricole și activități secundare neagricole) industriei agricole din domeniul CEA (conturile economice pentru agricultură și silvicultură). Toate persoanele care au vârsta de pensionare și care continuă să lucreze pe exploatație sunt incluse în această categorie. Persoanele care nu au terminat școala nu sunt incluse în această categorie;

Exploatație agricolă: o singură unitate, atât punct de vedere tehnic și economic, care are o singură conducere și care desfășoară activități agricole menționate în Anexa I pe teritoriul economic al Uniunii Europene, fie ca activitate principală sau secundară (Regulamentul (CE) nr 1166 / 2008);

Venit agricol: cuprinde veniturile generate de activitățile agricole (precum și activități non-agricole secundare neseparabile), în cursul unei perioade contabile, chiar dacă, în anumite cazuri, veniturile corespunzătoare nu vor fi primite până la o dată ulterioară. Prin urmare, nu constituie venitul primit efectiv în cursul perioadei contabile. Mai mult decât atât, acesta nu trebuie să fie confundat cu venitul total al unei gospodării agricole deoarece nu cuprinde venituri din alte surse (activități neagricole, salarii, prestații sociale, venituri din proprietate);

Ferme viabile din punct de vedere economic care operează un anumit procent din suprafața agricolă utilizată [indicator pentru obiectivul strategic nr. 1]: Indicatorul se calculează ca un raport, în procente, între suprafața agricolă utilizată (în ha) operată de către exploatațiile agricole care generează mai mult de 2.000 de euro de producție standard și totalul suprafeței agricole utilizate (în ha) a țării în orice an dat. Suprafața agricolă utilizată, exploatația agricolă și producția standard sunt definite în acest glosar. Sursa datelor este Eurostat.

Producția standard a fost selectată ca un indicator al dimensiunii economice a exploatațiilor agricole și ca un element pentru viabilitatea lor economică. Dimensiune economică este folosită ca un criteriu practic și acceptat pentru determinarea tipologiei agricole (Regulamentul Comisiei (CE) nr. 1242/2008 și modificările ulterioare) și, în special, pentru a distinge fermele comerciale în cadrul UE. Potrivit Rețelei de Informații Contabile Agricole (RICA), "o fermă comercială este definită ca o fermă care este suficient de mare pentru a asigura o activitate principală pentru fermier și un nivel de venituri suficiente pentru a sprijini familia lui sau a ei. În termeni practici, în scopul de a fi clasificată drept comercială, o fermă trebuie să depășească o dimensiune economică minimă. Cu toate acestea, din cauza diverselor structuri agricole din Uniunea Europeană, pentru fiecare stat membru este stabilit un prag diferit. În consecință, setul de ferme care constituie domeniul RICA de observație într-o anumită țară este reprezentată de acele exploatații agricole supravegheate de FSS [Ancheta Structurală a Fermelor] cu o dimensiune economică mai mare decât pragul stabilit pentru această țară ". România a stabilit acest prag la 2.000 de euro de producție standard.

Balanța comercială agroalimentară [indicator pentru obiectivul strategic nr. 2]: Indicatorul este calculat ca diferența dintre exporturile anuale agro-alimentare (FOB) și importurile (CIF), în milioane de euro, în funcție de clasificarea produselor după activități (CPA 2008). Produsele agricole primare includ agricultură, vânătoare, silvicultură, exploatare forestieră, pescuit și acvacultură, corespunzătoare codurilor CPA 01, 02, 03. Alimentele procesate sunt produse alimentare, băuturi și produse din tutun care corespund codurilor CPA 10 +11 +12. Împreună,

produsele agricole primare și alimentele procesate sunt produse agro - alimentare. Sursa datelor este Institutul Național de Statistică din România.

Suprafața viabilă pentru irigații [utilizată pt calcularea indicatorului pentru obiectivul strategic nr. 3]: pentru care raportul beneficiu/cost este supraunitar atât economic cât și financiar.

Suprafața marginal viabilă pentru irigații [utilizată pt calcularea indicatorului pentru obiectivul strategic nr. 3]: pentru care raportul beneficiu/cost este supraunitar economic și subunitar financiar.

Grupurile operaționale [pentru calcularea indicatorului aferent obiectivului strategic nr. 4]: fac parte din Parteneriatul European pentru Invoare (PEI) privind productivitatea și durabilitatea agriculturii. Acestea sunt înființate de părți interesate precum fermieri, cercetători, consultanți și întreprinderi implicate în sectorul agroalimentar, relevante pentru îndeplinirea obiectivelor PEI (conf. *Regulamentul 1306/2013, Articolul 56*)

Unitatea anuală de muncă: Timpul de muncă anual total al persoanelor ocupate în agricultură este transformată în "unități anuale de muncă" (UAM). Un UAM este considerat a fi numărul minim de ore pe an prevăzute în acordurile colective naționale. Dacă numărul de ore nu este prevăzut în aceste acorduri, 2200 de ore sunt luate ca bază pentru o UAM până la sondajul din 1987. Pentru sondajele ulterioare, UAM se bazează pe 1800 de ore de muncă pe an;

Formarea de bază în agricultură: Orice curs de formare încheiat la un colegiu agricol general și/sau o instituție specializată în anumite discipline (inclusiv horticultură, viticultură, silvicultură, piscicultură, științe veterinare, tehnologie agricolă și discipline conexe). Ucenicia agricolă încheiată se consideră de asemenea pregătire de bază;

Biodiversitate: variabilitatea organismelor vii din toate sursele, inclusiv a ecosistemelor acvatice terestre, marine și alte complexe ecologice din care acestea fac parte; această variabilitatea poate include diversitatea din cadrul speciilor, între specii și a ecosistemelor;

Biomasă: fracțiunea biodegradabilă a produselor, deșeurilor și reziduurilor de origine biologică din agricultură (inclusiv substanțe vegetale și animale), silvicultură și industriile conexe, inclusiv pescuitul și acvacultură, precum și fracțiunea biodegradabilă a deșeurilor industriale și municipale, codificate conform prevederilor legale;

Biocarburant: combustibil lichid sau gazos pentru transport, produs din biomasă. Cel puțin produsele enumerate mai jos sunt considerate biocombustibili: bioetanol, biodiesel, biogaz, biometanol, biodimetiler, bio-ETBE, bio-MTBE, biocombustibili sintetici, biohidrogen, ulei vegetal pur;

Ampranta de carbon a agriculturii: Indicatorul se calculează ca fiind cantitatea de emisii anuale de gaze cu efect de seră, în Gg CO₂ echivalent, generate de sectorul agricol. Metodologia de calcul este stabilit în detaliu în Inventarul de Gaze cu Efect de Seră din România 1989-2011, publicat de Ministerul Mediului și Schimbărilor Climatice. Acesta este, de asemenea, sursa datelor.

Organism modificat genetic: Organism în care materialul genetic a fost modificat în sensul articolului 2 alineatul (2) din Directiva 2001/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 martie 2001 privind introducerea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic;

Productivitatea muncii: Rezultatul care poate fi produs cu o anumită contribuție în muncă. Acesta poate fi măsurat în mai multe moduri, dar este de obicei măsurat ca Produsul Intern Brut la prețuri constante împărțit fie la numărul total de locuri de muncă, fie la numărul total de ore lucrate;

Învățare pe tot parcursul vieții: este definită ca "orice activitate de învățare întreprinsă de-a lungul vieții cu scopul de a îmbunătăți cunoștințe, abilități și competențe dintr-o perspectivă personală, civică, socială sau de ocupare a forței de muncă" (Comunicarea Comisiei, "Făcând posibil un spațiu european de învățare pe tot parcursul vieții, 2001);

Agricultura ecologică: un sistem agricol care evită utilizarea îngrășămintelor artificiale, a pesticidelor sau a erbicidelor și care utilizează îngrășăminte organice și metode ecologice de rotație a culturilor;

Energie regenerabilă: energie din următoarele surse: hidroelectrică, energie geotermală, energie solară, energie eoliană, energia mareelor/val/ocean, biomasă solidă, lemn, deșeuri din lemn, alte deșeuri solide, carbune, biogaz, biocombustibili lichizi și materiale biodegradabile arse de la deșeuri municipale;

Excluziune socială: Un proces prin care anumite persoane sunt împinse la marginea societății și împiedicați să participe pe deplin în virtutea sărăciei lor, a lipsei de competențe de bază și oportunități de învățare pe tot parcursul vieții sau ca urmare a discriminării. Acest lucru le distanțează de oportunități de locuri de muncă, venituri și educație, precum și rețele și activități sociale și comunitare. Aceste persoane au acces limitat la putere și organisme de luare a deciziilor și, astfel, de multe ori se simt neputincioase și în imposibilitatea de a prelua controlul asupra deciziilor care le afectează viața lor de zi de zi;

Fermă de semi-subsistență: o exploatare agricolă în care mai mult de 50% din producție este destinată auto-consumului;

Producție standard (PS): Producția standard a unui produs agricol (vegetal sau animal) este valoarea medie monetară a producției agricole la prețul de la poarta fermei, în euro pe hectar sau pe cap de animal. Un coeficient regional pentru fiecare produs este aplicat ca o valoare medie pe o perioadă de referință (cinci ani). Suma tuturor producțiilor standard pe hectar de cultură și pe cap de animal pentru o fermă este o măsură a dimensiunii economice, exprimată în euro.

Suprafața totală a exploatareii: Suprafața totală a unei exploatare acoperă suprafață agricolă utilizată, SAU (teren arabil, grădini familiale, pajiști permanente și culturi permanente) și alte terenuri (suprafață agricolă neutilizată, zonă împădurită și alte terenuri ocupate de clădiri, ogrăzi, drumuri, iazuri, roci, etc).

Disparitatea de venituri urban-rural Valoarea PIB pe locuitor va servi ca „proxi” pentru venituri în timp ce termenul de „rural” se va referi la regiunile predominant rurale așa cum sunt ele definite în conformitate cu tipologia urban-rural a Uniunii Europene. Valoare PIB pe locuitor se calculează folosind mediile variabile pe trei ani pentru atenuarea influenței fluctuațiilor pe termen scurt. Indicatorul este calculat în termeni relativi, ca procent al PIB pe locuitor în regiunile predominant rurale din România din media PIB pe locuitor în regiunile predominant rurale din UE-27(sau UE-28).

Tipologie urban - rural: o tipologie geografică a Uniunii Europene (UE) bazată pe o definiție a celulelor de rețea urbane versus rurale de 1 km² fiecare. Pentru ca o celulă de rețea să fie definită drept "urbană", trebuie să îndeplinească două condiții: (i) o densitate a populației de cel puțin 300 de locuitori pe km², (ii) o populație de cel puțin 5 000 de locuitori în celulele învecinate deasupra pragului de densitate. Alte celule sunt considerate a fi rurale. Bazate pe ponderea populației din mediul rural (cu alte cuvinte, cei care trăiesc în celulele de rețea rurale), regiunile NUTS 3 sunt apoi clasificate în următoarele trei grupe: (i) regiuni predominant urbane: populația rurală reprezintă mai puțin de 20 % din totalul populației, (ii) regiuni intermediare: populația rurală reprezintă între 20% și 50% din totalul populației, (iii) regiuni predominant rurale: populația rurală reprezintă 50% din populația totală. Într-o ultimă etapă, dimensiunea oricărui

orașe din regiune este considerată. O regiune care a fost clasificată ca fiind predominant rurală luând în considerare criteriile de mai sus devine o regiune intermediară în cazul în care conține un oraș mai mare de 200 000 de locuitori, reprezentând cel puțin 25% din populație din regiune. O regiune care a fost clasificată ca intermediară luând în considerare criteriile de mai sus devine o regiune predominant urbană în cazul în care conține un oraș de mai mare de 500 000 de locuitori, reprezentând cel puțin 25% din populație din regiune;

Suprafața agricolă utilizată: suprafața totală de teren arabil, pășuni permanente, culturi permanente și grădini familiale utilizate de exploatații, indiferent de tipul de posesiune sau dacă acesta este folosit ca teren comun;

Randament: producția medie de pe suprafața cultivată. Randamentele la producția vegetală au fost obținute prin împărțirea producției totale recoltate la suprafața cultivată. Randamentele la producția animală s-au obținut prin împărțirea producției animalelor (lapte, carne sau animalele sacrificate) la efectivele de animale.

ⁱ Food and Agriculture Organization of the United Nations – *The State of the World's Land and Water Resources for Food and Agriculture; Managing Systems at Risk*, Rome, 2011

ⁱⁱ Commission of the European Communities (Directorate General for Regional Policy) – *Regions 2020; Demographic challenges for European regions*, Brussels, November 2008

ⁱⁱⁱ Food and Agriculture Organization of the United Nations – *How to Feed the World in 2050*, Rome, 2009

(http://www.fao.org/fileadmin/templates/wsfs/docs/expert_paper/How_to_Feed_the_World_in_2050.pdf)

^{iv} Eurostat – *The greying of the baby boomers; A century-long view of ageing in European populations*, Statistics in focus, 23/2011 (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-11-023/EN/KS-SF-11-023-EN.PDF)

^v The average includes EU-27 as well as Switzerland, Norway, Iceland and Liechtenstein

^{vi} Eurostat – *Work sessions on demographic projections*, Lisbon 28-30 April 2010

(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-10-009/EN/KS-RA-10-009-EN.PDF)

^{vii} United Nations – *World Urbanization Prospects*, The 2011 Revision, Highlights, New York, 2011

(http://esa.un.org/unup/pdf/WUP2011_Highlights.pdf)

^{viii} European Commission (Directorate General for Agriculture and Rural Development) – *Prospects for Agricultural Markets and Income in the EU 2012-2022*, December 2012 (http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/medium-term-outlook/2012/fullrep_en.pdf)

^{ix} European Commission, Joint Research Center – *Assessing agriculture vulnerabilities for the design of effective measures for adaptation to climate change* (AVEMAC Project), 2012

(http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/external/avemac/full_text_en.pdf)

^x MADR, *Analiza socio-economică a dezvoltării rurale în România*, AM MADR, ed.III iulie 2013

^{xi} http://www.effat.eu/ccc/docs/Copenhagen_Agrostar_Presentation_climate_change.pdf

^{xii} According to Government Decision 935 of 2011

^{xiii} Eurostat, recensământul agricol 2010

^{xiv} Divizarea terenurilor între moștenitorii foștilor proprietari de terenuri sau prin transferul dreptului de proprietate asupra terenurilor

